

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

**FACULTEIT SOCIALE WETENSCHAPPEN
OPLEIDING POLITIEKE WETENSCHAPPEN**

**DE SOCIALISATIE VAN NIEUWE
PARLEMENTSLEDEN IN HET
VLAAMS PARLEMENT NA 13 JUNI 2004**

Promotor : Prof. Dr. S. FIERS
Verslaggever : Prof. Dr. M. HOOGHE

VERHANDELING
aangeboden tot het verkrijgen van
de graad van Licentiaat in de
Politieke Wetenschappen
door
Sarah BOTTERMAN

academiejaar 2005-2006

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

**FACULTEIT SOCIALE WETENSCHAPPEN
OPLEIDING POLITIEKE WETENSCHAPPEN**

**DE SOCIALISATIE VAN NIEUWE
PARLEMENTSLEDEN IN HET
VLAAMS PARLEMENT NA 13 JUNI 2004**

Promotor : Prof. Dr. S. FIERS
Verslaggever : Prof. Dr. M. HOOGHE

VERHANDELING
aangeboden tot het verkrijgen van
de graad van Licentiaat in de
Politieke Wetenschappen
door
Sarah BOTTERMAN

academiejaar 2005-2006

Inhoud

Inhoud	i
Lijst van tabellen	vi
Lijst van afkortingen	vii
Voorwoord	viii
INLEIDING	1
DEEL I. POLITIEKE SOCIALISATIE IN DE INTERNATIONALE LITERATUUR	3
HOOFDSTUK 1. DE SELECTIE VAN KANDIDATEN	6
1.1. Rekruteringsproces van een politieke elite	6
1.2. Supply and demand model	7
1.2.1. Trechter van causaliteit	10
1.3. Dimensies van de kandidatenselectie	12
1.3.1. De kandidaatstelling	13
1.3.2. De selecteurs	13
1.3.3. Inclusiviteit	14
1.3.4. De centralisatie van het kandidatenselectieproces	14
1.3.5. Benoemingssystemen en stelsystemen	15
1.4. Gevolgen van de kandidatenselectie	16
1.5. Normatieve bekommernissen	18
1.5.1. Heeft de kandidatenselectie een impact op de politieke carrières van de verkozenen?	18
1.5.2. Hoe zorgt het kandidatenselectieproces voor een weerspiegeling van de bevolking?	18
1.5.3. Democratisering van het kandidatenselectieproces als versterking van de band tussen kiezer en partij?	19
1.5.4. Is er een professionalisering of vernieuwing van de politieke elite als gevolg van het kandidatenselectieproces?	19

HOOFDSTUK 2. POLITIEKE SOCIALISATIE	21
2.1. Definitie	21
2.2. Politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden: voor of na de verkiezing?	22
2.2.1. Politieke socialisatie voor de verkiezing	23
2.2.2. Politieke socialisatie na de verkiezing	24
2.3. Het politieke socialisatiemodel	25
2.3.1. De tijdsdimensie	26
2.3.2. De procesdimensie	27
2.4. De Republikeinse nieuwkomers in het Amerikaanse congres	28
HOOFDSTUK 3. ROLORIËNTATIES	30
3.1. Roldefinities	30
3.2. The legislative system	31
3.3. Westminster's world	35
3.3.1. Policy advocate	39
3.3.2. Ministerial aspirant	41
3.3.3. Constituency member	42
3.3.4. Parliament Men	43
DEEL II. HET PARLEMENT EN ZIJN LEDEN	44
HOOFDSTUK 1. HET PARLEMENT	45
1.1. Teloorgang van de parlementen	45
1.1.1. Veranderde machtsverhoudingen	46
1.1.2. Verhouding tussen het individuele parlements lid en de regering	47
1.2. Begripsbepaling	48
1.2.1. Hiërarchie	49
1.2.1.1. Parlementaire fracties	49
1.2.1.2. Cohesie	53
1.2.2. Representatie	55
1.2.2.1. Het parlement en de drukingsgroepen	56
1.2.2.2. Het parlement en de bevolking	57

HOOFDSTUK 2. DE POLITIEKE ELITE IN VLAANDEREN	59
2.1. Definitie	59
2.2. Geschiedenis van de Vlaamse politieke elite	60
2.3. Open of gesloten politieke elite in Vlaanderen	61
2.3.1. Theorie	61
2.3.2. Vlaanderen	62
2.4. Carrièrepatronen	64
2.4.1. Levelhoppen	65
2.4.2. Het klassieke socialisatiemodel	66
HOOFDSTUK 3. KANDIDATEN EN GEKOZENEN IN VLAANDEREN	69
3.1. Kiessysteem	69
3.2. Kandidatenselectie	69
3.3. Types van kandidaatstellingsprocedure	71
3.4. Kandidatenselectie per partij in Vlaanderen	72
3.4.1. VLD	72
3.4.2. SP.a	72
3.4.3. Spirit	73
3.4.4. CD&V	74
3.4.5. Vlaams Belang	74
3.4.6. N-VA	75
3.4.7. Conclusie	75
3.5. Het profiel van de kandidaten tijdens de verkiezingen van 13 juni 2004 per partij	76
3.5.1. Groen!	76
3.5.2. CD&V – N-VA	77
3.5.3. SP.a – Spirit	77
3.5.4. Vlaams Belang	78
3.5.5. VLD – Vivant	78
3.6. De effectief gekozenen bij de verkiezingen van 13 juni 2004	78

DEEL III. DE SOCIALISATIE VAN NIEUWE PARLEMENTSLEDEN IN HET VLAAMS PARLEMENT NA 13 JUNI 2004	81
 HOOFDSTUK 1. INLEIDING	 82
1.1. Onderzoekspopulatie en onderzoeksperiode	82
1.2. Onderzoeksinteresse en onderzoeksmethode	84
 HOOFDSTUK 2. WAAROM STOND DE NIEUWKOMER OP DE LIJST? SELECTIE-VRAAGSTUK	 86
2.1. Analyse	86
2.2. Discussie	89
 HOOFDSTUK 3. HOE KOMEN DE NIEUWKOMERS IN DE COMMISSIE TERECHT? PROFILERING - VRAAGSTUK	 92
3.1. Analyse	92
3.2. Discussie	94
3.2.1. Grote fracties, een relatief grote groep nieuwkomers	94
3.2.2. Grote fracties, een relatief kleine groep nieuwkomers	96
3.2.3. Kleine fracties	97
 HOOFDSTUK 4. WELK PROFIEL HEEFT DE NIEUWKOMER IN HET PARLEMENT? ROL - VRAAGSTUK	 98
4.1. Analyse	98
4.1.1. Nieuwkomers die het beleid willen beïnvloeden: Policy Advocates	98
4.1.2. Nieuwkomers die wachten op het goede moment om tot de uitvoerende macht te behoren: Ministerial Aspirants	100
4.1.3. Nieuwkomers die zich interesseren voor het Parlement op zich: Parliament Men	101
4.1.4. Nieuwkomers die optreden als vertegenwoordigers van hun eigen streek: Constituency members	102
4.2. Discussie	104

HOOFDSTUK 5. HET NIEUWE PARLEMENTSLID ALS VERTEGENWOORDIGER VAN WIE? REPRESENTATIE - VRAAGSTUK	107
5.1. Analyse	107
5.1.1. Vertegenwoordiger van Vlaanderen: Vlaams ‘volks’ vertegenwoordiger	107
5.1.2. Vertegenwoordiger van de streek: vertegenwoordiger, verkozen in de provincie ...	107
5.1.3. Vertegenwoordiger van de partij: vertegenwoordiger in het Vlaams Parlement voor de partij ...	108
5.2. Discussie	109
HOOFDSTUK 6. SOCIALISATIE VAN DE NIEUWKOMER	111
6.1. Analyse	111
6.1.1. Door wie gebeurt de socialisatie?	111
6.1.1.1. Het Vlaams Parlement	111
6.1.1.2. Het Vlaams Parlement als som van de parlementaire fracties	112
6.1.2. Waarin worden de nieuwkomers gesocialiseerd?	114
6.1.2.1. Profilering	114
6.1.2.1. Roloriëntatie	115
6.2. Discussie	116
ALGEMEEN BESLUIT	117
Bibliografie	120
Bijlage 1. De nieuwkomers in het Vlaams Parlement na 13 juni 2004 per partij	128
Bijlage 2. Email naar het nieuwe parlementslid	129
Bijlage 3. Interviewvragen voor de nieuwkomers in het Vlaams Parlement	130
CD-rom:	
Bijlage 4. Uitgeschreven interviews	

Lijst van tabellen

Tabel II.1. Machtshiërarchie van de politieke posities in België in 1988-1990	46
Tabel II.2. Classificatie van de interne organisatie van Parlementaire Partijgroepen	50
Tabel II.3. Classificatie van de fractie als deel van de partij als een geheel	51
Tabel II.4. Subtypes van de geïntegreerde fractie	51
Tabel III.1. Nieuwkomers in het Vlaams Parlement sinds 13 juni 2004	83
Tabel III.2. Zetelverschuivingen in het Vlaams Parlement na 13 juni 2004 per partij	84
Tabel III.3. Nieuwkomers in het Vlaams Parlement volgens leeftijd	87
Tabel III.4. Nieuwkomers en oudgedienden in het Vlaams Parlement volgens geslacht	87
Tabel III.5. Nieuwkomers in het Vlaams Parlement volgens opleiding	88
Tabel III.6. Nieuwkomers in het Vlaams Parlement volgens politieke achtergrond	89
Tabel III.7. Dominante invloed op de commissiekeuze van de nieuwkomers in het Vlaams Parlement volgens fractiegrootte	93

Lijst van figuren

Figuur I.1 Supply and demand model	8
Figuur I.2. Rekruteringsladder in het supply and demand model	9
Figuur I.3. De trechter van causaliteit.	10
Figuur I.4. Continuüm van de kandidaatstelling	13
Figuur I.5. Continuüm van selecteurs	13
Figuur I.6. Inclusiviteit van het kandidatenselectieproces	14
Figuur I.7. Centralisatie van het kandidatenselectieproces	15
Figuur I.8. Benoemingssystemen en stelsystemen	16
Figuur I.9. Politiek socialisatiemodel	26
Figuur I.10. De rollen van een parlements lid	32
Figuur I.11. De rollen van een parlements lid	39

Figuur III.1. Nieuwkomers en oudgedienden in het Vlaams Parlement volgens geslacht

Voorwoord

Ik dank hierbij de mensen, die voor mij veel hebben betekend tijdens het maken van deze thesis. Deze thesis heeft een proces doorlopen van achter naar voor, van chaos naar orde.

Vooreerst wil ik mijn promotor, professor Stefaan Fiers bedanken. Met Uw wetenschappelijke begeleiding en Uw grote interesse voor mijn onderwerp, heeft U mij steeds gestimuleerd en aangezet tot betere prestaties. Zelfs in de laatste weken, was U bereid om commentaar te geven op al mijn vragen. Mijn oprechte dank hiervoor.

Verder wil ik mijn ouders bedanken. Jullie hebben mij de mogelijkheid geboden om een universitaire studie in Leuven te beginnen en te voltooien, wat niet vanzelfsprekend was. Ik wil jullie bedanken voor de steun, die ik nodig had tijdens het maken van deze thesis en voor jullie geloof in mij.

Ook mijn vriend Jelle wil ik bedanken. Jij bent voor mij een grote steun geweest doorheen de jaren in Leuven. Tot in de allerlaatste uurtjes heb je samen met mij deze thesis zijn vorm gegeven. Ik ben geen computerwonder, maar ik heb er wel één als vriend, gelukkig maar.

Rudi en Mieke wil ik bedanken voor hun steun en bezorgdheid. Merci!

En tenslotte, mijn vriendjes waar ik vier jaar mee op de banken van de aula's heb gezeten. Het deed me deugd om samen met jullie in hetzelfde schuitje te zitten. En mijn andere vriendjes, die zorgden dat ik dit jaar ook nog genoeg ontspanning nam.

En last but not least: de nieuwe parlementsleden van het Vlaams Parlement, die mij allen openhartig hun verhaal hebben verteld. Bedankt!

INLEIDING

De nieuwelingen die op dit moment in het parlement zetelen beschikken misschien niet over de rijke achtergrond van hun oudere collega's, maar kunnen wel zorgen voor een nieuw, fris geluid. Hun talenten moeten ze nog ontplooiën, maar ze moeten ook de kans krijgen om terwijl ook fouten te kunnen maken.¹

In deze eindverhandeling wordt de socialisatie van de nieuwe parlementsleden in het Vlaams Parlement na 13 juni 2004 onderzocht. De doelstelling is de theorie over de politieke socialisatie te toetsen aan de empirie. De verkiezingen van 13 juni 2004 boden een unieke kans om de nieuwkomers in het Vlaams Parlement tijdens het najaar van 2005 te interviewen over hun ervaringen in hun eerste jaar als parlements lid.

Deze eindverhandeling wordt opgesplitst in drie grote delen. Een eerste grote deel handelt over de kandidatenselectie, de politieke socialisatie en de roloriëntaties van parlementsleden. We bestuderen vooreerst de kandidatenselectie, als belangrijke fase vóór de politieke socialisatie. We vragen ons af hoe het kandidatenselectieproces verloopt en welke invloed deze heeft op de rekrutering van de politieke elite. Daarna richten we ons op de studie van de politieke socialisatie en analyseren we de internationale onderzoeken die reeds uitgevoerd zijn over de socialisatie van nieuwkomers in het parlement. Tenslotte bekijken we de Republikeinse nieuwkomers in het Amerikaanse Congres, een casestudie over een uitzonderlijke groep nieuwkomers, die met grootse verwachtingen en doelstellingen, geconfronteerd werden met hun beperkingen als nieuwkomers.

De kritiek op het parlement richt zich soms op het functioneren van het parlement als instituut, maar soms ook heel direct op de kwaliteit en het functioneren van de leden als volksvertegenwoordigers.²

Een tweede grote deel gaat over het parlement en zijn leden, die deel zijn van een politiek elite. We onderzoeken vooreerst de teloorgangstheorie van de parlementen en bekijken de

---

¹ S., HUYSENTRUYT, "Vlaams Parlement moet kiezen tussen spektakel en resultaten" in *De Morgen*, 06.07.2004, p. 3

² J.J.A., THOMASSEN, "Inleiding" in J.J.A., THOMASSEN, M.P.C.M., VAN SCHENDELEN en M.L., ZIELONKA-GOEI (eds.), *De geachte afgevaardigde...Hoe kamerleden denken over het Nederlandse parlement*, Muiderberg, Coutinho, 1992, 9.

veranderde machtsverhoudingen die gezorgd hebben voor de verwatering van de macht van het parlement. We bepalen het begrip parlement op basis van zijn aspecten van hiërarchie en representatie. Verder in dit deel analyseren we de politieke elite in Vlaanderen, we onderzoeken of deze open of gesloten is en hoe deze tot stand is gekomen. We gaan ook na hoe de carrièrepatronen van de politici veranderd zijn. Tenslotte eindigen we met een beschouwing van de kandidaten en gekozenen bij de verkiezingen van 13 juni 2004.

We leven in een samenleving van vraag en aanbod. Het is een wisselwerking en het is keihard. De stiel is altijd keihard geweest. Je moet je geen illusies koesteren over de mens, je zult die rap kwijt zijn. De stiel verhard nog. De carrières worden korter en de vragen, die aan de parlementairen worden gesteld, moeten onmiddellijk renderen. (...) Dat is een evolutie, die niet tot stilstand lijkt te komen. (nieuwkomer 14)

In het laatste deel van deze eindverhandeling komt het empirische onderzoek naar voor. We onderzoeken hoe de nieuwkomers in het Vlaams Parlement zijn gesocialiseerd op basis van verschillende vraagstukken. Ten eerste is er het selectie-vraagstuk, dat polst naar de redenen waarom een nieuwkomer genomineerd werd door zijn partij als kandidaat voor de verkiezing van 13 juni 2004 voor het Vlaams Parlement. Ten tweede is er het profilering-vraagstuk. Dit gaat over de verdeling van de commissies binnen een fractie. Ten derde is er het rol-vraagstuk, dat terugkomt op de theorie over roloriëntaties bij parlementsleden. En ten vierde is er het representatie-vraagstuk, dat onderzoekt op welke entiteit de nieuwkomer zich focust. Is dit zijn partij, zijn kieskring of het Vlaamse volk? Door al deze vraagstukken op te lossen komen we uiteindelijk tot het laatste hoofdstuk van deze eindverhandeling: de socialisatie van de nieuwkomer. We gaan na wie de nieuwkomer door zijn eerste jaar heeft geleid en waarin de nieuwkomer is gesocialiseerd.

DEEL I

POLITIEKE SOCIALISATIE IN DE INTERNATIONALE LITERATUUR

In dit eerste deel wordt de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden in de internationale literatuur bestudeerd. Politieke socialisatie is volgens Monique Leyenaar één van de vijf fasen die men kan onderscheiden in het proces van politieke participatie.³ Vooraleer men tot politieke participatie komt, zijn er nog een aantal belangrijke stadia die men moet doorlopen. Ook deze worden in dit eerste deel geanalyseerd. Zij zijn immers belangrijk als men de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden na de verkiezing wil bestuderen.

Monique Leyenaar onderscheidt als eerste fase van politieke participatie het stemmen. Stemmen is een noodzakelijke voorwaarde om te kunnen spreken van politieke participatie. Deze fase wordt beïnvloed door het stemrecht of de stemplicht in een land en door de civiele educatie van de burgers. Verder speelt de persoonlijke interesse in politiek een rol op individueel niveau. Een tweede fase is de politieke rekrutering van burgers, het proces waarin burgers worden aangespoord om deel te nemen aan politieke activiteiten of activiteiten van een politieke partij. Institutioneel spelen het sociaal-culturele klimaat, de civiele samenleving en het niveau van corporatisme een rol. Verder heeft de politieke achtergrond van de eigen familie een persoonlijke invloed op het proces van rekrutering. Een derde fase van politieke participatie gebeurt tijdens de selectie van de kandidaten om op een partijlijst te staan. Kandidaten worden dan uit de poel van gerekruteerde partijactivisten gekozen, omdat zij door de partij geschikt worden bevonden voor een politiek mandaat. Factoren die meespelen in de selectie van kandidaten zijn enerzijds het kiessysteem, het partijstelsel, het selectieproces en de selectiecriteria en anderzijds de politieke en maatschappelijke ervaring van het individu. Een vierde fase is de verkiezing van de politieke mandatarissen. In deze fase wordt door de burgers gekozen wie van de kandidaten lid wordt van een politiek lichaam. Het kiessysteem en de stemregels spelen hierin een belangrijke institutionele rol. Verder heeft de electorale aantrekkingskracht en de financiële draagkracht van de individuele kandidaat een belangrijke invloed. Een vijfde en laatste fase is de representatiefase. In deze fase veronderstelt men dat na de verkiezing

---

³ M., LEYENAAR, *Political empowerment of women: the Netherlands and other countries*, Leiden, Nijhoff, 2004, p. 56

de verkozen kandidaten de burgers zullen vertegenwoordigen en hun interesses zullen verdedigen. De politieke cultuur en de structuren waarop de verkozen kandidaten kunnen steunen, maar ook de vergoeding, de macht en de invloed voor een verkozen kandidaat spelen hierbij een grote rol.⁴

In deze laatste fase komt de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden door partijen naar voor. De partij moet er immers voor zorgen dat haar vertegenwoordigers hun taak naar behoren opnemen. Het is dan ook deze laatste fase die centraal staat in dit onderzoek.

Men vertrekt in deze vijf fasen van de politieke participatie met de totale stemgerechtigde bevolking en verkleint deze groep naar de politieke activisten, die betrokken worden in het politieke leven. Uit deze ‘rekruteringsvijver’ worden dan de geschikt bevonden kandidaten gevist. Uiteindelijk zal na de verkiezing de vorming van een politieke elite voltooid zijn en is het aan de partijen om deze politieke elite te socialiseren.⁵

Hoewel deze eindverhandeling handelt over de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden na hun verkiezing, is het ook belangrijk om in dit eerste deel de voorafgaande fasen te bespreken, omdat de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden in verband staat met de rekrutering en socialisatie van de grotere groep van kandidaat-mandatarissen.

In een eerste hoofdstuk wordt er geanalyseerd hoe de selectie van kandidaten voor de partijlijst verloopt, de fase van politieke participatie die vooraf gaat aan de fase van representatie en socialisatie. Hierbij wordt er vertrokken van het Supply and demand model van Pippa Norris en Joni Lovenduski.⁶

In het tweede hoofdstuk wordt de internationale literatuur over de politieke socialisatie bestudeerd. Hier wordt er waargenomen dat er verschillende vormen zijn van politieke socialisatie. We bespreken tenslotte het bekendste empirische onderzoek over de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden. Dit gebeurde naar aanleiding van de historische parlementsverkiezingen van 1994 in de Verenigde Staten. De Republikeinse nieuwkomers in het 104de House of Representatives werden door velen bestudeerd, omdat de Republikeinen na 40 jaar de meerderheid verwierven in zowel het House of Representatives als de Senate.

---

⁴ *Ibid.*, pp. 56-57

⁵ *Ibid.*, p. 57

⁶ P., NORRIS en J., LOVENDUSKI, *Political recruitment. Gender, race and class in the British parliament*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, p. 1

In een derde hoofdstuk gaan we kijken naar de roloriëntaties van parlementsleden in het algemeen. In dit hoofdstuk wordt vertrokken van twee belangrijke grondleggers in de internationale literatuur over roloriëntaties van parlementsleden. Vooreerst wordt de pionier van de studies over roloriëntaties, John C. Wahlke, besproken en daarna de man die het concept van de rol in late jaren 1980 en de jaren 1990 terug op de voorgrond plaatste, Donald Searing.⁷ In het empirische gedeelte van deze eindverhandeling wordt hierop teruggekomen en gaan we na welke roloriëntaties nieuwe parlementsleden opnemen en hoe deze oriëntatie gebeurt.

---

⁷ J.C., WAHLKE, H., EULAU, en W., BUCHANAN, *The legislative system: explorations in legislative behaviour*, New York, Willey, 1962, 517 p. en D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, 498 p.

Hoofdstuk 1. Het kandidatenselectieproces

1.1. Rekruteringsproces van een politieke elite

In dit eerste hoofdstuk wordt de selectie van kandidaten voor een politiek mandaat geanalyseerd. De kandidatenselectie is een tweede fase in het rekruteringsproces van een politieke elite. Volgens Lester G. Seligman zijn er vier fasen te onderscheiden in het proces van de politieke rekrutering van een politieke elite.⁸

Een eerste fase van rekrutering heeft betrekking op de mensen die politiek actief zijn en deelnemen aan politieke handelingen. Hun competentie en bedrevenheid staat centraal en zorgt ervoor dat zij kunnen doorstromen naar een volgende fase. Formeel wordt deze groep van politieke activisten gevormd door het volledige electoraat. De eigenlijke bron waaruit partijen hun kandidaten kunnen kiezen wordt echter gevormd door de groep van politieke activisten die de opportuniteit hebben om door te stromen naar het selectieproces. Deze opportuniteit wordt bepaald door hun persoonlijke motivatie en kunde. Het kandidatenselectieproces vormt een tweede fase in het rekruteringsproces van een politieke elite. De politieke activisten die aspireren om kandidaat te worden voor een politieke partij, ondergaan hun vuurproef. Ze worden beoordeeld door selecteurs op basis van toegeschreven en verworven criteria. Men beoordeelt met andere woorden zowel de objectieve als subjectieve karakteristieken van een aspirant. Een voorbeeld van een objectief criterium is leeftijd of nationaliteit. Een voorbeeld van een subjectief criterium is politieke ervaring of welsprekendheid. De selecteurs zijn verschillend naargelang de partij. Enerzijds zijn er de partijleden en de lokale of nationale partijleiding die de rol van selecteur op zich nemen. Anderzijds zijn er andere actoren zoals belangengroepen of drukkingsgroepen die eerder indirect een invloed uitoefenen op de nominatie van kandidaten. De aspiranten die in het selectieproces genomineerd worden als kandidaten strijden nadien voor een politiek ambt tijdens verkiezingen. Een derde fase in het rekruteringsproces van een politieke elite handelt over de gekozen kandidaten. Zij maken na hun verkiezing deel uit van een politieke elite en krijgen een rol toegewezen op het niveau van de politieke besluitvorming. Tussen de tweede en de derde fase stijgt het politieke risico voor de kandidaat die de kans aanneemt om tot een politieke elite te behoren. Er bestaat immers de kans dat hij verslagen wordt door een andere kandidaat en

---

⁸ L.G., SELIGMAN, *Recruiting political elites*, New York, General Learning Press, 1971, p. 3

aldus niet verkozen wordt voor een politiek ambt. In een vierde en laatste fase nemen de verkozen kandidaten een politiek rolgedrag aan, die de manier bepaalt waarop zij hun taken vervullen. Hier staat de legislatieve socialisatie centraal, een bepaalde vorm van politieke socialisatie die zich specifiek richt op nieuwkomers in een politiek lichaam.⁹

Het kandidatenselectieproces, de tweede fase, is belangrijk omwille van twee redenen: het is de sleutelfase in het politieke rekruteringsproces en het is een belangrijke arena voor intra-partijconflicten tussen verschillende strekkingen binnen eenzelfde partij. Het kandidatenselectieproces levert de kandidaten op voor de politieke elite en bepaalt aldus welke groepen er vertegenwoordigt zullen zijn in de politieke besluitvorming. Verder maakt de kandidatenselectie de machtsverhoudingen binnen de partij inzichtelijk en laat het zien welke de machtigste factie is binnen de partij. De factie die het selectieproces beheerst, beheerst immers de partij. De kwaliteit van de geselecteerde kandidaten is niet alleen bepalend voor de kwaliteit van de verkozen parlementsleden, maar ook voor de kwaliteit van de regeringsleden en van het gevoerde beleid.¹⁰

1.2. Supply and demand model

Het kandidatenselectieproces wordt geanalyseerd vanuit het neo-institutionalisme, een sociale theorie die een sociologische visie geeft op instellingen, de manier waarop deze op elkaar inwerken en de effecten die zij hebben op een samenleving. Het neo-institutioneel onderzoeksmodel vertrekt enerzijds vanuit de formele institutionele structuur van de kandidatenselectie en anderzijds vanuit de informele rollen en attitudes van de aspiranten en de selecteurs om de selectie van kandidaten te bestuderen. Het onderzoeksmodel combineert het macroniveau met het microniveau.¹¹

Pippa Norris en Joni Lovenduski bestuderen de studie van de kandidatenselectie vanuit het *supply and demand model*. Zij zien de legislatieve rekrutering als de kritieke stap voor het

---

⁹ *Ibid.*, pp. 3-12

¹⁰ M., GALLAGHER, "Introduction" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *Candidate selection in comparative perspective*, Londen, Sage, 1998, 1-3.

¹¹ P., NORRIS, "Introduction: theories of recruitment" in P., NORRIS (ed.), *Passages to power: legislative recruitment in advanced democracies*, Cambridge, Cambridge University press, 1997, 9.

individu om vanuit een lager niveau tot het parlementaire niveau en tot een parlementaire carrière te komen.¹²

Figuur I.1. Supply and demand model

Bron: P., NORRIS en J., LOVENDUSKI, “If only more candidates came forward: supply-side explanations of candidate selection in Britain” in *British journal of political science*, 23, (1993), 3, pp. 373-408

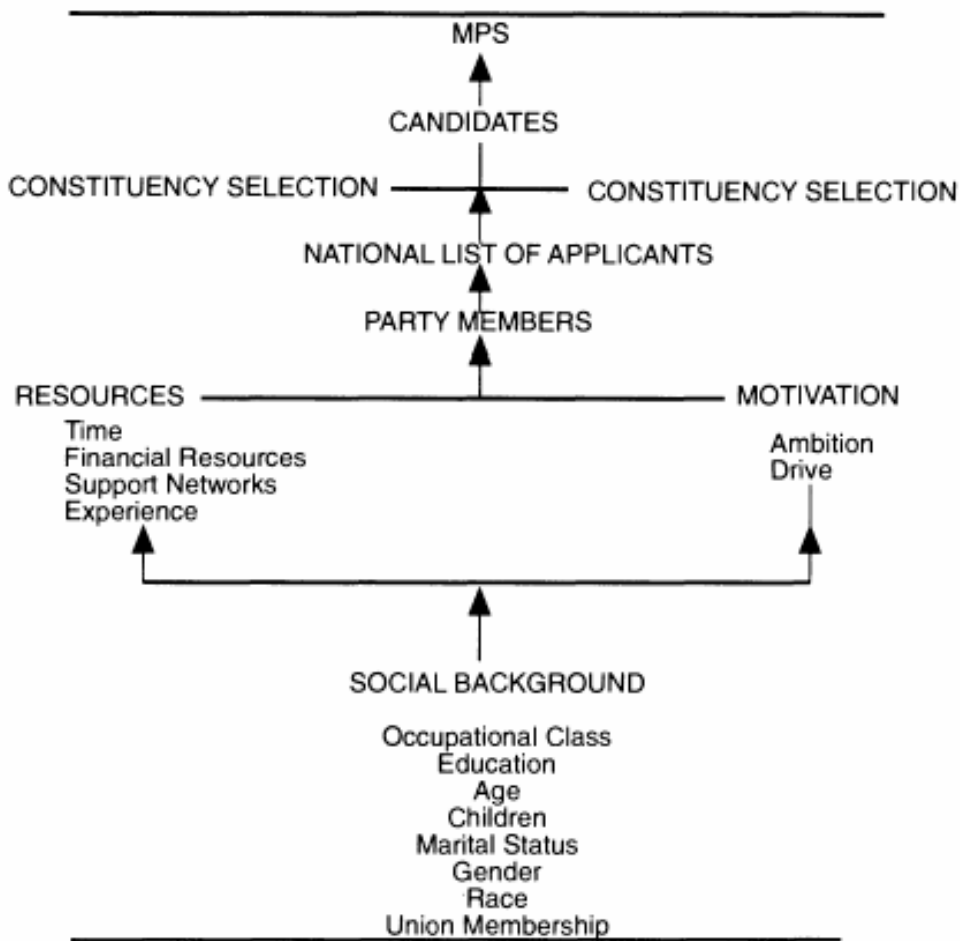
Op figuur I.1 wordt het supply and demand model weergegeven. Partijleden die een politieke carrière aspireren bepalen het aanbod. De vraag komt van de selecteurs die op basis van hun percepties over de mogelijkheden, de bekwaamheden en de ervaring van deze aspiranten hun keuze maken wie kandidaat wordt. Omdat de selecteurs niet alle aspiranten kennen, zijn hun percepties gekleurd door directe of indirecte discriminatie.¹³ In het geval van directe discriminatie beoordeelt men aspiranten positief of negatief op basis van groepskenmerken, eerder dan op basis van individuele kenmerken. Bijvoorbeeld zal men verwachten dat een vrouw meer kennis heeft over het beleid rond kinderopvang dan een man en zal men verwachten dat een advocaat meer welbespraakt is dan een vakbondslid. In het geval van indirecte discriminatie is men als selecteur persoonlijk een bepaalde categorie of een individuele aspirant genegen. Maar men zal onwillig zijn om deze categorie of aspirant te nomineren, omdat men verwacht dat dit tot een verlies aan stemmen zou leiden.¹⁴

¹² P., NORRIS en J., LOVENDUSKI, *Political recruitment. Gender, race and class in the British parliament*, o.l., p. 1

¹³ *Ibid.*, p. 14

¹⁴ P., NORRIS en J., LOVENDUSKI, “If only more candidates came forward: supply-side explanations of candidate selection in Britain” in *British journal of political science*, 23, (1993), 3, pp. 378-379

Figuur I.2. Rekruteringsladder in het supply and demand model

Bron: P., NORRIS en J., LOVENDUSKI, "If only more candidates came forward: supply-side explanations of candidate selection in Britain" in *British journal of political science*, 23, (1993), 3, p. 378

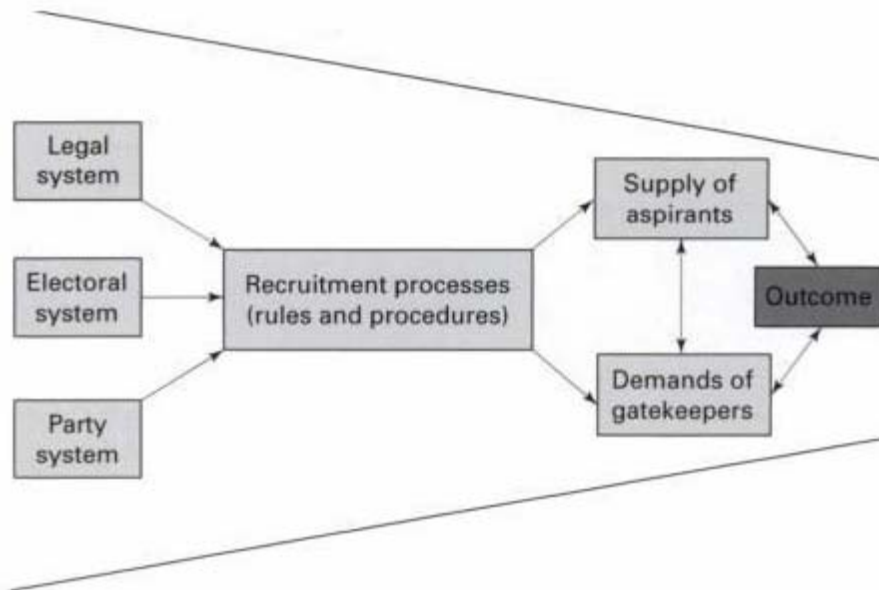
De vraagzijde van het model verklaart de sociale bias in het parlement, omdat de selecteurs direct en indirect discrimineren. De aanbodzijde verklaart waarom de uitkomst een reflectie is van het aanbod aan aspiranten voor een politieke carrière. Beperkte middelen (tijd, geld of ervaring) en motiefactoren (energie, ambitie of interesse) bepalen wie aspireert parlamentslid te zijn (zie figuur I.2).¹⁵

¹⁵ P., NORRIS en J., LOVENDUSKI, *Political recruitment. Gender, race and class in the British parliament, l.c.*, pp. 14-15

1.2.1. Trechter van causaliteit

De politieke aspiranten gaan, zoals Pippa Norris het in haar boek *Passages of power* verwoordt, door een *funnel of causality*. Politieke aspiranten gaan doorheen een trechter met vier analyseniveaus waar enkel de kandidaten uitkomen (zie figuur I.3).

Figuur I.3. De trechter van causaliteit.

Bron: P., NORRIS, "Introduction: theories of recruitment" in P., NORRIS (ed.), *Passages to power: legislative recruitment in advanced democracies*, Cambridge, Cambridge University press, 1997, p. 2

Het eerste analyseniveau is het politiek systeem dat de opportuniteitsstructuur vormt waarin politieke carrières zich kunnen ontwikkelen. Het omvat het wetgevende systeem, het kiessysteem en het partijsysteem. Het wetgevende systeem bepaalt welke beschikbare politieke ambten er zijn en om de hoeveel jaar een selectieproces voor een bepaald ambt noodzakelijk is. Het kiessysteem wordt gevormd door de kieswetten, die een directe invloed hebben op de mate van centralisatie en op de mate van invloed die gewone partijleden kunnen uitoefenen op het proces. Bijvoorbeeld heeft de kiezer en het gewone partijlid bij een lijststelsel met meervoudige kieskringen in vergelijking met een meerderheidssysteem met enkelvoudige kieskringen een kleinere invloed dan de partij. Het partijsysteem beïnvloedt de kosten en de baten van het ambiëren van een politiek ambt. Kosten zijn bijvoorbeeld de kosten van het campagnevoeren en het verlies van een

alternatieve carrière. Baten zijn bijvoorbeeld het gewin aan persoonlijke status, de invloed op de politieke besluitvorming en de materiële beloningen als mandaathouder.¹⁶

Een tweede analyseniveau is het selectiesysteem, waarmee de interne democratie in de partijorganisatie en de regels en procedures over de kandidatenselectie worden bedoeld. Deze regels en procedures verschillen naargelang de partijorganisatie zwak of sterk is en bepalen welke aspiranten er genomineerd kunnen worden om officieel kandidaat te zijn. Ze laten het selectieproces voorspelbaar en ordelijk verlopen. Het is mogelijk dat er nationale wetten zijn over de regels en procedures van het selectieproces, maar dit is in de meeste landen niet het geval.¹⁷

Een derde analyseniveau heeft betrekking op de aanbodzijde, de voorraad aan potentiële kandidaten met hun motivatie en hun politiek kapitaal. Beweegredenen kunnen voortkomen uit traditie, uit politieke drijfveren of uit gemeenschapszin. Met politiek kapitaal wordt bedoeld de politieke netwerken die iemand heeft, de financiële draagkracht van iemand, zijn politieke ervaring of zijn geschooldheid.¹⁸

Een laatste analyseniveau heeft betrekking op de vraagzijde en de eisen van de selecteurs. Deze gatekeepers zorgen voor de uiteindelijke selectie van kandidaten door criteria voorop te stellen die zowel toegeschreven als verworven kunnen zijn. Deze criteria kunnen in eenzelfde land van partij tot partij verschillen.¹⁹

Samengevat geeft het politieke systeem vorm aan de algemene context, duidt het selectiesysteem de stappen aan om van aspiratie naar nominatie te gaan en dit terwijl de eisen van de gatekeepers en het aanbod van aspiranten de uitkomst meebepalen.²⁰

Aan deze analyseniveaus worden nog twee complementaire factoren toegevoegd die het kandidatenselectieproces beïnvloeden, namelijk de politieke cultuur en het karakter van de partij.²¹

De politieke cultuur van een land bepaalt mee de vorm van de kandidatenselectie. Zij duidt de attitudes van de mensen aan tegenover politieke verschijnselen en wordt beïnvloed door historische ervaringen van een land. Maar ook al zijn sommige praktijken in een land onbekend voor een ander land, partijen zullen de selectieprocedures van partijen uit

---

¹⁶ P., NORRIS, "Introduction: theories of recruitment" in P., NORRIS (ed.), *Passages to power: legislative recruitment in advanced democracies*, o.c., 11-12.

¹⁷ *Ibid.*, 12.

¹⁸ *Ibid.*, 12-13.

¹⁹ *Ibid.*, 13-14.

²⁰ *Ibid.*, 14.

²¹ M., GALLAGHER, "Introduction" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), o.c., 8-12.

hetzelfde land wel kennen. Dit kan zorgen dat een partij die bijvoorbeeld de gewone leden meer invloed geeft op de samenstelling van de kandidatenlijst een katalysatorrol heeft voor andere partijen.²² Het karakter van een partij bepaalt de organisatie en de besluitvorming in een partij. Men heeft ideaaltypisch enerzijds rationele en efficiënte partijen en anderzijds democratische partijen. Rationele en efficiënte partijen stellen macht centraal en zullen vaak kandidaten buiten de partijorganisatie kiezen, aangezien zij zich exclusief richten op electoraal gewin. Democratische partijen stellen beleid centraal en rekruteren hun kandidaten veelal uit eigen rangen, aangezien men een bepaald beleid voorstaat. Er wordt gekeken naar loyaliteit en diensten die men verleend heeft aan de partij bij de keuze van hun kandidaten. De democratische partij is dus meer beleidsgericht, ideologisch ingesteld en electoraal succes wordt niet als een doel op zich beschouwd, maar als een middel tot het verwezenlijken van beleid.²³ Deze dichotomie komt ook voor in het verschil tussen kaderpartijen en massapartijen, een eerder empirisch observeerbaar dan een ideaaltypisch verschil volgens Maurice Duverger. Kaderpartijen selecteren kandidaten op basis van persoonlijk kapitaal, terwijl massapartijen partijleden selecteren met een zekere anciënniteit.²⁴ Het karakter van een partij gaat echter verder dan deze dichotomie, de heterogeniteit van het kiezerspubliek speelt hier bijvoorbeeld ook een grote rol in.²⁵

1.3. Dimensies van de kandidatenselectie

Er zijn vier dimensies die de kandidatenselectie in een partij karakteriseren: de kandidaatstelling, de partijselecteurs, de centralisatie van het proces en de benoemings- of stelsystemen. Zoals het gedrag van partijen wordt beïnvloed door de aard van het kiessysteem, zo wordt het gedrag van de individuele politici beïnvloed door de dimensies van de kandidatenselectie. De methode waarop een bepaalde partij zijn selectieproces organiseert, reflecteert het karakter en beïnvloedt het beleid van deze partij.²⁶

---

²² *Ibid.*, 10.

²³ *Ibid.*, 10-12.

²⁴ M., DUVERGER, *Introduction à la politique*, Parijs, Gallimard, 1964, pp. 184-191

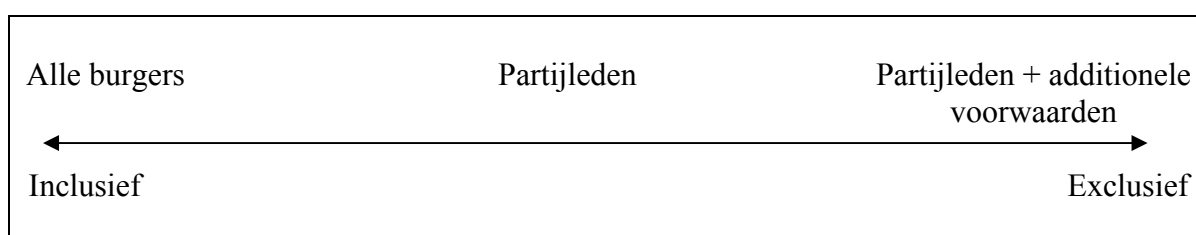
²⁵ M., GALLAGHER, "Introduction" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *o.c.*, 12.

²⁶ G., RAHAT en R.Y., HAZAN, "Candidate selection methods: an analytical framework" in *Party Politics*, 7, (2001), 3, pp. 297-298

1.3.1. De kandidaatstelling

Wie mag zich kandidaat stellen en zijn hier restricties aan verbonden? De kandidaatstelling in een partij gebeurt in een continuüm tussen twee extremen (zie figuur I.4). Als alle burgers mogen participeren in het selectieproces, dan spreekt men van een zeer inclusieve kandidatenselectiemethode. Als enkel partijleden, die voldoen aan strikte voorwaarden, mogen participeren in het selectieproces, dan spreekt men van een zeer exclusieve kandidatenselectiemethode.²⁷

Figuur I.4. Continuüm van de kandidaatstelling

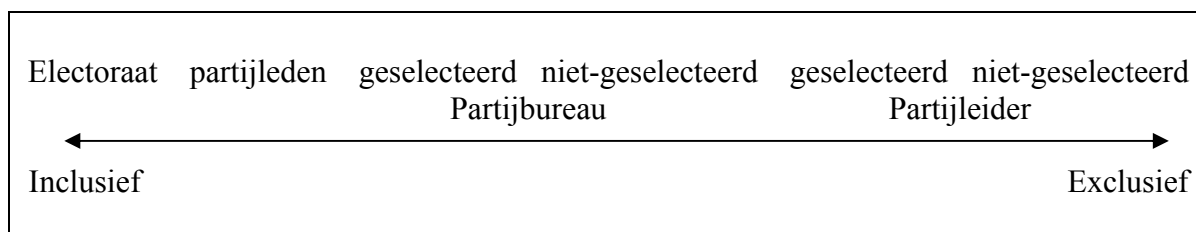

Bron: G., RAHAT en R.Y., HAZAN, “Candidate selection methods: an analytical framework” in *Party Politics*, 7, (2001), 3, p. 301

1.3.2. De selecteurs

Wie selecteert de kandidaten en zijn hier restricties aan verbonden? De selecteurs kunnen weer op een continuüm worden geplaatst van inclusief naar exclusief (zie figuur I.5). De extremen van dit continuüm worden gevormd door aan de ene kant het totale electoraat te beschouwen als de selecteurs en aan de andere kant enkel de partijleider, die zelf niet wordt geselecteerd, te beschouwen als selecteur.²⁸

Figuur I.5. Continuüm van selecteurs

Bron: G., RAHAT en R.Y., HAZAN, “Candidate selection methods: an analytical framework” in *Party Politics*, 7, (2001), 3, p. 301

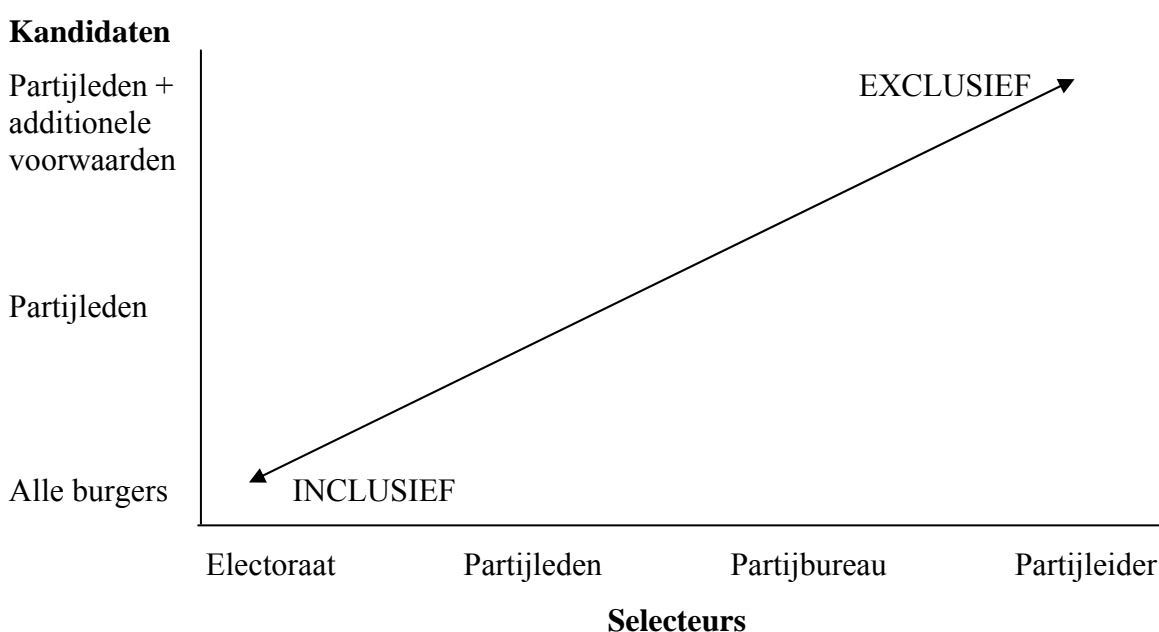
²⁷ *Ibid.*, pp. 300-301

²⁸ *Ibid.*, p. 301

1.3.3. Inclusiviteit

Deze twee aspecten of dimensies van het kandidatenselectieproces hebben samen betrekking op de inclusiviteit van het selectieproces. Hoe minder voorwaarden men stelt om zich kandidaat te stellen en hoe minder voorwaarden men stelt om mee te bepalen wie kandidaat wordt, hoe inclusiever men het kandidatenselectieproces kan noemen. Dit wordt weergegeven op figuur I.6, die de twee voorgaande dimensies met elkaar verbindt.²⁹

Figuur I.6. Inclusiviteit van het kandidatenselectieproces

Bron: G., RAHAT en R.Y., HAZAN, "Candidate selection methods: an analytical framework" in *Party Politics*, 7, (2001), 3, p. 304

1.3.4. De centralisatie van het kandidatenselectieproces

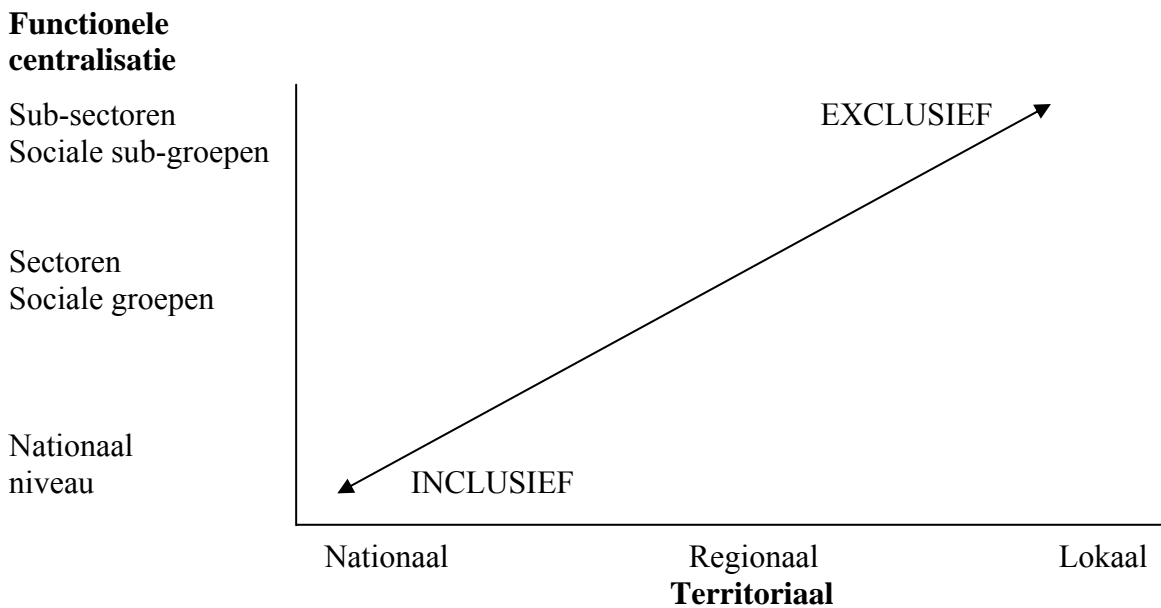
Waar worden de kandidaten geselecteerd? De centralisatie van het selectieproces kan op zich twee betekenissen hebben. Enerzijds spreekt men over territoriale centralisatie, als men spreekt over het niveau waarop men de kandidaten selecteert. Anderzijds spreekt men van een corporatieve of functionele centralisatie, als men duidt op de garantie dat verschillende belangengroepen in de partij hun representatie krijgen in het selectieproces. Deze twee continuüm worden samen in figuur I.7 weergegeven.³⁰

²⁹ *Ibid.*, p. 304

³⁰ *Ibid.*, p. 305

Figuur I.7. Centralisatie van het kandidatenselectieproces

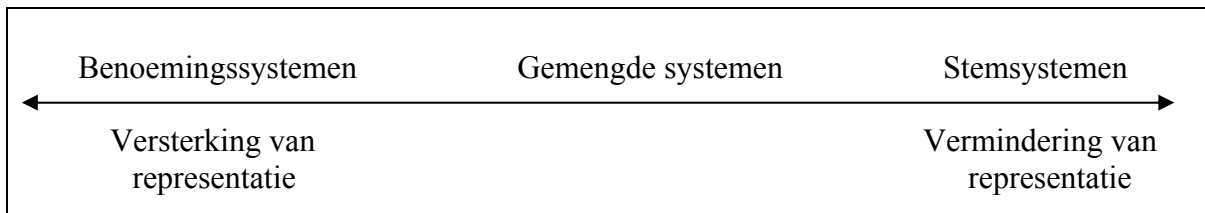
Bron: G., RAHAT en R.Y., HAZAN, "Candidate selection methods: an analytical framework" in *Party Politics*, 7, (2001), 3, p. 305

1.3.5. Benoemingssystemen en stelsystemen

Hoe worden de kandidaten geselecteerd? Dit kan enerzijds gebeuren op basis van een stemming en anderzijds op basis van een loutere benoeming. Als men gebruik maakt van een benoemingssysteem, zal dit de representatie versterken, terwijl een stelsysteem de representatie zal reduceren. Er zijn verschillende soorten systemen. Men onderscheidt zuivere benoemingssystemen en benoemingssystemen, waarbij de lijst van kandidaten en masse wordt geratificeerd. Een middenpositie wordt ingenomen door systemen, die ratificatie en wijzigingen in de benoemingen mogelijk maken. Men spreekt dan van een gemengd systeem. Tenslotte zijn er stelsystemen, die onderverdeeld kunnen worden in meerderheids-, gemengde of lijstsystemen, met één of meerdere stemmingsrondes (zie figuur I.8).³¹

³¹ *Ibid.*, p. 308

Figuur I.8. Benoemingssystemen en stelsystemen

Bron: G., RAHAT en R.Y., HAZAN, "Candidate selection methods: an analytical framework" in *Party Politics*, 7, (2001), 3, p. 308

1.4. Gevolgen van de kandidatenselectie

Nadat we de invloeden op en de dimensies en methoden van het kandidatenselectieproces hebben bestudeerd, kunnen we de gevolgen van het proces onderzoeken. Michael Gallagher analyseert de gevolgen van het kandidatenselectieproces aan de hand van twee aspecten van de gekozen kandidaten, namelijk hun achtergrond en hun gedrag. Daarnaast analyseert hij het proces aan de hand van de gevolgen die het heeft voor de cohesie en de machtsstructuur in de partij zelf.³² Paul Pennings zal deze gevolgen op een abstracter niveau bestuderen en zal kijken naar de relatie tussen de wetgevende en de uitvoerende macht, de gevolgen voor de beleidsvorming en naar de reactie van de partijen.³³

Vooreerst heeft de kandidatenselectie een impact op de samenstelling van het parlement. Dit wordt bestudeerd door de achtergrond van de gekozen kandidaten te vergelijken met de centralisatie van de kandidatenselectiemethode. In partijen waar men een centrale methode hanteert, kijkt men bij de selectie van kandidaten meer naar toegeschreven criteria, zoals leeftijd of scholing. Dit komt vaak voor in landen waar regeringsleden voortkomen uit het parlement en de partij door middel van een centrale kandidatenselectiemethode controle uitoefent op de keuze van de ministers. Men vormt dan een objectief goede en effectieve fractie met relatief jonge en hooggeschoolde leden. In partijen waar men een decentrale kandidatenselectiemethode hanteert, kijkt men bij de selectie van kandidaten meer naar verworven criteria, zoals lokale politieke ervaring of een politieke familiegeschiedenis. De controle op het selectieproces ligt bij de lokale partijafdelingen, die meer geïnteresseerd zijn in het feit of de kandidaat in kwestie al dan niet zijn sporen op lokaal niveau heeft verdiend. De achtergrondkenmerken van deze kandidaten zullen dan ook meer te maken

³² M., GALLAGHER "Introduction" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *o.c.*, 12.

³³ P., PENNING, *The consequences of candidate selection for policy-making in Western Europe*, Paper gepresenteerd op het congres van Mannheim, ECPR Workshop: The consequences of candidate selection, 26-31 maart 1999, 2.

hebben met hun lokale politieke achtergrond of hun politieke geschiedenis in de familie.³⁴ Ook de relatie tussen de wetgevende en uitvoerende macht wordt beïnvloed door de kandidatenselectie, doordat de politieke stabiliteit van een regering ten dele afhankelijk is van zijn relatie met het parlement.³⁵

Daarnaast heeft de kandidatenselectie een impact op de aard van het parlement. Dit wordt onderzocht door het gedrag van de parlementsleden te vergelijken met de centralisatie van de kandidatenselectiemethode en door de visie van de selecteurs te bestuderen. Selecteurs hebben immers de macht om een verkozen parlements lid niet opnieuw te selecteren, te deselecteren. Hoe afhankelijker de parlementsleden zijn van partijorganen voor hun reselectie, hoe groter de partijdiscipline zal zijn in het parlement. Verder hebben selecteurs een grote invloed op de pre-socialisatie van de kandidaat voor de verkiezing en op de socialisatie van de verkozen kandidaat na de verkiezing, indien men het contact behoudt. Bij een centrale kandidatenselectiemethode verwachten de selecteurs dat het parlements lid meer op parlementair vlak presteert. Het parlements lid zal zich dan ook partijloyaal gedragen en aandacht schenken aan zijn parlementaire taken. Bij een lokale of decentrale kandidatenselectiemethode verwachten de selecteurs dat het parlements lid meer begaan is met zijn zichtbaarheid op lokaal vlak. Het parlements lid zal zich dan ook eerder minder partijloyaal gedragen, omdat het naar andere richtingen wordt getrokken door lokale invloeden, door ideologische inzichten of door lokale partijactivisten. De meeste aandacht zal het parlements lid schenken aan kieskringactiviteiten en aan het verzorgen van het contact met de lokale partijleden. Het bekendste voorbeeld hiervan is het Verenigd Koninkrijk, waar parlementsleden vaak *constituency workers* zijn en zich voornamelijk richten op de eigen kieskring.³⁶

Aldus zal de kandidatenselectie ook een invloed hebben op het beleidsmakende proces. Door het selecteren van kandidaten met een bepaald profiel kan een partij het proces van beleidsbepaling immers in een bepaalde richting sturen.³⁷

Verder heeft de kandidatenselectie een impact op de cohesie en de machtsstructuur van de partij zelf. De selectie versterkt of reflecteert immers de bestaande structuren binnen de partijorganisatie. De mate van participatie van de gewone partijleden in het selectieproces kleurt hun algemene visie over de legitimiteit van de partijorganen. Enerzijds kan een extensieve participatie zorgen voor een grotere cohesie en meer bereidwilligheid van de

---

³⁴ M., GALLAGHER "Introduction" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *o.c.*, 12-14.

³⁵ P., PENNING, *The consequences of candidate selection for policy-making in Western Europe, l.c.*, p. 2

³⁶ M., GALLAGHER "Introduction" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *o.c.*, 14-15.

³⁷ P., PENNING, *The consequences of candidate selection for policy-making in Western Europe, l.c.*, p. 2

gewone partijleden om belangrijke beslissingen over te laten aan een kleine elite. Anderzijds kan ook het tegenovergestelde waar zijn. De partijcohesie kan bewaard worden doordat een kleine oligarchische groep de controle houdt over de kandidatenselectie en zo het delicate evenwicht kan beschermen tussen de verschillende belangen binnen de partij. De kandidatenselectie blijft echter in beide gevallen het mechanisme waardoor partijleden hun stempel kunnen drukken op de parlementaire fractie.³⁸

Tenslotte beïnvloedt het kandidatenselectieproces ook de responsabiliteit en de verantwoordelijkheid van de partijen, dit wil zeggen de effectiviteit waarop partijen reageren op hun omgeving en in staat zijn om hun daden te verantwoorden. Bij unitaire partijen met een centrale kandidatenselectiemethode verwachten we dat een partij vlugger in staat zal zijn om een mandaat te vervullen dan bij niet-unitaire partijen, waarbij kandidaten geselecteerd worden in open voorverkiezingen, waarin alle ingeschreven kiezers stemrecht hebben.³⁹

1.5. Normatieve bekommernissen

1.5.1. Heeft de kandidatenselectie een impact op de politieke carrières van de verkozenen?

De kandidatenselectie bepaalt als een filtermechanisme wie uit de vijver van aspiranten wordt gevist en wie tot de politieke elite zal behoren. De kandidatenselectie bepaalt zelfs mee over de kwaliteit van de regering, als de regeringsleden uit het parlement worden gekozen. Er zijn internationaal geen regels over de kwalificaties van een goed politicus of hoe een goed politicus zich moet gedragen. Daardoor zullen de verschillende criteria in het kandidatenselectieproces verschillende soorten parlementsleden te voorschijn brengen.⁴⁰

1.5.2. Hoe zorgt het kandidatenselectieproces voor een weerspiegeling van de bevolking?

Alleen als het selectieproces een totaal neutrale competitie is en men willekeurig parlementsleden kiest, zal men komen tot een echte weerspiegeling van de bevolking. Maar het kandidatenselectieproces werkt als een filter, waardoor de kandidaten veelal

---

³⁸ M., GALLAGHER "Introduction" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *o.c.*, 15-16.

³⁹ P., PENNING, *The consequences of candidate selection for policy-making in Western Europe, l.c.*, p. 2

⁴⁰ P., NORRIS, "Introduction: theories of recruitment" in P., NORRIS (ed.), *o.c.*, 3.

atypisch zijn in vergelijking met de bevolking. De kandidatenselectie zorgt dus niet voor diverse leiders en zoekt vaak dezelfde kenmerken in kandidaten. Het zijn vaak hooggeschoolde en welgestelde mannen van middelbare leeftijd die geselecteerd worden. Dit heeft zijn gevolgen voor de politieke agenda en de stijl van de politiek, die bepaald wordt door het gedrag en de handelingen van de verkozen parlementsleden.⁴¹

1.5.3. Democratisering van het kandidatenselectieproces als versterking van de band tussen kiezer en partij?

Er is een normatieve bekommernis over de verzwakking van de band tussen de kiezer en de partij. Aangezien er geen stabiel kiezerkorps is, zoekt de partij nieuwe methoden om stemmen te winnen en om haar populariteit te vergroten. Nieuwe methoden zijn bijvoorbeeld: de individualisering en personalisering van het partijbeeld, het intensifiëren van campagnevoeren en het democratiseren van het kandidatenselectieproces. Dit geeft stemmers een gevoel van participatie en invloed. Bij de democratisering van de kandidatenselectie speelt de politieke partij een dubbele rol. Enerzijds heeft de partij een intermediaire en bemiddelende rol en geeft ze de kiezer de kans om vertegenwoordigers te kiezen. Anderzijds heeft de partij een monitorrol, aangezien ze haar invloed wil behouden in de kandidatenselectie. De paradox van de democratisering van het kandidatenselectieproces is, dat het democratiseren hand in hand gaat met de professionalisering van de politieke elite en met de kartelvorming tussen partijen. Hierdoor gaat echter de cohesie van een partij achteruit, zal de loyaliteit van de kandidaten jegens het partijprogramma dalen en zal het wetgevende gedrag van de verkozen parlementsleden minder stabiel worden.⁴²

1.5.4. Is er een professionalisering of vernieuwing van de politieke elite als gevolg van het kandidatenselectieproces?

Ideaaltypisch zijn er twee wegen om tot de politieke elite van een land te komen. Vooreerst is er de hiërarchische weg, waar men een ladder beklimt van lagere naar hogere niveaus. De weg naar de politieke elite is dan duidelijk afgebakend en wordt door velen bewandeld. De politieke carrières zijn als gevolg hiervan vrij stabiel en goed

---

⁴¹ *Ibid.*, 5-7.

⁴² P., PENNINGNS en R.Y., HAZAN, "Democratizing candidate selection: causes and consequences" in *Party Politics*, 7, (2001), 3, pp. 267-275

geïnstitutionaliseerd, aangezien de verticale segmentatie en differentiatie voor minimale elitewissels zorgen. Het kandidatenselectieproces versterkt de gelijkaardige ervaringen, omdat politici gesocialiseerd worden in de vertrouwde routines van de wandelgangen. Daarnaast is er de laterale weg, waar er verscheidene en complexe wegen zijn naar de politieke elite toe. De weg naar de politieke elite is niet afgelijnd en men maakt vaak horizontale bewegingen in zijn carrière naar de uitvoerende, de rechtelijke of de wetgevende macht. Ook de rotatie tussen de privé-sector en de publieke sector wordt gemakkelijker. De politieke elite is bijgevolg onstabiel en verandert voortdurend.⁴³

De verschillende wegen naar de politieke elite hebben niet alleen een belangrijke invloed op het type politicus dat zich kan ontplooien in het systeem en op de kwalificaties en de ervaring van diegenen die een politieke carrière nastreven, maar ook op de cohesie en de doordringbaarheid binnen het parlement. In sommige landen neemt men een tendens waar van professionalisering. De amateurs, die leven *voor* de politiek worden in toenemende mate vervangen door professionelen, die leven *van* de politiek. De professionelen werken fulltime en levenslang aan hun politieke carrière. Men kan hierbij twee bedenkingen maken: de professionalisering kan zorgen dat de band tussen de bevolking en zijn vertegenwoordigers verzwakt en kan ervoor zorgen dat de macht van de zetelende politieke elite de mogelijkheden voor nieuwkomers beperkt. In andere landen neemt men echter het tegenovergestelde waar en is er een te groot aantal nieuwkomers en te weinig professionalisme. Er is dus duidelijk een delicaat evenwicht nodig tussen de ervaring voor de effectiviteit van het beleid en de circulatie voor mogelijkheden voor nieuw bloed in het parlement. Dit evenwicht moet al bekomen worden tijdens het kandidatenselectieproces.⁴⁴

---

⁴³ P., NORRIS, "Introduction: theories of recruitment" in P., NORRIS (ed.), *o.c.*, 3-4.

⁴⁴ *Ibid.*, 4-5.

Hoofdstuk 2. Politieke socialisatie

In dit tweede hoofdstuk gaan we op zoek naar de internationale literatuur over de politieke socialisatie van nieuwkomers in het parlement. De meest relevante onderzoeken hierover zijn verricht in de Verenigde Staten. Daarom zullen we op het einde van dit hoofdstuk de casestudie over de Republikeinse nieuwkomers in het 104de Amerikaanse Congres uitgebreider bespreken. We beginnen met de zoektocht naar een gepaste definitie.

2.1. Definitie

In de *International Encyclopedia of the Social Sciences* wordt socialisatie in het algemeen gedefinieerd als een manier om cultureel gestandaardiseerde rolconcepties aan te leren en als een manier om een waardig beeld van de sociale wereld te vergaren.⁴⁵

“The individual in society tends to adopt a repertoire of role relationships as a framework for his own behaviour and as a perspective for the interpretation of the behaviour of others. It is important to remember that socialization is partly a matter of learning somewhat culturally standardized role conceptions and partly a matter of acquiring a viable image of the social world by means of the tentative and adaptive processes that make up role enactment.”⁴⁶

Politieke socialisatie wordt gedefinieerd als: [the] developmental processes through which persons acquire political orientations and patterns of behaviour.⁴⁷

De term ‘politieke socialisatie’ werd geïntroduceerd in 1954 door Seymour L. Lipset in *The handbook of social psychology*.⁴⁸ In 1959 werd de socialisatie van een individu gedefinieerd door Herbert Hyman als “learning of social patterns corresponding to his social position mediated through various agencies of society”.⁴⁹ De interesse voor politieke socialisatie groeide snel, maar het onderzoek dat erover werd verricht was gering.

---

⁴⁵ R.H., TURNER, “Role: sociological aspects.”, in D.L., SILLS (ed.), *International Encyclopedia of the Social Sciences*, vol. 13, New York, Macmillan and Free press, 1968, 556.

⁴⁶ *Ibid.*, 556.

⁴⁷ D., EASTON, “The theoretical relevance of political socialization” in *Canadian journal of political science*, 1, (1968), 2, p.125

⁴⁸ S.L., LIPSET, “The psychology of voting: an analysis of political behaviour”, in L., GARDNER (ed.), *Handbook of social psychology*, Cambridge, Addison-Wesley, 1954, 1226.

⁴⁹ H.H., HYMAN, *Political socialization. A study in the psychology of political behaviour*, New York, Free press, 1959, p. 25

Hierdoor ontstond er verwarring over de definitie. Sommige auteurs hanteerden een zeer expliciete definitie, anderen een situationeel bepaalde definitie.⁵⁰

Tegenwoordig worden er verschillende definities gehanteerd voor het begrip politieke socialisatie. Ten eerste zijn er onderzoekers die het begrip gebruiken om te verwijzen naar de politieke oriëntaties van kinderen. Zij onderzoeken de oriëntaties van niet-volwassenen op het politiek proces. Ten tweede is er de studie over de verwerving van normen en waarden. De focus ligt hier op het aanleren van normconsistent gedrag. Hier treft men specifieke studies aan, die handelen over de wijze waarop nieuwe leden in het politiek systeem de normen en waarden van dit systeem overnemen. Men spreekt dan vaak over het begrip ‘politisering’ in plaats van over politieke socialisatie. Ten derde kan men de studie van een of ander politiek leren analyseren. In deze studies is het onbepaald of men conformiteit of disconformiteit bestudeert en in welke fase van de levenscyclus de onderzoekspopulatie zich bevindt. Tenslotte zijn er studies die verwijzen naar de observaties van socialisatieprocessen die hierboven werden vermeld. Men gaat dan empirisch kijken naar diegenen die gesocialiseerd worden én naar diegenen die socialiseren.⁵¹

In deze verhandeling gebruiken we de tweede betekenis van politieke socialisatie. We bestuderen op welke manier één specifieke doelgroep, de nieuwkomers in het Vlaams Parlement, de normen en waarden verwerft van hun nieuwe omgeving, het Vlaams Parlement. We gebruiken dan ook de definitie van Gabriel Almond en Sidney Verba over rolsocialisatie: the processes by which incumbents of legislative positions acquire a set of values, skills, loyalties and cognitive maps.⁵²

2.2. Politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden: voor of na de verkiezing?

Nu we weten wat we onderzoeken, gaan we na wanneer we de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden onderzoeken. Voor de start van dit onderzoek is er afgesproken dat we de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden na de verkiezingen analyseren.

---

⁵⁰ F.I., GREENSTEIN, “A note on the ambiguity of political socialization: definitions, criticisms, and strategies of inquiry” in *The journal of politics*, 32, (1970), 4, pp. 969-970

⁵¹ *Ibid.*, pp. 971-972

⁵² G., ALMOND en S., VERBA, *The civic culture: political attitudes and democracy in five nations*, Princeton, Princeton University Press, 1963, pp. 29-30

Maar over wanneer men de rolsocialisatie van parlementsleden moet onderzoeken, is er in de internationale literatuur al veel discussie geweest.

2.2.1. Politieke socialisatie voor de verkiezing

Aan de ene kant zijn er onderzoekers die stellen dat men de rolsocialisatie van nieuwe parlementsleden best *voor* de verkiezingen bestudeert. Politiek gedrag van volwassenen is immers louter een uitweiding van patronen die men in de kindertijd heeft geleerd. Zij baseren zich op uitspraken van culturele antropologen, taalkundigen en sociaal psychologen die van mening zijn dat vroegtijdig geleerde attitudes en waarden resistent zijn aan verandering.⁵³ De stelling wordt dan ook geponeerd dat de rolsocialisatie van nieuwkomers in het parlement gebeurt voordat men gaat zetelen in het parlement. De legislatieve rolsocialisatie na de verkiezingen zou eerder beperkt zijn.⁵⁴

In Canada stellen David Hoffman en Norman Ward vast dat de rolconcepties van 46% van de Canadese parlementsleden van het 26ste House of Commons niet waren veranderd door ervaringen na hun verkiezing.⁵⁵

Uit onderzoek van Herbert B. Asher bij de nieuwkomers in het Amerikaanse House of Representatives blijkt dat de nieuwkomers de legislatieve normen niet leren tijdens hun politiek ambt.⁵⁶ De normen van nieuwkomers zijn immers gelijkaardig aan deze van de ancients, zonder dat dit impliceert dat de ancients formeel deze normen overdragen aan de nieuwkomers. Nieuwe parlementsleden blijken de normen van het parlement al te kennen, voordat ze hun intrede doen in het parlement. Herbert B. Asher stelt dat dit komt door de politieke ervaringen van nieuwkomers voordat ze parlements lid worden en door het feit dat vele legislatieve normen, regels en gedragingen geschikt zijn voor verschillende institutionele settings.⁵⁷

In een studie over het Britse House of Commons suggereert Edward Crowe dat het socialiseren in het parlement zelf minder belangrijk is voor de consensus over normen en

---

⁵³ K., PREWITT, H., EULAU en B.H., ZISK, "Political socialization and political roles." in *The public opinion quarterly*, 30, 1966, 4, p. 569

⁵⁴ H.D., CLARKE en R.G., PRICE, "A note on the pre-nomination role socialization of freshmen members of parliament" in *Canadian journal of political science*, 10, (1977), 2, pp. 392-393

⁵⁵ D., HOFFMAN en D., WARD, *Bilingualism and biculturalism in the Canadian House of Commons*, Ottawa, Queen's Printer, 1970, pp. 89-90

⁵⁶ H.B., ASHER, "The learning of legislative norms" in *The American political science review*, 67, (1973), 2, p. 512.

⁵⁷ *Ibid.*, pp. 512-513

waarden, dan de socialisatie die gebeurt voor het binnentreden van het parlement. Bij de verkiezingen wordt de kandidaat immers blootgesteld aan institutionele normen, die de kennis over en de conformiteit aan normen bevordert.⁵⁸

2.2.2. Politieke socialisatie na de verkiezing

Aan de andere kant zijn er onderzoekers die stellen dat de politieke socialisatie van nieuwkomers in het parlement *na* de verkiezingen een veel grotere rol speelt. Zij ontkennen niet dat de legislatieve socialisatie in het parlement wordt medebepaald door de leerervaringen voordat men zetelt in het parlement, maar wel dat er geen socialisatie zou zijn tijdens het uitoefenen van het politieke mandaat. Legislatieve roloriëntaties en rolgedrag zijn een product, enerzijds van de initiële verwachtingen van het individu over de legislatieve positie en anderzijds van attitudes en perspectieven die men ontwikkelt in antwoord op de verwachtingen en eisen van andere personen in het parlement zelf.⁵⁹

Zo wordt de socialisatie van nieuwkomers in het Canadese House of Commons door Harold D. Clarke en Richard G. Price waargenomen als een driedelig proces. Parlementsleden leren vooreerst de technische mechanismen van de instelling kennen. Verder leren ze hun legislatieve rolconcepties operationaliseren tijdens de terugkerende besluitvormingsmomenten en andere keuzemomenten. Tenslotte passen ze hun persoonlijke en niet-persoonlijke politieke doelstellingen aan en ontwikkelen ze hun eigen stijl en gedrag. Al deze persoonlijke stijlen beïnvloeden de werking van de partijen in het parlement en het parlement in zijn totaliteit. Dus de manier waarop nieuwkomers zichzelf aanpassen aan de structuur van het parlementaire leven, vormt een subtiel, maar belangrijk aspect van de rolsocialisatie na de verkiezingen.⁶⁰

Ook David Doherty bestudeert de Canadese House of Commons en stelt vast dat er een opvallend socialisatieproces is bij nieuwkomers in het parlement. Dit socialisatieproces moedigt nieuwkomers aan om voldoening na te streven in hun politieke carrière in een richting die de bestaande hiërarchie niet bedreigt. David Doherty stelt niet dat de socialisatie legislatieve veranderingen belemmert, maar ziet deze veranderingen eerder

---

⁵⁸ E., CROWE, 'Consensus and structure in legislative norms: party discipline in the House of Commons' in *Journal of Politics*, 45, (1983), 4, p. 929-929

⁵⁹ H.D., CLARKE en R.G., PRICE, *o.c.*, pp. 391-393

⁶⁰ *Ibid.*, p. 405

incrementeel en voorzichtig. Hij benadrukt verder de cruciale en doordringende invloed van de partij op het nieuwe parlamentslid.⁶¹

In een onderzoek van Michael Rush en Philip Giddings over de nieuwkomers in 1997 in het Britse House of Commons komen de onderzoekers tot de volgende vaststellingen. Ten eerste conformeren de meeste nieuwkomers zich aan de partijgewoontes en de procedures van het parlement, ook al staan sommigen kritisch tegenover de partijdominantie en velen tegenover de werkprocedures. Ten tweede zal ondanks de druk om zich te conformeren, de ontwikkeling van dissidenten bij gewone parlamentsleden zich voortzetten. Tenslotte beschouwen de nieuwkomers hun mandaat als een fulltime werk, waardoor de professionalisering van parlamentsleden zich voortzet. De nieuwkomers verwachten daarom betere introductieprocedures en eisen meer en betere diensten en voorzieningen. De onderzoekers zijn ervan overtuigd dat deze verwachtingen en eisen zullen blijven groeien.⁶²

In dit onderzoek bestuderen we de politieke socialisatie van nieuwkomers na de verkiezing, maar wij zijn van mening dat er zowel voor als na de verkiezing een belangrijke socialisatie plaatsvindt. Om die reden bekijken we nu het socialisatiemodel van Charles G. Bell en Charles M. Price, die voor en na de verkiezing de politieke socialisatie in verschillende fasen verdelen.

2.3. Het politieke socialisatiemodel

Charles G. Bell en Charles M. Price hebben in het boek *The first term* geprobeerd een theoretisch model te construeren om de politieke socialisatie van nieuwe parlamentsleden te kaderen. Ze stellen dat de politieke socialisatie van een nieuw parlamentslid gebeurt in vier fasen en dat op vier verschillende procesniveaus. De vier fasen vormen de tijdsdimensie en de vier niveaus vormen de procesdimensie van hun socialisatiemodel.⁶³ Zo komt men tot een 4x4 matrix (zie figuur I.9).

---

⁶¹ D. C., DOCHERTY, *Mr Smith Goes to Ottawa: Life in the House of Commons*, Vancouver, University of British Columbia Press, 1997, pp. 262-263

⁶² M., RUSH en P., GIDDINGS, *Parliamentary socialisation: the UK experience*, Paper gepresenteerd op het congres van Turijn, ECPR Workshops, 22-27 maart 2002, 4-5.

⁶³ C.G., BELL en C.M., PRICE, *The first term. A study of legislative socialization*, Beverly Hills, Sage, 1975, p. 29

Figuur I.9. Politiek socialisatiemodel

POLITIEK SOCIALISATIE MODEL		FASE			
		voorbereidende legislatieve socialisatiefase		specifieke legislatieve socialisatiefase	
		basis- socialisatie	overgangs- socialisatie	initiële legislatieve socialisatie	secundaire legislatieve socialisatie
PROCES	accumulatie				
	Interpersoonlijke overdracht				
	identificatie				
	cognitieve ontwikkeling				

Bron: C.G., BELL en C.M., PRICE, *The first term. A study of legislative socialization*, Beverly Hills, Sage, 1975, p. 34

2.3.1. De tijdsdimensie

De tijdsdimensie deelt het politiek socialisatieproces op in vier fases. De eerste fase van politieke socialisatie is de politieke basissocialisatie. Tijdens de kinderjaren ontwikkelt het individu zijn eerste politieke houdingen, percepties, waarden en normen. De tweede fase is de politieke overgangssocialisatie. Het is de fase waarin jonge adolescenten actief aan politiek beginnen te participeren, bijvoorbeeld wanneer men voor de eerste keer mag gaan stemmen. Deze eerste twee fases van politieke socialisatie gebeuren vooraleer het individu een politiek mandaat uitoefent. Deze politieke socialisatie is dus niet exclusief voor nieuwkomers in het parlement. Iedereen zal een politieke basis- en overgangssocialisatie ondergaan in zijn leven. Het zijn voor de nieuwkomers in het parlement voorbereidende fases op de legislatieve socialisatie.⁶⁴

De derde fase van politieke socialisatie is de initiële legislatieve socialisatie, die zich afspeelt in het eerste termijn dat iemand verkozen is in het parlement. Tijdens deze fase worden de politieke houdingen, verwachtingen, waarden en normen - die het nieuwe parlementslid uit vroegere ervaringen heeft verworven - aangevuld, gewijzigd en mogelijk ook veranderd door de ervaringen in het parlement zelf. Er zijn in het parlement verschillende socialiserende krachten aanwezig. Deze helpen de nieuwkomer zich te

⁶⁴ *Ibid.*, pp. 29-30

oriënteren in zijn nieuwe job. Een socialiserende kracht kan een individu zijn, zoals een ouder, parlements lid of een fractiemedewerker, maar het kan ook een groep zijn van bijvoorbeeld commissieleden of fractieleden. De wetgevende ervaringen die een nieuwkomer in het parlement verwerft in zijn eerste termijn, hebben een grote invloed op zijn verdere politieke carrière. De vierde fase is de secundaire legislatieve socialisatie. Deze fase begint wanneer de nieuwkomer in het parlement wordt geaccepteerd door zijn collega's, zijn status als neofiel verliest en een leidende rol mogelijk is in zijn commissie, op fractievergaderingen of tijdens de plenaire vergaderingen van het parlement.⁶⁵

2.3.2. De procesdimensie

De vier modellen die de procesdimensie vormen zijn het accumulatiemodel, het interpersoonlijke overdrachtsmodel, het identificatiemodel en het cognitief ontwikkelingsmodel. De voorbeelden die hierna worden gegeven bij de verschillende modellen zijn alle voorbeelden tijdens de initiële legislatieve socialisatiefase.⁶⁶

Het accumulatiemodel ziet de politieke socialisatie als een direct leerproces. Een nieuw parlements lid zal bijvoorbeeld via infosessies van het parlement te weten komen wat een decreet is, hoe het stemmen verloopt, hoeveel minuten spreekrecht iemand krijgt in de commissie of in de plenaire vergadering. Het interpersoonlijke overdrachtsmodel bekijkt de toepassing van kennis op nieuwe situaties. Bijvoorbeeld zal een nieuwkomer op basis van de infosessies van het parlement, een schriftelijke vraag opstellen. Het identificatiemodel bekijkt het individu dat de handelingen, waarden of rollen van een ander imiteert. Een nieuw parlements lid zal bijvoorbeeld via een oudgediende leren hoe hij informeel via het kabinet makkelijker antwoorden krijgt dan via de commissie en zal leren welke vragen interessant zijn om opgemerkt te worden door de media. Het cognitief ontwikkelingsmodel neemt aan dat het individuele vermogen van iemand om concepten en informatie te hanteren limieten stelt aan het kunnen verstaan van het politieke proces. Er zijn grenzen aan de intellectuele capaciteiten en aan het norm- en waardepatroon van een persoon. Het zal bijvoorbeeld voor een nieuwkomer in het parlement, die zich als een partij-ideoloog opstelt, moeilijk zijn om in te stemmen met compromissen, die gevormd worden met de coalitiepartners.⁶⁷

---

⁶⁵ *Ibid.*, pp. 30-31

⁶⁶ *Ibid.*, pp. 32-33

⁶⁷ *Ibid.*, pp. 32-33

2.4. De Republikeinse nieuwkomers in het Amerikaanse congres

Nadat we de internationale literatuur over de politieke socialisatie van nieuwe parlementsleden in het algemeen hebben geanalyseerd, gaan we nu kijken naar een specifieke casestudie. We onderzoeken de legislatieve socialisatie van de nieuwe Republikeinse parlementsleden in het Amerikaanse Congres na de parlementsverkiezingen in 1994. In deze verkiezingen behaalden de Republikeinen een historische overwinning op de Democraten. Dit zorgde voor een omwenteling van de macht na meer dan veertig jaar. De Republikeinse partij behaalde immers voor het eerst sinds 1953 de meerderheid in beide kamers van de Amerikaanse Congres.⁶⁸

De Republikeinse nieuwkomersgroep was relevant, omwille van zijn grootte, zijn overleving in de volgende legislatuur, zijn invloed en zijn macht. Er waren in totaal 73 nieuwkomers, waarvan er 59 parlementlid bleven in de volgende legislatuur. Ze werden als meest invloedrijke partijfractie van nieuwkomers beschouwd sinds de in 1974 verkozen democratische *Watergate Babies*. Tenslotte gaven ze belangrijke gestalte aan de interne politiek en de beleidsvorming van het 104de House of Representatives. De Republikeinse nieuwkomers konden als invloedrijke en samenhangende groep de partijleiding versterken of beperken. Tijdens het eerste jaar zouden de nieuwkomers hun leiders volgen, zodat de leiders de mogelijkheid kregen om vlug hervormingen door te voeren en hun beleidsagenda door te voeren. Maar dit veranderde door hun sterk onafhankelijk missiegevoel, hun perceptie over hun publiek mandaat en hun ideologisch conservatieve principes. Zo beletten ze op verschillende tijden de mogelijkheid voor de partijleiding om strategisch te handelen.⁶⁹

De relatief grote cohesie bij de nieuwkomers gaf hen de disproportionele macht om te handelen als een principaal over de politieke agenda van de Republikeinse partij. Ze eisten van de partijleiding verantwoording en zagen de partijleiding als een agent van hun bezorgdheden en principes.⁷⁰ De cohesie bij de nieuwkomers werd bewerkstelligd door

---

⁶⁸ G.R., THORSON, "Review: Legislative learning: the 104th republican freshmen in the house" in *The American political science review*, 96, (2002), 1, p. 203

⁶⁹ T.J., BARNETT, *Legislative learning. The 104th republican freshmen in the house*, New York, Garland Publishing, 1998, pp. 3-9

⁷⁰ *Ibid.*, p. 162

onderling gemeenschappelijke kenmerken. Men vormde een vrij homogene groep. Bovendien deelde men een missie, die werd beschouwd als een ideologische visie om het beleid te bepalen en te veranderen. Tenslotte was er het gepercipieerde mandaat verkregen van de bevolking. Men had door de historische overwinning de perceptie dat de bevolking hen bevestigde in hun visie.⁷¹

De nieuwkomersfractie ontdekte echter dat ze onvoldoende bekwaam waren in incrementele politieke strategieën en nood hadden aan ‘legislatief leren’. Wat ontbrak bij deze nieuwkomers had te maken met het handelen als een parlementslid, met het bevatten van het langdurige, incrementele, veelzijdige en coalitiebouwende wetgevingsproces, met het prioriteiten stellen, het timen van beslissingen, het onderhandelen over consensus en het sluiten van compromissen.⁷² Zo verwoordde Richard Fenno het in zijn boek over deze nieuwkomers: “[i]n short, successful governing takes a lot of practice, and the republicans hadn’t had any.”⁷³

De legislatieve socialisatie veranderde de percepties en attitudes van de Republikeinse nieuwkomers en deze nieuwkomers gingen in hun tweede jaar dan ook een meer gematigd beleid voorstaan. Dit beïnvloedde niet alleen de interne partijpolitiek, maar ook de methoden, het beeld en de uitkomsten in het congres.⁷⁴

Men kan besluiten uit de ervaringen van de Republikeinse nieuwkomers dat het ‘legislatief leren’ niet keurig en ordelijk verloopt, maar vaak onregelmatig en ongelijk. Het legislatief leren leidde bij de Republikeinse nieuwkomers tot de rechtvaardiging om compromissen te sluiten en om stapsgewijs te denken en te handelen. Men stapte af van de ideologie van alles willen en alles op het eigenste ogenblik willen verwezenlijken.⁷⁵

In het derde deel zullen we de nieuwkomers in het Vlaams Parlement analyseren. Hun situatie verschilt met de Republikeinse nieuwkomers, omdat zij verdeeld zijn over verschillende partijen en geen homogene groep vormen.

---

⁷¹ *Ibid.*, pp. 55-56

⁷² R., FENNO, *Learning to govern: an institutional view of the 104th congress*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 1997, pp. 18-19

⁷³ *Ibid.*, p. 19

⁷⁴ T.J., BARNETT, *l.c.*, pp. 217-219

⁷⁵ *Ibid.*, pp. 242-244

Hoofdstuk 3. Roloriëntaties

“Political socialization involves the study of the development of political attitudes and behaviour.”⁷⁶

Deze uitspraak komt van David Marsch, die verder stelt in zijn onderzoek over de assumpties van politieke socialisatie:

“we should study the behaviour of the elite (not the entire population) as their behaviour is likely to have most influence on the operation of the political system.”⁷⁷

3.1. Roldefinities

De roltheorie is zeer belangrijk voor de sociale theorie, het sociale onderzoek en het empirische legislatieve onderzoek. De roltheorie ontwikkelt zich in verschillende tradities en het rolconcept wordt bijgevolg op verschillende, soms tegenstrijdige, manieren gedefinieerd.⁷⁸ Robert E. Park stelt dat:

“everyone is always and everywhere, more or less consciously, playing a role. (...) It is in these roles that we know ourselves.”⁷⁹

Ralph H. Turner geeft een andere definitie:

“role provides a comprehensive pattern for behaviour and attitudes; it constitute a strategy for coping with a recurrent type of situation; it is socially identified, more or less clearly, as an entity; it is subject to being played recognizable by different individuals; and it supplies a major basis for identifying and placing persons in society.”⁸⁰

Tenslotte definieert John C. Walhke en zijn collega's het rolconcept met betrekking tot de wetgevende instellingen als:

---

⁷⁶ D., MARSH, “Political socialisation: the implicit assumptions questioned.”, in *British journal of political science*, 1, (1971), 4, p. 464

⁷⁷ *Ibid.*, p. 464

⁷⁸ T., SAALFELD en W.C., MÜLLER, “Roles in legislative studies: a theoretical introduction” in T., SAALFELD en W.C., MÜLLER (eds.), *Members of parliament in Western Europe: roles, behaviour*, Londen, Cass, 1997, 3.

⁷⁹ R.E., PARK, “Behind our masks” in *survey*, 56, (1926), p. 137

⁸⁰ R.H., TURNER, “Role: sociological aspects.”, in D.L. SILLS (ed.), *International Encyclopedia of the social sciences*, vol. 13, New York, Macmillan and Free press, 1968, 552.

“a coherent set of norms of behaviour which are thought by those involved in the interactions being viewed, to apply to all persons who occupy the position of legislator. It is important to emphasize the normative aspect of the concept in order that the role of legislator not be confused with the office, or position, of legislator. (...) The concept postulates that legislators are aware of the norms constituting the role and consciously adapt their behaviour to them in some fashion.”⁸¹

3.2. *The legislative system*

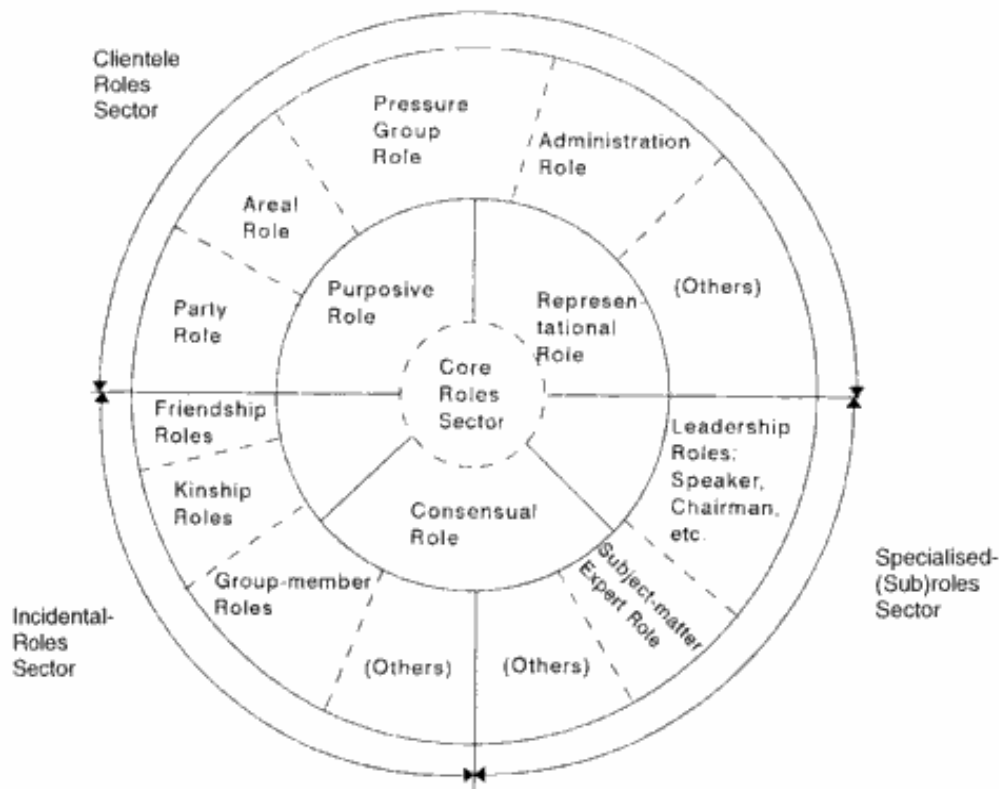
De pioniersstudie over roloriëntaties is *The legislative system* van John C. Wahlke en zijn collega's, waarin de parlementen van vier staten van de Verenigde Staten worden bestudeerd. Een parlement wordt in deze studie beschouwd als een netwerk van relaties tussen parlementsleden en andere actoren, die allen een bepaalde rol op zich nemen. Uit deze studie blijkt dat er duidelijk herkenbare posities zijn voor een parlements lid en dat men bepaalde normen van gedrag associeert aan deze posities. Men verwacht met andere woorden een bepaald type van gedrag van een parlements lid, eenvoudigweg omdat het parlements lid een bepaalde positie inneemt. Om de rol van een parlements lid te bestuderen, moet men een bepaalde set van normen bestuderen die de grondslag vormen voor een bepaald wetgevend gedrag. John C. Wahlke en zijn collega's staan een normatieve benadering voor om de interactie tussen individuen en instellingen te bestuderen. Zij stellen het gedrag van parlementsleden gelijk aan institutioneel gedrag. De set van normen die de rol van het parlements lid vormt, kan onderverdeeld worden in subsets van normen naargelang de positie, de status of het karakter van de andere, met wie hij een interpersoonlijke relatie onderhoudt (zie figuur I.10).⁸²

---

⁸¹ J.C., WAHLKE, H., EULAU, W., BUCHANAN en L.C., FERGUSON, *The legislative system: explorations in legislative behaviour*, New York, Willey, 1962, pp. 8-9

⁸² *Ibid.*, pp. 9-10

Figuur I.10. De rollen van een parlementslid

Bron: J.C., WAHLKE, H., EULAU, W., BUCHANAN en L.C., FERGUSON, *The legislative system: explorations in legislative behaviour*, New York, Willey, 1962, p. 14

In figuur I.10 worden de rollen van een parlementslid opgebouwd rond verschillende sectoren. Ten eerste is er de sector van kernrollen of *core roles*. Deze sluit alle normen in, die het gedrag van het parlementslid bepalen in relatie met andere parlementsliden binnen het parlement. Er zijn drie fundamentele types van normrollen. De *consensual roles* hebben enerzijds betrekking op de geschreven prescripties zoals de grondwet, de statuten of de procedureregels en anderzijds betrekking op de ongeschreven informele normen en regels van het parlement. De *purposive roles* verwijzen naar de intentionele en functionele voorstellingen van parlementsliden over het ultieme doel van hun handelen om hun gedrag aan te passen aan de kerndoelstellingen van de parlementaire handelingen. De *representational roles* hebben betrekking op de methode of het proces van de individuele beslissingen, die geschikt wordt geacht om eigen doelstellingen na te streven.⁸³

Ten tweede is er de sector van de cliëntelistische rollen of *clientele roles*. Dit zijn rollen die men aanneemt als men in contact treedt met mensen uit de partijorganisatie, de kieskring, de lokale kieskringorganisaties, de drukingsgroepen en de administratieve

⁸³ *Ibid.*, pp. 11-12.

instellingen. Deze sector wordt daarom ook verdeeld in de *party role*, de *areal/constituency role*, de *pressure-group role*, en de *administrative role*.⁸⁴

Ten derde is er de sector van de gespecialiseerde (sub)rollen of *specializes (sub)roles*, die de gedragsnormen van parlementsleden omvatten ten aanzien van mensen met een speciale positie binnen het parlement. Bijvoorbeeld zijn er *formal-leadership roles*, rollen die formeel het leiderschap aan iemand toebedelen, zoals het voorzitterschap van een commissie of een fractieleider van een partij. Een ander bekend voorbeeld zijn de *subject-matter-expert roles*, rollen waarin men zich specialiseert in een bepaald domein zoals onderwijs of welzijn.⁸⁵

Tenslotte is er de sector van bijkomende rollen of *incidental roles*, die de relaties tussen individuele leden en politieke outsiders omvatten, waarmee men doelt op de extraparlamentaire groepen. Deze relaties steunen op vriendschap of lidmaatschap in een bepaalde associatie.⁸⁶

Één van de moeilijkheden van een roltheorie is dat niet elk gedrag in het parlement verklaard kan worden als een bepaald rolgedrag. Toch is er volgens John C. Walkke en zijn collega's altijd een minimale consensus over normen en gedrag nodig, wil een instelling als het parlement blijven functioneren. Er is enerzijds interpersoonlijke consensus nodig over de normen tussen elk lid van een bepaalde rolrelatie. En anderzijds is er intrapersonlijke consensus over normen nodig, duidend op de overeenstemming die nodig is tussen een aantal individuen over hoe zij zich allen zouden moeten verhouden ten opzichte van een gemeenschappelijke ander.⁸⁷

Een volledige overeenkomst wordt echter niet verwacht. Het verschijnen van dissident gedrag wordt verklaard als een resultaat van rolconflicten. Een rolconflict kan men definiëren als:

“the behaviour of each player depends in important respects upon the extent of compatibility or conflict among the various norms or expectations making up his own role or roles, as he conceives them.”⁸⁸

---

⁸⁴ *Ibid.*, pp. 12-13

⁸⁵ *Ibid.*, p. 13

⁸⁶ *Ibid.*, pp. 13-14

⁸⁷ *Ibid.*, p. 15

⁸⁸ *Ibid.*, p. 15

Men maakt een onderscheid tussen intra-rolconflicten en inter-rolconflicten. Bij intra-rolconflicten ontstaat er een conflict, omdat een parlementslid verschillende mensen in een bepaalde rolrelatie ontmoet die allen verschillende verwachtingen hebben. De verschillende mensen confronteren het parlementslid met conflicterende definities van zijn rol. Bijvoorbeeld zijn er ten aanzien van het parlementslid in zijn representatieve kernrol verschillende verwachtingen van de nationale en lokale partijafdeling. Bij inter-rolconflicten wordt men geconfronteerd met de noodzaak om te kiezen welke rol men wil spelen. Bijvoorbeeld zal een parlementslid bij een stemming moeten kiezen of hij stemt als een partijsoldaat of als een belangenverdediger van een bepaalde drukingsgroep.⁸⁹

De opdracht om legislatieve rollen te analyseren wordt nog moeilijker als men de verschillende roloriëntaties gaat beschouwen. De term roloriëntatie refereert naar de “systematic differences in legislators’ conceptions of a particular component of the role of legislator.”⁹⁰

John C. Walhke en zijn collega’s stellen dat er in de verschillende rollen van parlementsliden verschillende roloriëntaties worden ingenomen door het individuele parlementslid. Een eerste rol is de representatieve rol. Deze wordt gecategoriseerd langs het continuüm van de roloriëntaties van *trustee – politico – delegate*. Een *trustee* of beheerder is iemand die op basis van zijn eigen opvattingen en waarden zal beslissen hoe hij stemt. Hij is geselecteerd door zijn partij en verkozen door zijn kiezers, maar zal zijn gedrag in het parlement daar niet op afstemmen. Een *delegate* of afgevaardigde zal dit wel doen en zal stemmen op basis van zijn kieskring en zijn kiezers. Hij ziet zichzelf als een vertegenwoordiger, die de belangen van zijn kiezers, zijn opdrachtgevers, moet vervullen in het parlement. Een *politico* of politicus zal het midden houden tussen deze twee extremen en zal noch onafhankelijk, noch afhankelijk functioneren van zijn partij en van zijn kiezers. Een tweede rol is de rol van de belangenvertegenwoordiging. Deze wordt gecategoriseerd langs het continuüm van de roloriëntaties van *resister – neutral – facilitator*. Een *resister* of iemand die weerstand biedt, staat vijandig tegenover belangengroepen die bij hem komen lobbyen. Een *facilitator* of iemand die iets vergemakkelijkt, zal meer open en vriendelijk zijn tegenover deze belangengroepen. Een neutraal iemand zal een tussenpositie innemen en geen sterke mening hebben over belangengroepen. Een derde rol is de partijrol. Deze wordt gecategoriseerd langs het

---

⁸⁹ *Ibid.*, p. 15

⁹⁰ *Ibid.*, p. 16

continuüm van roloriëntaties van *partisan* – *non-partisan* – *anti-partisan*. Een *partisan* of partijdig iemand zal geneigd zijn de acties van de partijleiders en de vergaderingen van de fractie in een goed daglicht te zien en te verwoorden naar zijn kiezers toe. Een *anti-partisan* is iemand die wantrouwig en vijandig staat tegenover de partijactiviteiten in het parlement. De *non-partisan* is noch vijandig, noch vriendelijk tegenover partijen. Hij laat zich niet in met de partijpolitiek en stelt zich gematigd op.

Het is aannemelijk dat een parlamentslid in het licht van een situatie een bepaalde roloriëntatie aanneemt, maar in een andere situatie een andere roloriëntatie zijn gedrag laat bepalen.⁹¹

De meerderheid van de nieuwe parlamentsleden kiest voor een middenrol, de minderheid kiest voor één van de extremen van het continuüm of neemt constant dezelfde rol aan. De rollen die nieuwelingen in het begin aannemen lijken daarom vrij instabiel.⁹²

Het rolconcept wordt door verschillende factoren beïnvloed. Uiteindelijk hangt veel af van extraparlementaire invloeden die de wetgevende input bepalen. Stimulansen komen van de partij, de kieskring en de belangengroepen waarop de parlamentsleden reageren met een aangepast rolgedrag. Ook omgevingsfactoren zoals de politieke en economische situatie en het wel dan niet in de meerderheid te zitten, zijn belangrijke aspecten in het definiëren van de situatie waarin men zijn rol speelt. Tenslotte wordt het rolconcept beïnvloed door de socio-economische achtergrondvariabelen, de socialiseringsprocessen en door het karakter en de persoonlijkheid van individuen.⁹³

3.3. *Westminster's world*

In de late jaren 1980 en 1990 heeft Donald Searing het rolconcept van parlamentsleden onderzocht en gereconstrueerd, aangezien het sinds de jaren 1960 langzaam was verdwenen uit het interesseveld van de politieke wetenschappers. Volgens hem zijn hier drie redenen voor: de verandering in intellectuele smaak, de conceptuele en theoretische

---

⁹¹ *Ibid.*, pp. 16-17

⁹² C.G., BELL en C.M., PRICE, *The first term. A study of legislative socialization*, Beverly Hills, Sage, 1975, pp. 113-134

⁹³ J.C., WAHLKE, H., EULAU, W., BUCHANAN en L.C., FERGUSON, *o.l.*, pp. 19-23

verwarring en de moeilijkheden om gevolgen voor gedrag empirisch aan te tonen. Deze redenen vindt hij echter niet overtuigend.⁹⁴

De eerste reden waarom het onderzoek over het rolconcept van parlementsleden sterk is gedaald, betreft de veranderde intellectuele smaak. Voor de Tweede Wereldoorlog lag de focus op de formele regels. Deze stuurden het individuele gedrag van parlementsleden en zorgden voor een politiek stabiele wereld. *Homo politicus* werd geconstrueerd door grondwetmakers en gecontroleerd door formele regels. In de decaden na de Tweede Wereldoorlog werd dit formeel politiek institutionalisme verworpen en vervangen door nieuwe sociologische inzichten. De *homo sociologicus* werd geboren. Het gedrag van parlementsleden werd niet meer geleid door formele regels, maar door informele regels, normen en rollen. Maar deze creatieve en stimulerende inzichten verstarde en het parlement werd aanzien als een sterk gestructureerde instelling die het gedrag van zijn leden bepaalde door zijn normen en rollen te bepalen. Tegenwoordig is deze sociologische nadruk op de informele regels in de verdrukking gekomen door het ontstaan van de *homo economicus*. Er ontstond een nieuwe interesse voor de voorkeuren en calculaties van de individuele parlementsleden. Maar deze nieuwe economische modellen onderschatten het belang van de institutionele contexten. Zij beweren dat individuele parlementsleden hun eigen interesses berekenen en ageren in een vacuüm. Donald Searing gelooft daarom in de nieuwe wind van het neo-institutionalisme, waarin regels, rollen en redenen voorkomen. Het neo-institutionalisme maakt een synthese van de politieke en sociologische these over regels en rollen en van de economische antithese over redenen. Het zorgt voor een vruchtbare grond voor de studie van rationele normen en rationele rollen.⁹⁵

Een tweede reden waarom volgens Donald Searing het onderzoek over het rolconcept van parlementsleden sterk is gedaald, is de conceptuele verwarring. Deze kan verholpen worden door neologismen te verwijderen, door te verantwoorden waarom de roltheorie niet als een theorie gezien kan worden en door het ordenen en interpreteren van bestaande literatuur en onderzoek. Men spreekt vaak over roltheorieën, maar dit zijn niet meer dan kaders, bestaande uit thema's, concepten en assumpties. Er worden geen fenomenen verklaard in zulke kaders. Er zijn dus geen algemene roltheorieën. Verder moeten we de literatuur en het onderzoek over rolconcepten ordenen om constructief iets te kunnen opbouwen. Er zijn drie verschillende stromen waarin het onderzoek over rollen van

---

⁹⁴ D., SEARING, "Roles, rules and rationality in the New Institutionalism" in *The American political science review*, 85, (1991), 4, p. 1239

⁹⁵ *Ibid.*, pp. 1240-1243

parlementsleden kan geordend worden. Deze drie stromingen zijn beïnvloed door ofwel de politieke, ofwel de sociologische, ofwel de economische benadering. Ten eerste is er de structurele benadering, die John C. Wahlke en zijn collega's hanteren. Deze benadering concentreert zich op instituties en rollen. Een nadeel is dat het te sterk zijn focus legt op het feit dat rollen te maken hebben met de verwachtingen van anderen en de mate van conformiteit. Ten tweede is er de interactiebenadering. Men is geïnteresseerd in het gedrag van een parlementslid in een specifieke context en men concentreert zich op de processen, waardoor rollen worden gekozen en aangenomen. Deze benadering verwaarloost echter de institutionele details en de exogene voorkeuren van rolspelers. Tenslotte is er de motivatie benadering die de situatiespecifieke roloriëntaties tracht te beschrijven en die de invloed van de individuele voorkeuren, stimulansen en rationaliteiten benadrukt die deze rollen binnen en buiten de institutionele context sturen.⁹⁶

Een derde reden waarom volgens Donald Searing het onderzoek over het rolconcept van parlementsleden sterk is gedaald, is het schijnbaar achterwege blijven van de gevolgen voor het gedrag. Dit komt, omdat men bij de structurele benadering het rolconcept ziet als de sleutel om de relatie tussen de institutionele structuur en het individuele gedrag te verklaren. Men faalt echter in het aantonen van deze geanticiperde relatie, omdat de geconstrueerde verklarende concepten niet in de geesten van de parlementsleden aanwezig zijn. Dit in tegenstelling tot de motivatiebenadering, waarin men de maatregelen en concepten richt op de rollen zoals de politici ze zelf concipiëren. Zo zal men gedrag, inherent aan deze rollen, kunnen verklaren. Rollen en gedrag staan wel in verband met elkaar, maar men heeft de verkeerde verwachtingen en overtuigingen. Er is een verschil tussen de positierol, die gehanteerd wordt door de structurele benadering en de voorkeursrol, die gehanteerd wordt door de motivatiebenadering. Een positierol wordt geassocieerd met posities die de uitvoering van vele specifieke verplichtingen en verantwoordelijkheden vereisen, terwijl een voorkeursrol wordt geassocieerd met posities die de uitvoering van weinig specifieke verplichtingen en verantwoordelijkheden vereisen. Voorkeursrollen hebben evenveel te maken met de voorkeuren van de rolspelers als met de gevestigde rollen van de institutie.⁹⁷

Donald Searing voert in zijn boek *Westminster's World* onderzoek op basis van de motivatiebenadering. Hij vertrekt van het eigen verhaal van de parlementsleden om

---

⁹⁶ *Ibid.*, pp. 1243-1248

⁹⁷ *Ibid.*, pp. 1249-1252

empirisch de doelstellingen en verwachtingen over parlementsleden te onderzoeken. Het voordeel is dat de politieke realiteit onderzocht wordt op basis van de ervaringen van de politici zelf, die deze realiteit construeren. Hij stelt dat de rollen van parlementsleden: “have nearly as much to do with their preferences as they have to do with the established rules of their institution.”⁹⁸ De politieke rollen worden aan de hand van de parlementsleden geconstrueerd. Politieke rollen beperken, maar maken tegelijk ook zaken mogelijk voor de actoren. Er zijn vier grote voorkeursrollen, die geassocieerd worden met de positie van een parlements lid. Elk van hen is omlijnd door één van de parlementaire institutionele taken, zijnde de executieve controleren, de institutionele structuren beschermen, de ministers vormen en de grieven verhelpen. Parlementsleden zullen hun taken verschuiven, aannemen, interpreteren en aanpassen aan de hand van hun voorkeursrol. Deze rollen maken het parlementsleden mogelijk hun individuele doelen na te streven in het parlement. De rollen van politici zijn dynamisch en kunnen veranderen als doelstellingen, attitudes en gedragingen wijzigen. Ze zijn afhankelijk van de institutionele mogelijkheden.⁹⁹ Immers: “political roles derive their political significance from the institutional contexts in which they are embedded. When we miss the context, we miss the significance.”¹⁰⁰

Donald Searing schrijft over vier informele rollen die een gewoon parlements lid kan aannemen en vier formele leiderschapsrollen. Deze rollen zeggen iets meer over het politieke leven en de carrières van politici.¹⁰¹ In de volgende uiteenzetting bekijken we de vier informele rollen die parlementsleden kunnen aannemen en die belangrijk zijn voor het empirische onderzoek in deze eindverhandeling (zie figuur I.11).

---

⁹⁸ D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles, l.c.*, p. 419

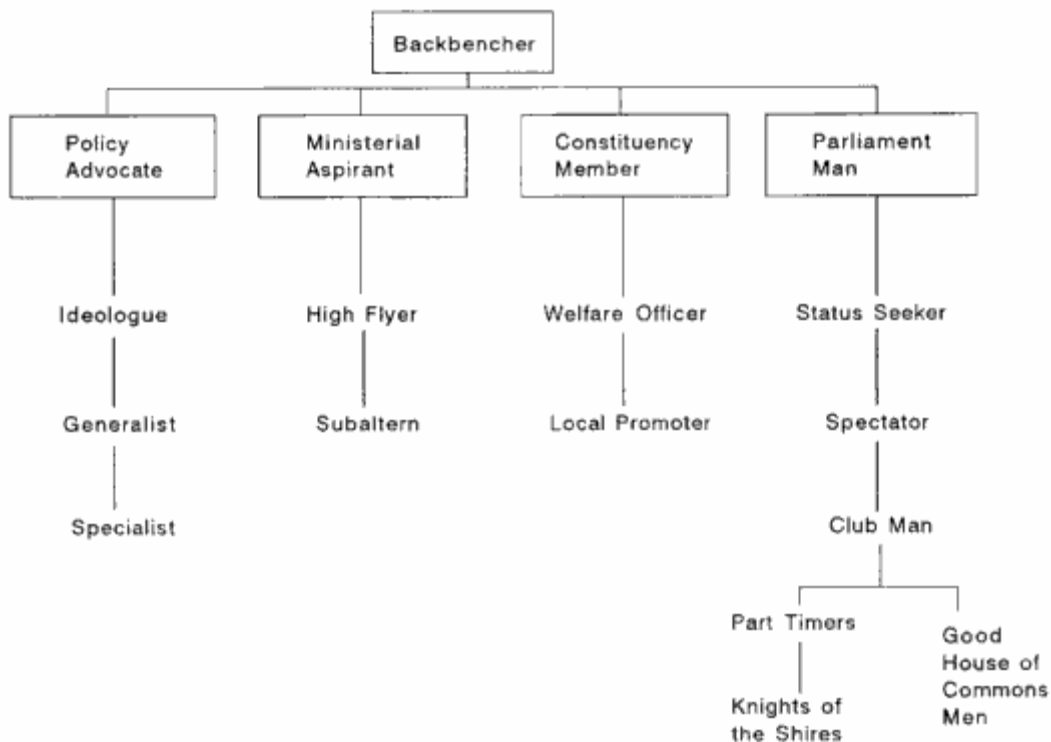
⁹⁹ *Ibid.*, pp. 15-21

¹⁰⁰ *Ibid.*, p. 23

¹⁰¹ T., SAALFELD en W.C., MÜLLER, “Roles in legislative studies: a theoretical introduction” in T., SAALFELD en W.C., MÜLLER (eds.), *o.c.*, 10.

Figuur I.11. De rollen van een parlementslid

Bron: D. SEARING, *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, p. 32

Vooreerst dient opgemerkt te worden dat deze rollen niet alle parlementaire rollen omvatten en dat er naast het feit dat er ook andere rollen zijn, ook andere motieven en redenen zijn om een bepaalde rol te kiezen. Zoals een parlementslid van de Labour-partij in het Verenigd Koninkrijk ooit zei: “*Each man makes his own role; that’s what it comes to.*”¹⁰²

3.3.1. *Policy advocate*¹⁰³

Policy advocates of beleidspleiters beschouwen het controleren van de uitvoerende macht als hun primaire taak. Zij specialiseren zich om een bepaald ministerieel departement te schaduwten. Ze zijn actief en stellen zich kritisch op in hun commissie en ze proberen hun commissie te sturen. Ze professionaliseren zich in een bepaalde materie en zijn er voltijds mee bezig. Ze maken zich dienstig en willen het parlement omvormen tot een efficiënte en effectieve instelling.

¹⁰² D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles, l.c.*, p. 1

¹⁰³ In dit gedeelte wordt de rol van *policy advocate* uiteengezet aan de hand van het tweede hoofdstuk in het boek *Westminster's world* van Donald Searing: D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, pp. 35-80

Beleidspleiters overdrijven vaak het gevoel van hun eigen belangrijkheid. Niettemin vormen ze samen met de andere nieuwkomers in het parlement een belangrijke drukkingsgroep, wiens steun de regering nodig heeft. Ze oefenen hun invloed uit achter de schermen. Hun grootste zorg is het realiseren van bepaalde zaken en van belang zijn in het parlement.

Er zijn drie subtypes binnen de groep van beleidspleiters, die gecategoriseerd worden op de dimensie algemeenheid – specificiteit. Men onderscheidt ideologen, generalisten en specialisten binnen de groep van beleidspleiters.

Ideologen streven naar abstracte politieke waarden en normen door politieke analyse en propaganda. Ze zijn vastberaden om de waarheid te ontdekken. Ze zullen publieke fora en media-aandacht gebruiken om hun eigen ideeën te verkondigen en te rechtvaardigen. Sommigen onder hen zullen een antipathie hebben tegenover het parlement dat voor hen symbool staat voor compromissen sluiten.

Generalisten kaarten eerder concrete zaken aan. Ze nemen de rol op van deskundige en goed ingelichte commentator over de grote beleidskwesties. Ze handelen reactief op het beleid van de uitvoerende macht en wakkeren hun medecollega's aan. Ze hebben meestal een afkeer van commissiewerk, aangezien men zich hier geduldig en behoudend moet instellen. Ze bekritisieren en superviseren de uitvoerende macht en lanceren nieuwe ideeën, om zo naambekendheid bij het brede publiek en invloed in het parlement te vergaren. Ze leggen eerder de nadruk op concrete alternatieven dan op theoretische veronderstellingen. Verder concentreren ze zich op vele doelen en maken ze hun blikveld zo ruim mogelijk.

De ideoloog en de generalist zijn twee types, die in tegenstelling tot de specialist, het ideale parlamentslid niet beschouwen als een hooggeschoolde expert in een bepaald domein. Een specialist doet dit wel en tracht de uitvoerende macht te beïnvloeden door zijn blikveld van interesses te verengen en door het principe kennis is macht voor te staan. Specialisten verzamelen informatie, doen onderzoek en oefenen druk uit achter de schermen. Ze houden ook buiten het parlement contact met drukkingsgroepen en zetelen soms als gedelegeerden van een bepaalde organisatie in het parlement. Specialisten kiezen strategisch hun domeinen uit door te kijken naar wat verwaarloosd wordt door andere parlamentsleden en grijpen de mogelijkheden die ze krijgen. Ook hun eigen pre-parlementaire interesses spelen een rol in het bepalen van hun specialiteiten. Ze verlangen naar invloed, verwezenlijkingen en gewichtigheid in het parlement. Ze interesseren zich meer voor resultaten dan voor de publiciteit.

De keuze om de rol van beleidsbepleiter op te nemen als ideaal, staat in functie van de individuele karaktertrekken van het parlementslid en van de mogelijkheden en eisen die de partij stelt aan het parlementslid. Beleidspleiters zien zichzelf als onafhankelijke individuen, klaar om desnoods alleen tegenover hun collega's te staan.

3.3.2. *Ministerial aspirant*¹⁰⁴

Een *ministerial aspirant* of aspirant voor het ministerschap droomt van uitvoerende macht. Er is geen bepaald patroon waardoor we kunnen afleiden of iemand een aspirant voor het ministerschap is. Als men subtypes wil categoriseren, kan men dit niet simpelweg op basis van gedragsverschillen. Men kijkt dan eerder naar de persoonlijke doelstellingen van parlementsliden en naar het gehalte waarop bepaalde posities worden geambieerd door parlementsliden.

Zo is er vooreerst de groep van hoogvliegers die zich focussen op de hoogste posities. Zij zijn beleidsgericht, professioneel en zelfverzekerd en ze hebben het verlangen om hogerop te komen. De gemengde middencategorie is meer heterogeen en heeft geen klare focus. Deze categorie heeft enkel als primaire ambitie hogerop te geraken. De groep van ondergeschikten ziet zichzelf in hun leertijd en heeft geen grootse plannen. Meestal zijn de ondergeschikten realistisch over hun vaardigheden en tevreden met hun eigen positie. Zij proberen hun mogelijke verlies te minimaliseren door hun ambitie te beheersen en door een vangnet op te bouwen in hun lokale kieskring.

In contrast met de politieke beleidspleiters hechten aspiranten voor het ministerschap meer belang aan het verwerven van macht dan aan het verwerven van invloed. Ze leggen de nadruk op het onderwijzen en het inspireren van hun lokale kieskring. Aspiranten voor het ministerschap zien hun taken in het parlement als een toegang tot de uitvoerende macht. Daarom stelt men in de plenaire vergaderingen vragen om erkenning te vergaren in het parlement en in de media. Men zetelt in de commissie om contact te leggen met de bevoegde minister en om opgemerkt te worden door anderen. Men specialiseert zich om bekend te geraken en niet om in een vakje geduwd te worden. Men bereidt zichzelf voor

---

¹⁰⁴ In dit gedeelte wordt de rol van *ministerial aspirant* uiteengezet aan de hand van het derde hoofdstuk in het boek *Westminster's world* van Donald Searing: D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, pp. 81-120

op een positie die men nog niet inneemt, door deze positie kritisch te evalueren en door zich af te vragen hoe men zichzelf zou gedragen. Natuurlijk zijn de parlementsleden die dezelfde visie hebben, rivalen voor elkaar en is vriendschap geen bondgenoot van competitie. De rol van de aspirant voor het ministerschap is verwarrend, omdat de rol onzeker en anticiperend is.

3.3.3. *Constituency member*¹⁰⁵

Een *constituency member* of kieskringparlements lid ziet het als zijn primaire rol om de grieven van zijn kiezers op te lossen. Hij handelt als een agent van zijn kieskring en probeert de interesses van gewone burgers te beschermen en hen vooruit te helpen. Deze functie is met het ontstaan van de welvaartstaat steeds belangrijker geworden. Men kan als vertegenwoordiger van individuen of van collectieven optreden, waardoor er verschillende subtypes van kieskringparlementsleden ontstaan.

Welzijnwerkers zullen tijdens hun spreekuren naar de grieven van hun kieskring luisteren. Zij wachten tot de problemen tot bij hen komen of gaan actief op zoek naar de aanwezige problemen in hun kieskring. Ze zijn lokale ombudsmannen die problemen van verschillende aard behandelen.

Lokale promotors zien zichzelf niet als sociale werkers, maar als regionalisten en nemen vaak deel aan verschillende lokale partijactiviteiten. Het parlements lid heeft een katalysatorrol om alle organisaties in zijn kieskring te laten functioneren. Hiervoor treedt de lokale promotor in contact met vakbonden, werkgevers en andere sociale groeperingen.

Kieskringparlementsleden maken meer tijd voor hun kieskring dan anderen. Ze bestuderen specifiek die materies die met hun regio te maken hebben, zij hebben immers de macht om op een hoger niveau invloed uit te oefenen. Zij kiezen deze rol met als doel enerzijds het gevoel van bekwaamheid en anderzijds het gevoel van een plicht te hebben. Ten eerste is er dus de gevoelsmatige reden om deze rol op te nemen. Deze bouwt voort op de pre-parlementaire talenten en vaardigheden. Het beschermen van mensen geeft hen de meeste

---

¹⁰⁵ In dit gedeelte wordt de rol van *constituency member* uiteengezet aan de hand van het vierde hoofdstuk in het boek *Westminster's world* van Donald Searing: D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, pp. 121-153

voldoening. Ten tweede is voor hen de plicht om mensen te helpen een stimulans om tegen onrechtvaardigheid te vechten voor een intrinsieke beloning.

3.3.4. *Parliament Men*¹⁰⁶

De voornaamste interesse van een *parliament man* of parlamentsman ligt bij het parlement als institutie. Er zijn drie subcategorieën in de groep van parlements mannen.

Toeschouwers nemen eerder het politieke spel waar in het parlement, dan zelf te proberen actief te participeren in het parlement of in hun eigen kieskring. Hun aanwezigheid in het parlement brengt niets bij, aangezien zij onverschillig en inactief zijn. Ze zijn louter getuige van het parlementaire proces. Ook hun werk in hun eigen regio blijft zeer bescheiden. Ze hebben geen aspiraties en zijn vrij sceptisch over de politieke vordering in het parlement.

Clubmannen zijn actiever en nemen de aangename atmosfeer en de collegialiteit van het parlement in zich op. Ze zijn het meest gerespecteerd van de parlements mannen en hebben het meeste zelfvertrouwen. Ze zijn niet louter passieve waarnemers en interesseren zich niet in het ontmoeten van belangrijke mensen. Ze hechten meer belang aan vriendschap over de partijgrenzen heen. Hun engagement varieert en de meest gerespecteerde clubmannen, zijn zij die voltijds parlamentslid zijn. Zij geloven dat de moderne welvaartsstaat zich te veel inlaat met planning, rationaliteit en verandering. Een andere groep van clubmannen zijn parttimers, die invloed en macht in het parlement waarderen, maar het niet opzoeken. Ze verwachten zelf geen grote rol te spelen in de grote debatten. Ze vinden het werk in de eigen regio oninteressant, het beleid verdedigen misleidend en aspirant zijn voor een hogere positie ongepast. Ze zijn institutioneel conservatief en weigeren elke verandering in de structuur.

Statuszoekers zijn parlements mannen, die zoeken op welke manier het parlement hun status en hun zichtbaarheid in de samenleving kunnen verhogen. Zij zijn meestal onbeduidende parlaments leden. Ze geloven dat in de massamedia en de massacultuur en proberen via deze weg de publieke verbeelding te bespelen.

---

¹⁰⁶ In dit gedeelte wordt de rol van *Parliament Man* uiteengezet aan de hand van het vijfde hoofdstuk in het boek *Westminster's world* van Donald Searing: D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, pp. 161-195

DEEL II

HET PARLEMENT EN ZIJN LEDEN

Er zijn in België weinig discussies geweest over de beginselen van het parlementaire systeem. De toepassing van deze beginselen is echter wel steeds een bron van spanning geweest. Deze spanningen hebben een verticale en een horizontale dimensie. In de verticale dimensie wordt de aard van de politieke vertegenwoordiging in vraag gesteld. Zo stelt men de parlementaire logica, de afspiegeling van de samenleving in het parlement en de band tussen de burgers en hun vertegenwoordigers in vraag. Deze vragen zijn eigen aan een representatief stelsel. Het parlement wordt immers geacht de natie de belichamen, terwijl zijn functie het van deze natie vervreemdt. De parlementsleden worden dan ook vaak beschuldigd hun partij, kieskring en klasse te bevoordelen ten koste van het algemeen belang en zich te identificeren met een politieke elite, die los staat van de natie.¹⁰⁷

In de horizontale dimensie wordt de plaats van het parlement in het machtsevenwicht op de korrel genomen. In het begin van het Belgisch parlementarisme werd het parlement aanzien als het centrum van de nationale soevereiniteit en verzette het zich tegen de andere machten. Maar nadien heeft dit parlement het grootste gedeelte van zijn wetgevende en controlerende macht verloren, waardoor het zijn rol binnen het nieuwe machtsevenwicht heeft moeten herzien. België is natuurlijk geen alleenstaand geval. In alle moderne Europese staten is er de tendens aanwezig dat de regering zich laat gelden als het centrum van het politieke spel.¹⁰⁸

Als de werking van het parlement op de korrel wordt genomen, spreekt men vaak over de teloorgang van de parlementen en op de veranderde machtsverhoudingen. In het eerste hoofdstuk wordt hier aandacht aan besteed, evenals aan de begripsbepaling van het parlement. In het tweede hoofdstuk bestuderen we de parlementsleden, die deel uitmaken van de politieke elite. We analyseren verder de carrièrepatronen van deze politieke elite in België. We sluiten dit deel af met een korte geschiedenis en een overzicht van de kandidatenselectie in België te geven. Na dit deel hebben we theoretisch voldoende bagage om het empirische deel aan te vatten.

---

¹⁰⁷ D., LUYTEN en P., MAGNETTE, “Het parlementarisme in België” in E., GERARD, E., WITTE, E., GUBIN en J.P., NANDRIN (eds.), *Geschiedenis van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers 1830-2002*, Brussel, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2003, 45.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 45.

Hoofdstuk 1. Het parlement

1.1. Teloorgang van de parlementen

De parlementaire democratie stelt de suprematie van het parlement voorop. Philip Norton postuleert dit op basis van twee stellingen. Ten eerste oefent het parlement de wetgevende macht uit en is het meester van de regering en zijn beslissingen, die de uitvoerende macht vormen. Ten tweede is het parlement het best hiertoe in staat met leden, die onafhankelijk zijn van middelen en opvattingen van anderen. Het is bijgevolg soeverein, want het staat los van enig bindend mandaat van het electoraat. Als deze stellingen niet meer opgaan en het parlement aan invloed inboet, dan kan men spreken van de teloorgang van het parlement.¹⁰⁹

Het parlamentsonderzoek in verschillende Europese landen duidt op een verminderde invloed van parlementen. Deze teloorgang heeft betrekking op het parlementarisme als politiek stelsel, maar wil niet zeggen dat het parlement op zich geen betekenis meer zou hebben. Het parlement heeft aan macht ingeboet ten aanzien van de regering, de drukingsgroepen en de politieke partijen, waardoor het machtssevenwicht is verschoven.¹¹⁰ Er bestaat in België een ongelijke machtsverdeling tussen de verschillende politieke posities: een machtshiërarchie. Dit wordt waargenomen in de tabel van Wilfried Dewachter en Erwin Das, waarin ze - door de ogen bekeken van de politieke elite - de machtshiërarchie van de politieke posities in België analyseerden (zie tabel II.1). Op deze tabel staat het parlementslid slechts op de 17de plaats in de Belgische machtshiërarchie. Het wordt voorafgegaan door leden van de regering, leiders van bepaalde drukingsgroepen en partijleiders.¹¹¹

---

¹⁰⁹ P., NORTON, "Parliaments: a framework for analysis" in P., NORTON (ed.), *Parliaments in Western Europe*, Londen, Frank Cass, 1990, 2-3.

¹¹⁰ S., DEPAUW, *Rebellen in het parlement: fractiecohesie in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (1991-1995)*, Leuven, Universitaire pres Leuven, 2002, p. 82

¹¹¹ W., DEWACHTER en E., DAS, *Politiek in België: geprofileerde machtsverhoudingen*, Leuven, Acco, 1991, pp. 78-79

Tabel II.1. Machtshierarchie van de politieke posities in België in 1988-1990

Nr.	Positie	Schaalwaarde
1	Eerste minister	17,8
2	Vice-minister	16,3
3	Partijvoorzitter	15,6
4	Minister	15,1
5	Vakverbondsleider	14,5
6	Leider Verbond Belgische Ondernemingen	13,7
7	Voorzitter Gemeenschaps- en Gewestexecutieve	13,6
8	Voorzitter van belangrijke financiële groepering	12,3
9	Leider van een grote actiegroepering	12,3
10	Kabinetschef van een minister	11,8
11	Fractieleider	11,3
12	Kabinetschef van de koning	10,9
13	Leider van een vrije beroepsvereniging	10,0
14	Lid van een partijleiding	9,9
15	Politiek redacteur	9,5
16	Lid van de Commissie van de Europese Gemeenschap	9,1
17	Parlementslid	8,2
18	Ambtenaar-generaal	7,8
19	Stafchef van het Belgisch leger	7,5
20	Bisschop	6,6

Bron: W., DEWACHTER en E., DAS, *Politiek in België: geprofileerde machtsverhoudingen*, Leuven, Acco, 1991, p. 79

1.1.1. Veranderde machtsverhoudingen

Het is een algemeen fenomeen dat de regering het overwicht op de wetgeving heeft overgenomen van het parlement. De regering zet haar regeerakkoord om in wetsontwerpen en vraagt louter de goedkeuring hiervan aan het parlement. Haar deel in het wetgevende initiatief is veel groter dan het deel van de individuele parlementsleden. De vraag is of het parlement zijn amenderingsrecht behoudt en zodanig zijn wetgevende rol nog kan uitoefenen. In België is dit recht juridisch vastgelegd. In de praktijk zien we dat aan de ene kant de regeringsontwerpen inderdaad vaak worden geamendeerd door parlementsleden, maar dat aan de andere kant dit recht beperkt wordt door akkoorden tussen de regering en de meerderheidsfracties voor de meerderheidsparlementsleden.¹¹² Het zwaartepunt van de parlementaire beslissingsmacht is dus verschoven naar de regering. Door regeerakkoorden zijn de parlementsleden van de meerderheid meer gebonden in hun handelen en door de verhoging van het voorbereidende wetgevende werk buiten het parlement is de macht van

¹¹² F., SWAELEN, "Het parlement op het einde van de 20ste eeuw. Mogelijkheden en begrenzingen" in *Res Publica*, 42, (2000), 1, p. 75

het parlement gedaald.¹¹³ De voortdurende dwang tot regeringsstabiliteit laat niet toe dat gewone parlementsleden initiatieven zouden nemen, die zouden afwijken van het regeerakkoord. Daarom leggen parlementsleden meer nadruk op andere componenten van vertegenwoordiging, zoals het helpen van kiezers via politiek dienstbetoon, het aantrekken van collectieve voorzieningen voor de kieskring of het creëren van niet-politieke, persoonsgebonden relaties met burgers.¹¹⁴

1.1.2. Verhouding tussen het individuele parlements lid en de regering

Michael Gallagher onderscheidt zes manieren waarop het parlements lid in contact kan treden met de regering en als zodanig zijn controlefunctie kan uitoefenen. Vooreerst is er de *non-party mode*, waarin de parlements lid zich percipieert als lid van het parlement als instelling. Het is dan niet belangrijk of het parlements lid deel uitmaakt van de meerderheid of van de oppositie. Parlementsleden over de partijgrenzen heen voelen zich verbonden met elkaar en tegengesteld aan de regering.

Verder zijn er de *inter-party modes*, waarin de houding van het parlements lid tegenover de regering bepaald wordt door zijn partijaffiliatie. Deze houding verschilt naargelang de situatie waarin het parlements lid zich bevindt. De *opposition mode* geldt voor oppositieparlementsleden wiens steun de regering zoekt wanneer de steun van de oppositie nodig is om wetgeving te vormen. De *external support mode* geldt voor oppositieparlementsleden, wiens steun vitaal is om bijvoorbeeld een minderheidsregering staande te houden, maar wiens partij niet in die regering zit. De *inter-coalition mode* geldt voor meerderheidsparlementsleden wanneer zij in contact treden met ministers van andere regeringspartijen van de coalitie waartoe zij behoren.

Daarnaast is er de *cross-party mode*, waarin parlementsleden over de partijlijnen heen parlementaire en ministeriële bondgenoten zoeken omwille van een specifieke zaak of een bepaalde sector.

Tenslotte is er de *intra-party mode* waarin meerderheidsparlementsleden in contact treden met ministers van hun eigen partij.¹¹⁵

---

¹¹³ E., WITTE, J., CRAEYBECKX en A., MEYNEN, *Politieke geschiedenis van België: van 1830 tot heden*, Antwerpen, Standaard, 1990, pp. 379-381.

¹¹⁴ L., DE WINTER, "Parlementsleden" in M., DEWEERDT, R., DILLEMANS en C., DE RIDDER (eds.), *Wegwijs politiek*, Leuven, Davidsfonds, 1994, 398-399.

¹¹⁵ M., GALLAGHER, *Parliamentary control of the executive in Ireland: non-party, inter-party, cross-party and intra-party*, Paper gepresenteerd op het congres van Copenhagen, ECPR Workshop: Parliamentary control of the executive, 14-19 april 2000, 3.

1.2. Begripsbepaling

Gerhard Loewenberg stelt dat het parlement niet bepaald kan worden door de particuliere functies ervan in het politieke systeem, omdat deze te verscheiden zijn om onder een gemeenschappelijke noemer te plaatsen.¹¹⁶ Maar het kan wel structureel gedefinieerd worden, omdat alle uitingen van het parlement tenminste twee fundamentele karakteristieken vertonen. Ten eerste zijn parlementsleden, althans formeel, gelijk in status. Dit maakt hen verschillend van hiërarchisch georganiseerde organisaties. Ten tweede is de autoriteit van parlementsleden afhankelijk van hun eis om de rest van de gemeenschap te vertegenwoordigen, in een bepaalde zin van het veranderlijke concept van representatie.¹¹⁷

Er is dus geen consensus over een definitie van het parlement, maar er is wel een minimale overeenstemming over welke karakteristieken eigen zijn aan het parlement. Hoewel Gerhard Loewenberg stelt dat alle parlementsleden gelijk zijn, neemt men aan dat er tenminste informeel een zekere hiërarchie bestaat tussen de verschillende parlementsleden. Verder lijkt iedereen het concept representatie als een cruciaal aspect van het parlement te beschouwen. Representatie wordt beschouwd als een particuliere, fundamentele overeenkomst, die de bevolking met de parlementsleden verbindt en als een functie, die alle parlementen vervullen. Het is gewoonweg niet mogelijk om te denken over een parlement zonder te denken aan representatie in een of andere vorm.¹¹⁸

---

¹¹⁶ G., LOEWENBERG, "Introduction" in G., LOEWENBERG (ed.), *Modern Parliaments. Change or Decline?*, Chicago, Aldine Atherton, 1971, 3.

¹¹⁷ *Ibid.*, 3-4.

¹¹⁸ DAMGAARD, E., Representation, delegation and parliamentary control, Paper gepresenteerd op het congres van Copenhagen, ECPR Workshop: Parliamentary control of the executive, 14-19 april 2000, 3.

1.2.1. Hiërarchie

1.2.1.1. Parlementaire fracties

a. Begripsbepaling

Een *parliamentary party group* of parlementaire partijgroep is “an organised group of members of a representative body who belong to the same (extra-parliamentary) political party organisation”.¹¹⁹

Er zijn vijf redenen waarom het belangrijk is om deze groepen te bestuderen. Ten eerste zijn deze groepen een noodzakelijke voorwaarde voor partijen om electorale verantwoording af te leggen aan de kiezers. Ten tweede spelen ze een grote rol in de formatie en de beleidsvorming van de regering. Ten derde hebben ze een invloed op de werking van het politieke systeem. Ze worden geacht het systeem te legitimeren en in te staan voor zijn stabiliteit en efficiëntie. Ten vierde zouden ze open moeten staan voor de kritische blik van de burgers, maar zijn zij werkelijk exclusieve en gesloten arena's. Tenslotte hebben we, om het democratische proces te verstaan, een betere kennis nodig over het effect van de partijen op het parlement en over het effect van het parlement op de partijen.¹²⁰

In België spreken we van politieke fracties, die het parlement vormen. Dit is een type van parlementaire partijgroepen, waarin er een grote partijdiscipline is en waarin er veel externe en organisatorische middelen worden voorzien. Sinds enkele decennia zien we dat fracties meer middelen krijgen en daardoor meer in de richting van parlementaire partijcomplexen evolueren (zie tabel II.2).¹²¹

---

¹¹⁹ K., HEIDAR en R., KOOLE, “Approaches to the study of parliamentary party groups” in K., HEIDAR en R., KOOLE, *Parliamentary party groups in European democracies: political parties behind closed doors*, Londen, Routledge, 2000, 6.

¹²⁰ *Ibid.*, 4-5.

¹²¹ L., DE WINTER en P., DUMONT, “Parliamentary party groups in Belgium: subjects of partitocratic dominion” in K., HEIDAR en R., KOOLE (eds.), *Parliamentary party groups in European democracies : political parties behind closed doors*, Londen, Routledge, 2000, 106-107. en *Ibid.*, 113.

Tabel II.2. Classificatie van de interne organisatie van Parlementaire Partijgroepen

Parlementaire Partijgroep		Niveau van externe en organisatorische middelen	
		Laag	Hoog
Niveau van groepsdiscipline	Laag	Club	Persoonlijke koninkrijken
	Hoog	Fractie	Parlementair partijcomplex

Bron: K., HEIDAR en R., KOOLE, "Approaches to the study of parliamentary party groups" in K., HEIDAR en R., KOOLE, *Parliamentary party groups in European democracies: political parties behind closed doors*, Londen, Routledge, 2000, 11.

Ondanks de grote rol die partijen spelen in België, spreekt de grondwet niet over politieke partijen. De eerste wet die politieke partijen vernoemt is de wet op de financiering van de partijen in 1989. Dit terwijl België sinds het interbellum reeds een partitocratie is. Voor 1962 spreken de interne regels van het parlement ook niet over het bestaan van fracties, hoewel deze steeds informeel erkend zijn geweest en een grote rol hebben gespeeld in de verdeling van formele wetgevende leiderschapsposities.¹²²

Interne partijregels bepalen de structuur en de werking van de fracties, maar de normatieve kracht van deze regels is beperkt. De meeste fractieleden en fractiemedewerkers zijn zich hier nauwelijks van bewust. Aan het hoofd van een fractie staat de fractieleider. Hij bepaalt samen met zijn collega-fractieleden de agenda en de organisatie van het parlement. De fractieleider wordt formeel door de fractie als geheel verkozen, maar in feite bepaalt de externe partijorganisatie wie de fractie zal leiden en is de stemming van de fractieleden louter pro forma.¹²³ De fractieleider is de finale bewaker van de partijlijn en verzorgt de communicatie tussen de fractie en de externe partijorganisatie. Hij beslist over de commissieverdelingen aan de hand van de voorkeuren van de fractieleden. Daarna benoemt de plenaire vergadering deze verdeling formeel.¹²⁴

De fractie is een deel van de politieke partij naast de externe partijorganisatie en de partij in de regering. De verhouding tussen deze drie groepen wordt in tabel II.3 uiteengezet. In België is er een zwakke scheiding tussen de fractie en de externe partijorganisatie en is er

¹²² *Ibid.*, 107.

¹²³ *Ibid.*, 109-111.

¹²⁴ *Ibid.*, 115-116.

een zwakke scheiding tussen de fractie en de partij in de regering. Men spreekt dan over een geïntegreerde fractie in de partij als geheel.

Tabel II.3. Classificatie van de fractie als deel van de partij als een geheel

Fractie als deel van de partij als een geheel		Scheiding tussen fractie en externe partijorganisatie	
		Sterk	Zwak
Scheiding tussen fractie en regering	Sterk	Autonoom	Partij-georiënteerd
	Zwak	Regering-georiënteerd	Geïntegreerd

Bron: K., HEIDAR en R., KOOLE, “Approaches to the study of parliamentary party groups” in K., HEIDAR en R., KOOLE, *Parliamentary party groups in European democracies: political parties behind closed doors*, Londen, Routledge, 2000, 12.

In België worden de fracties gedomineerd door de externe partijorganisatie én door de partij in de regering. De handen van de parlementsleden zijn dan ook stevig gebonden. Hierdoor vermindert de wetgevende functie van het parlement.¹²⁵ Men benoemt de fractie dan ook als een *voting machine of* stemmachine, die stemt zoals het haar wordt opgelegd van buitenaf (zie tabel II.4).

Tabel II.4. Subtypes van de geïntegreerde fractie

Subtypes van een geïntegreerde Fractie	Dominant over de regering	Gedomineerd door de regering
Dominant over de externe partijorganisatie	Overheersend	Instrument van de regering
Gedomineerd door de externe partijorganisatie	Instrument van de partij	Stemmachine

Bron: K., HEIDAR en R., KOOLE, “Approaches to the study of parliamentary party groups” in K., HEIDAR en R., KOOLE, *Parliamentary party groups in European democracies: political parties behind closed doors*, Londen, Routledge, 2000, 14.

¹²⁵ *Ibid.*, 123-124.

Toch kan men een nuance plaatsen bij de categorisering van parlementaire fracties als stemmachines. Politieke partijen en parlementsleden zijn immers wederzijds afhankelijk van elkaar. Het is niet zo, dat parlementsleden zonder meer ondergeschikt zijn aan de politieke partijen. De twee zijn voortdurend op zoek naar een evenwicht door een subtiel en geraffineerd spel te spelen van veranderende en dubbelzinnige machtsverhoudingen.¹²⁶ Enerzijds moeten parlementsleden na hun verkiezing rekening houden met hun partij, hun kiezers en vaak ook met belangenorganisaties, die het parlements lid gedeeltelijk hebben gevormd. De partij legt vaak strenge regels op aan de parlementsleden met betrekking tot de verdediging van de partijbelangen en de toepassing van het partijprogramma. Anderzijds wordt dit gezag van de partij over het parlements lid begrensd door de hefbomen die het parlements lid heeft. Een parlements lid kan vaak steunen op vakbonden, beroepsorganisaties, sociale en culturele bewegingen, drukkingsgroepen, politieke peetvaders, lokale mandaten en media.¹²⁷

b. functies

Politieke fracties in het parlement hebben volgens Sam Depauw drie kerntaken: het coördineren van de parlementaire werkzaamheden, het coördineren van de beleidsinhoud en het verzorgen van de communicatie met de partij.¹²⁸

Als eerste kerntaak nemen de politieke fracties verschillende functies op zich om de parlementaire werkzaamheden te organiseren en te coördineren. Ze bepalen wie spreekrecht krijgt in de parlementaire debatten en hoe de spreektijd over de verschillende fracties worden verdeeld. Daarnaast zien ze toe op de aanwezigheid van hun parlementsleden in de debatten en de commissies en bepalen ze hoe de verschillende commissies worden verdeeld over hun parlementsleden. Als tweede kerntaak bepalen de politieke fracties het inhoudelijke beleid. Zo stellen ze het recht van individuele parlementsleden om een wetsvoorstel of amendement in te dienen, een interpellatie te houden of een mondelinge vraag te stellen, afhankelijk van hun toestemming. Als derde kerntaak verzorgt de fractieleider, namens de politieke fractie, het contact met de partij en het parlement. Hij neemt deel aan de belangrijke debatten en is woordvoerder van de

---

¹²⁶ M., D' HOORE, "Democratie of participatie? Politieke partijen en volksvertegenwoordigers na 1918" in E., GERARD, E., WITTE, E., GUBIN en J.P., NANDRIN (eds.), *Geschiedenis van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers 1830-2002*, Brussel, 2003, 160-161.

¹²⁷ *Ibid.*, 170.

¹²⁸ S., DEPAUW, *Rebellen in het parlement: fractiecohesie in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (1991-1995)*, l.c., p. 73

fractie in proceduredebatten over bijvoorbeeld het vaststellen van de dagorde of het stellen van een vraag tot schorsing van de zitting.¹²⁹

1.2.1.2. Cohesie

Een politieke partij beweegt zich in drie dimensies: de dimensie van de eigen organisatie, de electorale dimensie en de beleidsdimensie. In elk van deze drie dimensies nemen de parlementsleden een centrale positie in en laveren zij tussen deze dimensies. Dit resulteert in een aantal entiteiten, die het stemgedrag en de cohesie van de parlementsleden kunnen beïnvloeden.¹³⁰ In parlementaire democratieën wordt de deze cohesie bemoeilijkt doordat niet alleen de fracties, maar ook de externe partijorganisatie en de regeringen, de gehoorzaamheid van het parlements lid opeisen.¹³¹

Partijcohesie zorgt voor een democratische verantwoording. Zij verzekert de kiezer dat het beleidsprogramma, dat in de verkiezingen wordt voorgelegd, ook daadwerkelijk door het parlement zal worden uitgevoerd. De partij treedt op als waakhond van de kiezer ten aanzien van de parlementsleden. Ook de regeringsstabiliteit is afhankelijk van de cohesie in de parlementsfracties. Dissidente stemmen verstoren immers het beeld dat de partij collectief beleidsbeslissingen kan nemen en uitvoeren. Het afwezig zijn van fractiecohesie kan de regering zelfs doen laten vallen. Maar te strikte fractiecohesie ligt mee ten grondslag van de teloorgangstheorie in het parlementsonderzoek. Een parlement waar het oordeel van de parlementsleden overschaduw wordt door de fracties, vervult zijn wetgevende suprematierol immers niet. Strikte partijcohesie reduceert het parlement dus tot louter een bekrachtigingsorgaan.¹³²

Edward Crowe stelt dat fractiecohesie het resultaat is van de combinatie tussen vrijwillige instemming, die men verworven heeft door socialisatieprocessen, overreding van de

---

¹²⁹ S., DEPAUW, *Cohesie in de parlementsfracties van de regeringsmeerderheid. Een vergelijkend onderzoek in België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (1987-97)*, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2000, pp. 73-75

¹³⁰ *Ibid.*, p. 64

¹³¹ S., DEPAUW, *Party Constraints in Government PPGs: The Cases of Belgium, France and the United Kingdom*, Paper gepresenteerd op het congres van Turijn, ECPR Workshop nr. 16: A Renewal of parliaments in Europe? MPs' behaviours and action constraints, 22 - 27 maart 2002, 2-3.

¹³² S., DEPAUW, "Fractiecohesie en effectiviteit van parlementen" in *Res Publica*, 42, (2000), 4, pp. 503-504

fractieleiding, inspelend op de partijbelangen en het plichtsgevoel en de mechanismen van gehoorzaamheid en sanctionering.¹³³

Thomas Saalfeld onderscheidt drie gelijkaardige benaderingen voor de studie over fractiecohesie: de structuralistische benadering, de normbenadering en de rationalistisch-utilitaristische benadering.¹³⁴ De structuralistische benadering stelt dat de fractiecohesie het gevolg is van een gedeelde belangenstructuur. De sociale homogeniteit van een fractie bepaalt het stemgedrag van de fractieleden. De normbenadering stelt dat gedeelde normen en processen van socialisatie in de partij en in het parlement bijzondere aandacht verdienen als basis van fractiecohesie. De rational choice of rationalistisch-utilitaristische benadering stelt tenslotte dat cohesie betrekking heeft op de afhankelijkheid van parlementsleden ten aanzien van de fractie voor het bereiken individuele doelstellingen en betrekking heeft op de controleerbaarheid en sanctioneerbaarheid van het stemgedrag.¹³⁵

Sam Depauw stelt tenslotte dat er vier vormen van loyaliteit van parlementsleden zijn ten overstaan van hun fractie. Ten eerste is er de natuurlijke loyaliteit. Deze evidente en non-problematische loyaliteit treedt op als een product van consensus binnen de partij. De mate van natuurlijke loyaliteit wordt beïnvloed door de homogene fractiesamenstelling en de doorgedreven arbeidsverdeling.¹³⁶ Ten tweede is er de aangeleerde loyaliteit. Deze loyaliteit komt vanuit de moraliteit van de nieuwe parlementsleden, geleerd door de socialisatieprocessen. De normen, zeden en gewoonten in het parlement verschijnen aan de nieuwe parlementsleden als een externe en drukkende realiteit. Dit patroon structureert de interactie tussen parlementsleden, helpt mee hun rol en gedrag te vormen en schept een gedeelde parlementaire cultuur.¹³⁷ Ten derde is er de overtuigde of overrede loyaliteit. Aangezien een zekere verdeeldheid eigen is aan de fractie, is er ook een loyaliteit, die het product is van een ruilproces tussen het belang van de partij en het eigenbelang van het parlementslid.¹³⁸ Ten vierde is er de afgedwongen loyaliteit die gegrond is op de mogelijke sancties voor en de controle op het parlementslid. De partij tracht op die manier het

---

¹³³ E., CROWE, "The web of authority: party loyalty and social control in the British House of Commons" in *Legislative studies quarterly*, 11, (1986), 2, pp. 162-166

¹³⁴ T., SAALFELD, *Parteisoldaten und Rebellen. Fraktionen in Deutschen Bundestag 1949-1990*, Opladen, Leske und Budrich, 1995, p. 171

¹³⁵ *Ibid.*, pp. 171-176

¹³⁶ S., DEPAUW, *Cohesie in de parlementsfracties van de regeringsmeerderheid. Een vergelijkend onderzoek in België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (1987-97)*, l.c., 68.

¹³⁷ *Ibid.*, 75-76.

¹³⁸ *Ibid.*, 91.

partijverkiezingsprogramma te bewaren, zoals dat door het volk is bekrachtigd. De partij kan voor de verkiezing bij de lijstensamenstelling de loyaliteit afdwingen door middel van doorlichting en selectie van potentiële kandidaten en na de verkiezingen door supervisie op en sanctionering van de parlementsleden.¹³⁹

In de ogen van de parlementsleden is het gebruik van sancties echter geen fundamentele reden van partijcohesie. Een grotere druk wordt uitgeoefend door partij-identificatie en geïnternaliseerde steun.¹⁴⁰

1.2.2. Representatie

Parlementen zijn assemblés die op een bepaalde wijze de kiezers vertegenwoordigen. Deze vertegenwoordiging of representatie is een moeilijk concept met verschillende mogelijke betekenissen. Parlementen kunnen gezien worden als agenten van het electoraat. Maar dit lijkt een onderschatting te zijn van de actieve en leidende rol die parlementsleden meestal hebben. Parlementsleden en partijen verkrijgen van hun kiezers een relatief open mandaat en de bevolking kiest uit bepaalde beleidspakketten, die voorgesteld worden door de verschillende partijen.¹⁴¹

Anthony H. Birch stelt dat er vier vormen van representatie zijn. Een eerste vorm van representatie is de *delegate representation*. De vertegenwoordiger wordt hier voorgesteld als iemand, die de plicht heeft om bepaalde belangen te verdedigen. Deze belangen worden gespecificeerd door zijn principaal. Een tweede vorm is de *representative sample*. Het ideale parlement is dan een soort microkosmos van de samenleving. De vertegenwoordiger heeft bepaalde karakteristieken, maar er wordt van hem niets verwacht inzake handelingen of gedragingen in het parlement. Een derde vorm is de *symbolic representation*. Er worden dan louter bepaalde symbolische kenmerken gezocht in de parlementsleden. Een vierde vorm van representatie kan niet beperkt worden tot een van de drie vorige vormen. Vertegenwoordigers zijn representatief, omdat ze door een bepaald proces verkozen zijn om deze rol als vertegenwoordiger op zich te nemen.¹⁴²

---

¹³⁹ *Ibid.*, 97-98.

¹⁴⁰ S., DEPAUW, *For whom the bell tolls: parliamentary party leaders and the possibilities for dissent prevention in the Belgian Parliament 1991-1995*, Paper gepresenteerd op het IPSA congres, onderzoekscomité van legislatieve specialisten, conferentie over de opportuniteiten en dilemma's van parlementair leiderschap, Ljubljana, 6-9 juli 1998, pp. 12-13

¹⁴¹ E., DAMGAARD, *Representation, delegation and parliamentary control*, Paper gepresenteerd op het congres van Copenhagen, ECPR Workshop: Parliamentary control of the executive, 14-19 april 2000, 21

¹⁴² A.H. BIRCH, *The concepts and theories of modern democracies*, Londen, Routledge, 1997, pp. 70-75

1.2.2.1. *Het parlement en de drukingsgroepen*

Tijdens het kandidatenselectieproces hebben drukingsgroepen een dubbele functie. Ze bieden een wervingsreservoir van kandidaten aan voor de politieke partij en ze fungeren als selecteur.

Door het overwicht van de politieke partijen spelen de drukingsgroepen een andere rol in de politieke besluitvorming als vroeger. De ontzuiling heeft ervoor gezorgd dat drukingsgroepen niet meer op de voorgrond staan en niet meer de civiele samenleving monopoliseren door oligarchische conglomeraten te vormen. Hoewel vele parlementsleden vandaag verbonden zijn met de verschillende drukingsgroepen, is het parlement geen belangrijke lobbyplaats voor drukingsgroepen. Men zal zich als drukingsgroep eerder richten naar de uitvoerende macht.¹⁴³

Ondanks de participatie zijn er toch structurele invloedsmogelijkheden van de drukingsgroepen op het parlement mogelijk. Zo zullen commissieleden de interesses van bepaalde drukingsgroepen en sociale bewegingen, die men vertegenwoordigt, verdedigen. Deze politieke uitwisseling is meestal onzichtbaar voor de publieke arena.

Tenslotte zullen drukingsgroepen ook als bron van middelen dienen voor de parlementsleden. Deze middelen kunnen materieel zijn, aangezien het individuele parlements lid maar beperkte eigen middelen heeft. Men kan ook politieke vaardigheden aanbieden over hoe men belangen kan verdedigen. Verder kan het individuele parlements lid voorzien worden van een grotere politieke invloed door de mobilisatie van de publieke opinie. Ook zijn er de electorale bronnen en de invloed op de kandidatenselectie, die voor een parlements lid nuttig kan zijn. Een belangengroep kan fungeren als een valnet bij verlies, een springplank bij selectie of een machtsbasis. Tenslotte kan het de dienstverlening en zichtbaarheid van een parlements lid in zijn kieskring verzorgen, bijvoorbeeld door aan politieke marketing te doen.¹⁴⁴

Parlementsleden zijn ook vertegenwoordigers van drukingsgroepen. Dat komt door cumulatie van mandaten, door zich te richten naar de drukingsgroep en zich als vertegenwoordiger van een drukingsgroep voor te stellen en door zich te specialiseren in een bepaald domein. Hier moet wel worden opgemerkt dat de cumulatie van het mandaat als parlements lid met een mandaat in een drukingsgroep een dalende evolutie kent en dat,

---

¹⁴³ L., DE WINTER, "Belgium: insider pressure groups in an outsider parliament" in P., NORTON (ed.), *Parliaments and pressure groups in Western Europe*, Londen, Frank Cass, 1999, 88-91.

¹⁴⁴ *Ibid.*, 91-101.

door de sterke partijdiscipline, alle belangen van buitenaf moeten wijken voor de stemrichtlijnen van de politieke partij.

Men kan besluiten dat een plaats in een drukingsgroep als parlements lid een voordeel is voor de uitbouw van een politieke carrière. Het levert middelen en invloed. Maar de impact op de parlementaire beslissingsmogelijkheden blijven marginaal door de partijdominantie.¹⁴⁵

1.2.2.2. Het parlement en de bevolking

De aard van de relatie tussen verkozen parlementsleden en burgers is in elk politiek systeem moeilijk te bepalen. De percepties en relaties kunnen niet bekeken worden zonder ook de rest van het politieke systeem te analyseren.¹⁴⁶

De relatie tussen de burgers en hun verkozen vertegenwoordigers heeft twee aspecten. Ten eerste is er de electorale relatie, waarin politieke partijen en hun kandidaten tijdens verkiezingen gesteund worden door de burgers. Ze worden beoordeeld op basis van hun programma en hun voorgaande handelingen. Ten tweede zijn er verschillende mechanismen, waardoor burgers kunnen communiceren met hun verkozen vertegenwoordigers en omgekeerd.¹⁴⁷

Structureel bepalende factoren in deze relatie zijn het politiek systeem, wat gekenmerkt wordt door participatie en cliëntelisme, de uitbreiding en ondergang van de cliëntelistische welvaartsstaat en de individuele determinanten van de kieskringactiviteiten.¹⁴⁸

Het parlement is bedoeld als emanatie van het volk, zo stelt artikel 33 van de Belgische grondwet: “Alle machten gaan uit van de Natie.” Het parlements lid wordt gekozen door het volk, maar hier kan men enkele bedenkingen bij formuleren. Volgens de grondwet vertegenwoordigen de parlementsleden de natie en niet enkel hun provincie, die hen verkozen heeft. Maar er is geen enkele twijfel dat de verkozen vertegenwoordigers de rol van woordvoerder en intermediator van hun electoraal kiesdistrict als zeer belangrijk beschouwen. Het parlements lid is verkozen door zijn kieskring, die zal eisen dat zijn

---

¹⁴⁵ *Ibid.*, 101-103.

¹⁴⁶ A., MAC MULLEN, “Citizens and national parliamentarians in Belgium: sectional representation in a multi-party system” in V., BOGDANOR (ed.), *Representatives of the people? Parliamentarians and constituents in western democracies*, Aldershot, Ashgate, 1999, p. 166

¹⁴⁷ *Ibid.*, 169

¹⁴⁸ *Ibid.*, 99-103.

belangen verdedigd worden. De druk en de incentieven, die op de schouders van parlementsleden rusten om goede kieskringvertegenwoordigers te zijn, zijn vrij duidelijk. Deze druk zorgt ook voor bepaalde rolverwachtingen en roloriëntaties bij de parlementsleden.¹⁴⁹

Door de ruimtelijk kleine afstand tussen het Parlement in Brussel en de eigen kieskring, brengen parlementsleden in België evenveel tijd door in het Parlement als in hun eigen kieskring. Dit laat hen toe om lokale bewoners te zijn en naar Brussel te gaan voor parlementaire verplichtingen.¹⁵⁰ Vele parlementsleden hebben bovendien een lokaal mandaat, wat het bewustzijn over kieskringbelangen verhoogt. Vaak voeren zij een pork-barrel politiek: ze trachten subsidies te verwerven voor hun eigen kiesdistrict, teneinde hun kiezers aan zich te binden.¹⁵¹

Verder is het parlements lid verkozen als lid van een partij, waaraan hij verantwoording schuldig is. De strakke partijdiscipline is een negatieve stimulans voor parlementsleden om zich te gaan concentreren op de eigen kieskring.¹⁵²

Tenslotte tonen parlementsleden zich vaak actiever buiten het parlement door de dominantie van de uitvoerende macht in het wetgevingsproces. Deze beknotheden van hun rol door de regering zorgt dat het absentisme in het parlement vrij hoog ligt. De concentratie op de eigen kieskring geeft hierdoor meer voldoening dan de traditioneel geziene wetgevende en andere rollen als parlements lid.¹⁵³

Maar de publieke opinie is kritisch ingesteld jegens het parlement en is ontevreden over het functioneren van de democratie. Men creëert het imago van een parlements lid als vrijbuiters. Men heeft hier iets aan willen veranderen door de Nieuwe Politieke Cultuur in te voeren, maar de onvrede en het wantrouwen blijven voortduren.¹⁵⁴

---

¹⁴⁹ S., KÖNEN, *Cohesion and dissense in parliamentary parties. Comparing the voting behaviour of East and West German state legislators*, Paper gepresenteerd op het congres van Turijn, ECPR Workshop nr. 16: A Renewal of parliaments in Europe? MPs' behaviours and action constraints, 22 - 27 maart 2002, 3.

¹⁵⁰ L., DE WINTER, "Belgian MPs: between omnipotent parties and disenchanting citizen - clients" in P., NORTON (ed.), *Parliaments and citizens in Western Europe*, Londen, Frank Cass, 2002, 92-99.

¹⁵¹ S., KÖNEN, *l.c.*, 3. en A., MAC MULLEN, *l.c.*, pp. 167-170

¹⁵² S., KÖNEN, *l.c.*, 3.

¹⁵³ L., DE WINTER, "Parliament and government in Belgium: prisoners of partitocracy" in P., NORTON (ed.), *Parliaments and governments in Western Europe*, Londen, Frank Cass, 1998, 114-122.

¹⁵⁴ L., DE WINTER, "Parliament and government in Belgium: prisoners of partitocracy", *o.c.*, 114-122.

Hoofdstuk 2. De politieke elite in Vlaanderen

In dit hoofdstuk gaan we op zoek naar de politieke elite in Vlaanderen, waar de nieuwkomers in het Vlaams Parlement deel van uitmaken. We vertrekken van de definitie en bekijken hun geschiedenis. Verder onderzoeken we of de politieke elite in Vlaanderen een open of een gesloten elite is en eindigen we dit hoofdstuk met de vraag naar de carrièrepatronen van politici in België.

2.1. Definitie

De politieke elite wordt gekenmerkt door zijn achtergrondvariabelen, zijn habitus, de logica van zijn werkingsveld, zijn consensus, de graad van competitiviteit en zijn macht. De habitus verwerft men, voordat men deel uitmaakt van de elite en is het systeem van disposities, gedachten, uitdrukkingen en gedragingen, die men verwerft door ervaringen op het veld. Er zijn drie soorten kapitaal, die een politieke elite verwerft en zijn eigenheid bepalen. Ten eerste is er het symbolische kapitaal van een politieke elite, namelijk zijn titels of onderscheidingen. Ten tweede is er het cultureel kapitaal, dat bepaalt hoe men zich als politieke elite gedraagt in verschillende situaties en wat ‘politiek correct’ is. Tenslotte bepaalt ook het sociaal kapitaal de politieke elite. Dit zijn sociale netwerken, die door de politieke elite bewaard worden, anders verdwijnen ze.¹⁵⁵

In de meest ruime betekenis wordt een elite gedefinieerd als de kwalitatief meest hoogstaande personen in een menselijke bedrijvigheid. Elites zijn dan de verdedigers van een aantal waarden en zij proberen deze waarden te realiseren door middel van macht.¹⁵⁶ Wilfried Dewachter stelt dat het essentiële kenmerk van een elite het feit is dat ze een groter aandeel heeft in de besluitvorming en in de maatschappelijke vorming, dan eender welke andere sociale geleiding. Dit wil niet zeggen dat zij het monopolie zou bezitten in de uittekening van de maatschappij. Op elk domein van het maatschappelijk leven zijn elites aanwezig.¹⁵⁷ In de meeste maatschappijen bestaat er een bevolkingscategorie die zichzelf

---

¹⁵⁵ B., NIKLASSON, *Stability and Change in the Political Elite*, Paper gepresenteerd op het congres van Grenoble, ECPR workshop nr. 17: Political careers in a multilevel Europe, 6-11 maart 2001, 3-5.

¹⁵⁶ H., REYNAERT en S., FIERS, “De studie van politieke elites. Een stand van zaken.” in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht*, Leuven, LannooCampus, 2006, 22-23.

¹⁵⁷ W., DEWACHTER, *De mythe van de parlementaire democratie. Een Belgische analyse*, Leuven, Acco, 2001, p. 399

een elite kan noemen, doordat zij een positie van superioriteit kan innemen en een evenredige invloed kan uitoefenen over de gemeenschap.¹⁵⁸

2.2. Geschiedenis van de Vlaamse politieke elite

In wat volgt wordt de periode tussen 1981 en 2004 beschouwd. Er wordt nagegaan of er zich een Vlaamse politieke elite heeft gevormd, die een overwegend aandeel heeft in de politieke besluitvorming in Vlaanderen. Tussen de 1981 en 1995 werden de Vlaamse parlementsleden niet rechtstreeks verkozen. Het waren kamerleden en senatoren van het nationale niveau, die een dubbel mandaat uitoefenden. De activiteiten die men uitoefende als lid van de Vlaamse Cultuurraad werden secundair beschouwd. Zijn prioritaire activiteiten oefende men uit op het nationale niveau. Door dit dubbelmandaat was het profiel van de Vlaamse politieke elite op het Vlaamse niveau gelijkaardig aan de Vlaamse politieke elite op het nationale niveau. In 1995 werden de eerste rechtstreekse verkiezingen voor het Vlaams Parlement georganiseerd. Met deze verandering ontstond er een kentering in het federaliseringsproces, aangezien deze rechtstreekse verkiezingen de mogelijkheid gaven om een Vlaamse politieke elite te vormen, specifiek voor het Vlaamse beleidsniveau. Deze elite zou bestaan naast de Vlaamse elite die op nationaal niveau zou functioneren. Maar de partijlogica zag dit anders. De partijlogica vertrekt immers niet vanuit de opvatting van een geoptimaliseerde werking van de instellingen, maar vanuit de opvatting van gemaximaliseerde electorale voordelen. Partijen maken geen onderscheid tussen de verschillende beleidsniveaus en schuiven hun politiek personeel en hun stemmenlokkers van het ene naar het andere politieke beleidsniveau.¹⁵⁹

Het profiel van de Vlaamse elite wordt verder beïnvloedt door een aantal wettelijke onverenigbaarheden. Vooreerst is er de onmogelijkheid om een parlementair mandaat te combineren met de functie van een door de staat bezoldigde bedienaar van een erediens of een functie in openbare dienst, om de onafhankelijkheid van een parlements lid te beschermen. Verder is het onmogelijk om tegelijk nationaal én regionaal parlements lid te zijn en om een politiek mandaat op het provinciale niveau uit te oefenen. Behalve voor de

---

¹⁵⁸ H., REYNAERT en S., FIERS, “De studie van politieke elites. Een stand van zaken.” in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *o.c.*, 28.

¹⁵⁹ E., GERARD, S., FIERS en A., VAN UYTVEN, “De uitverkozenen. De federale en Vlaamse parlementsleden (1946-2004)” in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht*, Leuven, LannooCampus, 2006, 103-105.

gemeenschapssenatoren, geldt er geen cumulatieverbod met politieke mandaten op het gemeentelijke niveau. Het doel van de wetgever was hier om de verwarring tussen de verscheidene parlementaire assemblees tegen te gaan. Daarnaast is er het verbod om een mandaat in de rechterlijke orde te cumuleren met een politiek mandaat als Vlaams parlamentslid. Dit om de onafhankelijkheid van deze te vrijwaren. Tenslotte is er het verbod om een ministerieel ambt te combineren met een mandaat als parlamentslid, zelfs over de beleidsniveaus heen.¹⁶⁰

2.3. Open of gesloten politieke elite in Vlaanderen

2.3.1. Theorie

Mogens Pedersen bestudeerde in Denemarken de openheid van de politieke elite.¹⁶¹ Hij stelt dat er vier factoren waren die bepaalden hoe open of gesloten een politieke elite was. Een eerste bepalende factor is de toegankelijkheid tot de politieke elite, de mogelijkheden en beperkingen die er zijn om lid van deze elite te worden. Die bepalen of deze open of gesloten zal zijn. Een gesloten elite zal op verschillende manieren, met wetten en gewoonten, zich afschermen. Een open elite zal aan de andere kant minder specifieke vereisten stellen. Een tweede factor is de vluchtigheid of oppervlakkigheid van de politieke elite. Een politieke elite is niet vluchtig, maar grondig, als haar leden voor een lange periode deel van haar uitmaken. Deze vluchtigheid wordt mee bepaald door de criteria om tot een elite te behoren en de wijzigingen die deze ondergaan. Als selectiecriteria relatief stabiel blijven over de jaren heen, zullen aspiranten zich aanpassen aan en handelen naar deze criteria. Men spreekt dan van een gesloten elite. Bij een open elite ligt de mate van vluchtigheid veel hoger en veranderen de selectiecriteria regelmatig. Een derde factor is de continuïteit van het mandaat, eenmaal aspiranten hun gewenste positie hebben bereikt. Hierbij wordt gekeken naar de relatie die men heeft, als lid van de politieke elite, met het assemblee en het electoraat. Zo zal men steeds realistisch moeten zijn over de kans dat men geen goede plaats meer krijgt op de lijst en over de kans van verlies, waardoor men noodgedwongen zijn politieke carrière zou moeten stopzetten. Een gesloten elite wordt gekenmerkt door een hoge mate van continuïteit. De positie binnen de politieke elite is niet

---

¹⁶⁰ *Ibid.*, 92-93.

¹⁶¹ M., PEDERSEN, "The personal circulation of a legislature: the Danish folketing 1849-1968" in W., AYDELOTTE (ed.), *The history of parliamentary behaviour*, Princeton, Princeton University Press, 1970, 63-101.

makkelijk te verliezen, terwijl men in een open elite minder zeker kan zijn van het behoud van zijn mandaat. Een vierde, bepalende factor voor de openheid van de politieke elite is de zekerheid over het mandaat en de oorzaken waarom er veranderingen in de elite plaatsvinden. Bij een open elite zijn er verschillende redenen waarom een lid zijn plaats in de politieke elite kan verliezen. Bij een gesloten elite hebben vervangingen van leden meestal een natuurlijke oorzaak, zoals het verouderen of het overlijden van leden.

In een open elite is het bijgevolg makkelijker om lid te worden en moeilijker om deze positie te behouden, terwijl het in een gesloten elite moeilijker is om lid te worden, maar waar men - eenmaal behorend tot de elite - een grotere zekerheid heeft over zijn positie.¹⁶²

2.3.2. Vlaanderen

Volgens Stefaan Fiers en Herwig Reynaert gelden er in Vlaanderen maar een beperkt aantal formele voorwaarden waaraan een aspirant voor een politiek mandaat moet voldoen.¹⁶³ Er zijn vier formele voorwaarden om kandidaat te zijn bij de Vlaamse verkiezingen. Ten eerste is er de nationaliteitsvoorwaarde, men moet Belg zijn, ten tweede moet men zijn woonplaats in België hebben, ten derde moet men zijn burgerlijke en politieke rechten bezitten en ten laatste is er een leeftijdsvoorwaarde, men moet minstens 21 jaar zijn. Naast deze voorwaarden zijn er nog enkele onverenigbaarheden voor mensen die in de publieke sector werken en voor mensen die al een ander politiek mandaat hebben opgenomen en bepaalde functies niet mogen cumuleren. Daarnaast kost het relatief weinig om parlementslid te worden, aangezien de wetgeving inzake verkiezingsuitgaven sinds 1989 deze kosten heeft geplafonneerd. De toegankelijkheid tot een politiek mandaat als Vlaams parlementslid blijft relatief groot.¹⁶⁴

Maar als men kijkt naar het profiel van de Vlaamse parlementsleden, dan moet men vaststellen dat er andere wetten en gewoontes zijn, waardoor de weerspiegeling van de bevolking achterwege blijft. Veel artikels uit het kieswetboek hebben een invloed op het verkiezingsproces. Zo heeft men vastgelegd hoeveel handtekeningen men nodig heeft om een kieslijst te steunen en om deze ontvankelijk te verklaren. Verder zijn er andere discriminaties door het gebruik van de hoofdvakstem, die de nuttige volgorde versterkt. Daarmee wordt bedoeld, dat de kopposities ten opzichte van de lagere posities bevoordeeld

---

¹⁶² S., FIERS en H., REYNAERT, "Is de gekozen politieke elite in Vlaanderen een open of een gesloten elite?" in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *o.c.*, 179-180.

¹⁶³ *Ibid.*, 181.

¹⁶⁴ *Ibid.*, 181-182.

worden. Ook vrouwen zijn vaak ondervertegenwoordigd in het parlement, hoewel de wetgever heeft bepaald dat de helft van de plaatsen op de kieslijsten moet worden ingenomen door vrouwen.¹⁶⁵

Er zijn lage formele en institutionele drempels, maar via allerlei mechanismen en bepalingen beschermen de politieke partijen de weg naar een politiek mandaat als Vlaams volksvertegenwoordiger.¹⁶⁶

Op het Vlaamse niveau is er steeds minder een uitgetekende route die aspiranten moeten volgen om in het Vlaams Parlement te gaan zetelen. Steeds meer gebeurt het dat iemand die buiten de politiek een carrière heeft gemaakt of bekendheid heeft verworven, een verkiesbare plaats op de kandidatenlijst krijgt. Dit gebeurt, zonder dat men daarvoor de klassieke weg heeft bewandeld. De reacties op deze verruiming zijn argwanend en uiteenlopend. De politieke rekrutering kent sinds 1995 een chaotischer verloop. Ten eerste worden er sinds 1995 regionale parlementen - waaronder het Vlaams Parlement - rechtstreeks verkozen. Het aantal mandaten dat politieke partijen te verdelen hadden, nam hierdoor toe en er moest extra mankracht gezocht worden om de kieslijsten te kunnen invullen. Ten tweede kwamen de kieskringen overeen met de provincies, waardoor men moest zoeken naar stemmentrekkers voor de hele provincie. Men moest bijgevolg een goede mix zoeken van lokaal verankerde kandidaten. Ten derde was er het belang van de voorkeurstemmen. Dit wordt beïnvloed door de naambekendheid van een kandidaat, die wordt verworven door bijvoorbeeld een lokaal mandaat uit te oefenen. Ten vierde was het ledenaantal van de politieke partijen al sinds de jaren 1980 aan het dalen, waardoor het klassieke aanbod van aspiranten kleiner werd.¹⁶⁷

De klassieke weg naar het parlement was voor 1995 veel duidelijker. Men deed eerst ervaring op op het lokale niveau om dan over te stappen naar een hoger niveau. Maar door de federalisering is hier verandering in gekomen. Het mandaat is veranderlijk en onberekenbaar geworden.¹⁶⁸

De continuering van politieke mandaten lijkt bij de jongste verkiezingen te dalen. Het valnet, dat voorzien werd voor niet-gekozen kandidaten, viel geleidelijk aan weg. Enkel de opvolgerplaatsen bieden, aan diegenen die het niet op eigen kracht zouden kunnen halen, een kans om toch nog in het parlement binnen te komen.¹⁶⁹

---

¹⁶⁵ *Ibid.*, 182-183.

¹⁶⁶ *Ibid.*, 183.

¹⁶⁷ *Ibid.*, 184.

¹⁶⁸ *Ibid.*, 185.

¹⁶⁹ *Ibid.*, 187.

De zekerheid van de zetel heeft betrekking op stabiliteit van een mandaat. In hoeverre is er een plaats voor een terugkerend parlementslid op de lijst en in het parlement. Dit hangt af van de aantrekkelijkheid van het mandaat. Het proportionele lijststelsel zorgt voor stabiliteit, aangezien er voor een reeds zetelend parlementslid steeds een plaats zal zijn op de lijst. Anderzijds merkt men op dat parlementsliden minder vaak door overlijden of door ouderdom, afscheid nemen van de politiek. Zetelende parlementsliden zullen zelf hun mandaat niet willen verlengen of willen overstappen naar een ander beleidsniveau.¹⁷⁰

De Vlaamse elite lijkt op het eerste gezicht vrij open, maar als men grondiger gaat kijken, zijn er ook elementen die het tegendeel ondersteunen. Vandaag de dag zitten we in een periode, waarin de rekrutering van de politieke elite grote ontwikkelingen kent. Daardoor kan het antwoord op de vraag of Vlaanderen nu een open of gesloten elite heeft, nog niet met absolute zekerheid beantwoord worden.¹⁷¹

2.4. Carrièrepatronen

Politieke mandaten zijn dus minder aantrekkelijk geworden. Ook worden steeds meer kandidaten voor een politiek mandaat gerekruteerd langs atypische wegen. Vaak worden bekende Vlamingen of zonen en dochters van oud-politici gerekruteerd om meer stemmen te ronselen en te fungeren als aantrekkingspolen, aangezien in de moderne samenleving aandacht in de media evenredig is geworden met het aantal voorkeursstemmen. Politieke partijen zullen dus een andere vorm geven aan hun rekruteringsfunctie, hoewel deze op zich onveranderd is gebleven.¹⁷² De politieke partijen beantwoorden de vraag van de kiezers naar een meer directe democratie door steeds meer ‘zij-instromers’, die niet opgegroeid zijn in de klassieke politieke structuren, op de partijlijst te plaatsen. Deze ‘zij-instromers’ brengen nieuwe ideeën met zich mee, maar een overdaad kan nefast zijn voor de slagkracht van het parlement tegenover de regering.¹⁷³ De selectiefunctie, die de partijen via de lijstensamenstelling uitoefenen, wilde men niet uit handen geven.¹⁷⁴

---

¹⁷⁰ *Ibid.*, 187-188.

¹⁷¹ *Ibid.*, 188-189.

¹⁷² S., FIERS en H., REYNAERT, “Is de gekozen politieke elite in Vlaanderen een open of een gesloten elite?” in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *o.c.*, 178-179.

¹⁷³ H. VAN NIEUWENHOVE, “Oude krokodillen vervangen door jonge sprinkhanen. Doorsnee Vlaamse politicus is hoger opgeleide blanke man van 46” in *Campuskrant*, 10-22 maart 2006, p. 15

¹⁷⁴ S., FIERS en H., REYNAERT, “Is de gekozen politieke elite in Vlaanderen een open of een gesloten elite?” in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *o.c.*, 178-179.

De carrièrepatronen van de Belgische politici zijn dus veranderd ten opzichte van de vroegere stabiele patronen. Stefaan Fiers spreekt over het begrip ‘levelhoppen’, om de grillige sprongen van politici van het ene naar het andere niveau aan te duiden.¹⁷⁵ Het klassieke socialisatiemodel wordt hierdoor ook in vraag gesteld.

2.4.1. Levelhoppen

De politieke carrières worden steeds korter. Op jonge leeftijd worden politici voor de leeuwen gegooid en men stapt er steeds vroeger uit. Ten eerste omdat de politieke partijen steeds meer schuiven met hun electorale pionnen, ten tweede omdat de media veel kritischer is geworden voor de parlementsleden en ten slotte omdat de groep vlottende kiezers groot, grillig en onberekenbaar is geworden. Voor het voortbestaan van zijn eigen politieke positie is het parlements lid sterk afhankelijk geworden van de partijleiding, waardoor onze democratie steeds meer in de greep komt van de particratie.¹⁷⁶

De carrières van parlementsleden lijken steeds korter te worden en ook het overstappen naar andere beleidsniveaus gebeurt steeds meer om electorale redenen. Politici met een mandaat op het ene politieke beleidsniveau zullen daarom deelnemen aan verkiezingen op een ander niveau, zonder zich als doel te stellen effectief te gaan zetelen op dat andere niveau, moest men verkozen worden. Politici dreigen zo de pionnen te worden van de partijleiders, die beslissen over de voortzetting of de stopzetting van de individuele politieke carrières. Ze dreigen hun stem te verliezen in het bepalen op welk niveau ze willen terechtkomen. Het gevolg is, dat de politieke ervaring vermindert op alle niveaus en dat partijen veel tijd en energie moeten besteden aan het socialiseren van nieuwe parlementsleden. Ook lijkt een echte Vlaamse politieke elite voor het Vlaamse niveau niet naast de Vlaamse politieke elite op het federale niveau te komen staan. Het gevolg van het verlies aan politieke ervaring in een parlement is, dat de regering het parlement gemakkelijker kan onderwerpen aan haar wil.¹⁷⁷

Het begrip ‘levelhoppen’ duidt op het ongeordende en onlogische verschuiven van mensen met een politiek mandaat van het ene naar het andere beleidsniveau. Zo ziet men dat, het

---

¹⁷⁵ S. FIERS, “Carrièrepatronen van Belgische parlementsleden in een multi-level omgeving (1979-99)” in *Res Publica*, 43, (2001), 1, p. 171

¹⁷⁶ H., VAN NIEUWENHOVE, “Oude krokodillen vervangen door jonge sprinkhanen. Doorsnee Vlaamse politicus is hoger opgeleide blanke man van 46” in *Campuskrant*, 10-22 maart 2006, p. 15

¹⁷⁷ E., GERARD, S., FIERS en A., VAN UYTVEN, “De federale en Vlaamse parlementsleden (1946-2000)” in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *o.c.*, 109.

aantal Vlaamse parlementsleden dat terugkeert naar het Vlaamse beleidsniveau na verkiezingen, sterk gedaald is: van ruim tweederde in 1999 naar amper 41,9% in 2004. Men kan hieruit besluiten dat meer dan de helft van de Vlaamse parlementsleden, die zetelden van 1999 tot 2004, ofwel niet meer zijn verkozen, ofwel zich niet meer herverkiesbaar hebben gesteld, ofwel een niet-verkiesbare plaats op de lijst hebben gekregen. Vaak krijgen uittredende Vlaamse parlementsleden de eerste opvolgerplaatsen. Ze zullen via deze weg in het Vlaams Parlement geraken door het federale parlements lid of de federale minister op te volgen.¹⁷⁸

Na de verkiezing van 13 juni 2004 stellen we vast, dat slechts de helft van de uittredende Vlaamse volksvertegenwoordigers aan een nieuwe legislatuur mochten beginnen in het Vlaams Parlement. Dit wil niet zeggen dat de andere helft bestaat uit allemaal nieuwkomers. Vele nieuwe Vlaamse parlementsleden waren daarvoor federale parlementsleden.¹⁷⁹

2.4.2. Het klassieke socialisatiemodel

In België zijn er vijf verschillende besluitvormingsniveaus: het gemeentelijk, het provinciaal, het regionaal, het federaal en het Europees niveau. Deze veelheid is er gekomen door de voortgezette Europese integratie en de opeenvolgende staatshervormingen sinds 1971. Dit heeft gevolgen gehad voor de rekrutering en de professionalisering van de politieke elites op elk van deze vijf niveaus.¹⁸⁰

Naast de belangenvertegenwoordiging en de mobiliserende functie is de rekrutering en socialisatie van parlementsleden immers één van belangrijkste functies van een politieke partij. Via het lidmaatschap rekruteert de partij haar voorraad politiek personeel. Men kan deze mensen gedurende een lange periode opleiden en laten doorstromen naar de verschillende beleidsniveaus. Dit is mogelijk doordat er verschillende lagen in de partijorganisatie en er ook verschillende mandaten zijn, die politieke partijen kunnen invullen naar eigen goeddunken. Dit komt vooral tot uiting in de samenstelling van de

---

¹⁷⁸ S. FIERS, "Carrièrepatronen van Belgische parlementsleden in een multi-level omgeving (1979-99)" in *Res Publica*, 43, (2001), 1, pp. 177-183

¹⁷⁹ T., COCHEZ, "Meer dan een op de drie parlementsleden heeft nooit eerder gezeteld" in *De Morgen*, 06.07.2004, p. x

¹⁸⁰ S. FIERS, "Carrièrepatronen van Belgische parlementsleden in een multi-level omgeving (1979-99)" in *Res Publica*, 43, (2001), 1, p. 171

kandidatenlijsten. De partij moet wel bepaalde evenwichten respecteren inzake variabelen zoals geslacht, regio, strekking, leeftijd en politieke ervaring.¹⁸¹

Door de stijging van het aantal beleidsniveaus, is ook het aantal politieke mandaten, dat door de politieke partijen verdeeld kan worden, gestegen. Daardoor hebben de verschillende instellingen zich kunnen verzelfstandigen. Ook krijgen meer kandidaten nu de kans om van het ene niveau naar het andere te gaan, aangezien er door de verschillende verkiezingen meer kandidaten effectief kunnen verkozen worden. Maar de hiërarchie, die voordien tussen de verschillende niveaus bestond, is weggefallen. De klassieke visie op politieke rekrutering vertrekt van de stelling dat men de politieke stiel leert op het lagere beleidsniveau. Zo kan men opklimmen naar hogere beleidsniveaus, als men voldoende politieke achtergrond heeft opgebouwd. Ook de stelling dat de grootte van de territoriale bevoegdheid evenredig is aan het prestige van het mandaat moet verlaten worden.¹⁸² Het klassieke socialisatiemodel wordt immers uitgedaagd op vier punten. Ten eerste is er de vraag in hoeverre het doorstromen naar de regionale of federale niveau gebeurt via het gemeentelijk mandaat. Ten tweede kan men het belang voor politici van het gemeentelijke beleidsniveau, die willen doorstromen naar het regionale en federale beleidsniveau, van een provinciaal mandaat in twijfel trekken. Ten derde kan men zich afvragen of de regionale parlementen functioneren als wachtkamers voor het federale parlement. En ten vierde zou volgens het klassieke model, het Europese mandaat, dat het grootste territoriale bevoegdheids criterium heeft, ook het hoogste mandaat vormen.¹⁸³

De lokale verankering van kandidaten kan als een troef worden uitgespeeld tijdens de parlementsverkiezingen. De Belgische traditie hecht veel belang aan de band tussen het nationale en het lokale niveau. Bij de eerste rechtstreekse verkiezingen van het Vlaamse Parlement, werd er zelfs gesproken van ‘het parlement van de Vlaamse burgemeester’. De ervaring op gemeentelijk niveau voor Vlaamse parlementsleden blijkt dus zeer belangrijk te zijn. In 1995 had ruim 81% van de eerste cohorte van Vlaamse parlementsleden een gemeentelijke, politieke achtergrond. Dit percentage is echter de opeenvolgende verkiezingen gedaald. De lokale band blijft echter opvallend sterk in vergelijking met andere Europese landen. Het Europese mandaat staat niet hoger in aanzien dan het nationale mandaat en de provincie blijkt niet of nauwelijks als politieke leerschool te

---

¹⁸¹ *Ibid.*, pp. 175-176

¹⁸² *Ibid.*, pp. 172-175

¹⁸³ *Ibid.*, pp. 177-178

functioneren.¹⁸⁴ De perceptie over het imago en het prestige van een instelling lijkt evenredig te zijn aan de aantrek en de grootte van de doorstroom naar deze instelling. Het prestige van een instelling lijkt niet overeen te komen met de territoriale bevoegdheidscriteria.¹⁸⁵ Het Vlaams Parlement lijkt ook niet zomaar een springplank te zijn naar het federale niveau. Deze twee niveaus lijken eerder naast elkaar te staan inzake instroom en status.¹⁸⁶ Het klassieke hiërarchische patroon van politieke socialisatie blijkt bijgevolg voorbijgestreefd.

De politieke ervaring, waarover gesproken wordt in het klassieke socialisatiemodel, heeft drie betekenissen. Ten eerste wordt er het klassieke concept van de politieke socialisatie mee bedoeld, het doorlopen van een leerschool van een lager naar een hoger niveau. Ten tweede duidt dit op de cumulatie van mandaten, het gelijktijdig uitoefenen van meerdere mandaten. En ten derde duidt dit op de persoonlijke competentie van een kandidaat op een specifiek domein.¹⁸⁷ De politici en de politieke partijen nemen een dubbelzinnige houding aan ten opzichte van de cumulatie van mandaten. Enerzijds zijn er voor de politici de financiële voordelen, de kans om een grotere zichtbaarheid te verwerven bij de kiezer en om fulltime politiek te zijn. Ook kan men de plaatselijke partijwerking beter dienen en controleren. Anderzijds zijn er de risico's, die aan de cumulatie van mandaten verbonden zijn, zoals de onmogelijkheid om het werk te combineren van de verschillende mandaten, de aantasting van de weerspiegeling van de samenleving en de ongewenste machtsconcentraties. De cumulatie van mandaten is vooral aantrekkelijk voor kleine partijen, die zo hun verschillende kandidatenlijsten kunnen vullen. Vaak gaat het over de cumulatie van een parlementair mandaat met een gemeentelijk mandaat.¹⁸⁸

---

¹⁸⁴ *Ibid.*, pp. 178-183

¹⁸⁵ *Ibid.*, pp. 187-190

¹⁸⁶ *Ibid.*, pp. 187-190

¹⁸⁷ *Ibid.*, p. 176

¹⁸⁸ *Ibid.*, pp. 183-187

Hoofdstuk 3. Kandidaten en gekozenen in Vlaanderen

3.1. Kiessysteem

In Vlaanderen past men een kiessysteem van evenredige vertegenwoordiging toe, het proportionele en open lijststelsel. Dit gebeurt in relatief grote provinciale kieskringen. De kiezer heeft de keuze om een kopstelsel of lijststelsel uit te brengen en bijgevolg de volledige lijst goed te keuren of één of meer voorkeurstemmen te geven en bijgevolg zijn voorkeur uit te drukken voor één of meer kandidaten van eenzelfde partijlijst. Daarna worden de zetels per kieskring verdeeld over de politieke partijen. De toewijzing van deze zetels door de partijen aan de individuele kandidaten op de lijst, wordt niet alleen bepaald door het aantal voorkeurstemmen voor een bepaalde kandidaat, maar ook de lijststemmen worden in rekening gebracht. Door dit toewijzingssysteem, heeft de kiezer amper de mogelijkheid om de volgorde van de kandidaten op de lijst te veranderen. Kiezers kunnen enkel bepalen hoeveel kandidaten er worden verkozen per partij, maar niet wie deze zouden moeten zijn. De plaatsen op de kandidatenlijst worden gecategoriseerd in veilige plaatsen, strijdplaatsen en niet-verkiezbare plaatsen. Hoe meer veilige plaatsen men heeft per lijst, hoe groter de competitie tussen kandidaten binnen een partij zal zijn.¹⁸⁹

De nuttige volgorde is bij parlementsverkiezingen tot hiertoe slechts uiterst zelden doorbroken. Bij de verkiezingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers werden er van 1919 tot 1999 maar 30 van de 5019 kamerleden (0,6%) buiten de nuttige volgorde verkozen. De kiezer verdeelt enkel de mandaten over de verschillende partijen, welke kandidaten wordt voornamelijk bepaald door partij bij de lijstensamenstelling.¹⁹⁰

De herverkiezingsgraad in België ligt zeer hoog. In 80% van de gevallen waarin de uittrekkende parlementsleden opnieuw voor een mandaat postuleren, worden ze herverkozen.¹⁹¹

3.2. Kandidatenselectie

Tot de jaren 1960 boden de grote klassieke partijen hun gewone partijleden belangrijke mogelijkheden om te participeren aan en om de uitkomst te determineren van het

---

¹⁸⁹ L., DE WINTER, "Belgium: democracy or oligarchy?" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *Candidate selection in comparative perspective*, Londen, Sage, 1998, 20-23.

¹⁹⁰ B., WAUTERS, "Leden en hun inspraak binnen politieke partijen" *Res Publica*, 45, (2003), 1, p. 44

¹⁹¹ S., FIERS, *Vijftig jaar volksvertegenwoordiging. De circulatie onder de Belgische parlementsleden 1946-1995*, Brussel, Universa Press, 2000, p. 205

rekruteringsproces. Maar in de ogen van de nationale en de lokale partijleiders had deze democratische massaparticipatie vele nadelen. De selectieprocedures dreigden de spanning tussen de verschillende facties binnen de partij te overschatten. Daarnaast gingen de partijleden ook steeds meer de ontwerp-kandidatenlijst afwijzen. Tenslotte was het moeilijk om potentieel waardevolle, nieuwe kandidaten te rekruteren, aangezien deze nieuwelingen populariteit bij de lokale partijleden mankeerden. Dit weerhield de partijen om een optimaal aantrekkelijke verkiezingslijst op te stellen. Op het einde van de jaren 1960 verving men de algemene ledenpolls geleidelijk aan door meer oligarchische selectieprocedures. Daardoor konden gewone partijleden enkel indirecte invloed, als er al enige invloed overbleef voor hen, uitoefenen op de selectie van hun parlementsleden.¹⁹²

Bij een proportioneel kiessysteem zal de bezorgdheid van de selecteurs niet het maximaliseren van een bepaald objectief kenmerk zijn, maar zal men eerder een evenwicht zoeken tussen een gebalanceerd aantal kandidaten op de lijst plaatsen. Het complexe karakter van de lijstvorming komt door de verschillende parameters. Bij de samenstelling van de lijst zoekt men naar verschillende ideologische, geografische, gendergerelateerde en leeftijdsgebonden evenwichten. De partijleiding is op zijn hoede voor conflicten rond deze lijstvorming. Ook het evenwicht tussen ervaring en vernieuwing dient men te zoeken op de lijst.¹⁹³ *Ticket-balancing* is een duidelijk rationele strategie. Het verzekert engagement jegens de lijst van alle groepen en facties binnen een partij en het kan de aantrek van een lijst vergroten bij de kiezers. Een ongebalanceerde kandidatenlijst zal immers intern ontevredenheid veroorzaken. Elke flagrante ondervetegenwoordiging van een groep zal de aandacht trekken van de kiezers, de andere partijen en de ondervetegenwoordigde groep zelf.¹⁹⁴ Het proportioneel lijststelsel vermijdt bijgevolg veel factieconflicten sinds de verscheidene facties in een partij bij de lijstensamenstelling reeds tot een consensus kunnen komen.¹⁹⁵ Bij het proportionele lijststelsel in Vlaanderen worden de lagere, niet-verkiezbare plaatsen op de lijst gebruikt om zo een gebalanceerde kandidatenlijst op te stellen. Natuurlijk heeft de aantrekkingskracht van een evenwichtige kandidatenlijst ook zijn grenzen.¹⁹⁶

---

¹⁹² L., DE WINTER, "Belgium: democracy or oligarchy?" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *o.c.*, 42-43.

¹⁹³ B., WAUTERS, *o.c.*, pp. 49-50

¹⁹⁴ M., GALLAGHER, "Conclusion" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *Candidate selection in comparative perspective*, Londen, Sage, 1998, 247-256.

¹⁹⁵ *Ibid.*, 275-277.

¹⁹⁶ *Ibid.*, 247-256.

De waarden van de selecteurs beïnvloeden en bepalen in belangrijke mate de achtergrond en het gedrag van de parlementsleden. In elke studie over politieke rekrutering wordt de kandidatenselectie gezien als een sleutelmoment en sleutelvariabele, niet als een perifere factor wiens natuur als iets vanzelfsprekend kan genomen worden eens we genoeg weten over andere variabelen zoals het kiessysteem. Het belang van de kandidatenselectie voor parlementsverkiezingen staat in direct verband met het belang van het parlement zelf.¹⁹⁷

De verkozen parlementsleden hebben de indruk dat veel van hen verwacht wordt door de selecteurs, zelfs nadat ze verkozen zijn. De selecteurs oefenen een invloed uit op het gedrag van de verkozen parlementsleden binnen en buiten het parlement. Parlementsleden zullen zich specialiseren in bepaalde materies en nemen bepaalde roloriëntaties aan.¹⁹⁸

3.3. Types van kandidaatstellingsprocedure

Paul Lucardie en Gerrit Vorman onderzochten de kandidaatstelling binnen politieke partijen in acht Westerse landen, waaronder België.¹⁹⁹ Zij stellen dat er vijf types van kandidaatstellingsprocedures zijn te onderscheiden, die verschillen in de mate en in de vorm van participatie. In een eerste procedure stelt de partijtop, zijnde het partijbestuur en de partijvoorzitter de kandidatenlijst op. Initiatieven en voorstellen van de lagere rangen in de partij kunnen naar eigen goeddunken door de partijtop gewijzigd of afgekeurd worden. In een tweede procedure zijn het de regionale bestuurders, het middenkader van de partij, die voorstellen van gewone partijleden kunnen wijzigen of afkeuren en hiervoor eerst overleggen met de partijtop. In Vlaanderen wordt deze procedure toegepast door de SP.a, Spirit, N-VA en Vlaams Belang. Een derde procedure geeft een grotere mate van participatie aan de gewone partijleden. Die mogen kiezen voor een bepaalde kandidatenlijst, maar worden sterk beïnvloed door de partijtop, die vooraf hun keuze zal beperken door een lijst van mogelijke kandidaten op te stellen en die achteraf de keuze kan afwijzen. De Vlaamse partijen VLD en CD&V passen deze procedure toe. Bij een vierde procedure zullen de gewone partijleden een aanzienlijk deel van de kandidaten mogen kiezen of omgekeerd zal een deel van de gewone partijleden alle kandidaten mogen

---

¹⁹⁷ L., DE WINTER, "Belgium: democracy or oligarchy?" in M., GALLAGHER en M., MARSH (eds.), *o.c.*, 20-23.

¹⁹⁸ *Ibid.*, 40-41.

¹⁹⁹ Zie P., LUCARDIE en G., VOERMAN, *Portaal tot het parlement. Kandidaatstelling binnen politieke partijen in acht Westerse landen*, Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, 2004, 103 p.

kiezen. Een laatste procedure laat de keuze van de kandidaten helemaal over aan de gewone partijleden, zonder dat deze beperkt wordt in zijn mogelijkheden.²⁰⁰

3.4. Kandidatenselectie per partij in Vlaanderen

3.4.1. VLD

De VLD houdt voorverkiezingen en heeft zijn kandidaatstellingsprocedure vastgesteld in zijn partijstatuten. De partijleden die kandideren voor een plaats op de lijst, worden door de partijvoorzitter voorgelegd aan een werkgroep, ingesteld door het partijbestuur. Bij consensus zal deze een eerste ontwerp kandidatenlijst opstellen, zonder evenwel de geselecteerde kandidaten te rangschikken. Dit rangschikken gebeurt eerst door de partijbestuursleden afzonderlijk. Die stellen individuele rangschikkingen op, die dan worden verwerkt tot een totale rangschikking op een definitieve ontwerp kandidatenlijst. In voorverkiezingen zullen de stemgerechtigde partijleden deze lijst goedkeuren of afkeuren. Wanneer geen meerderheid van de partijleden zich akkoord heeft gesteld met de lijst, zal er een tweede stemming plaatsvinden met dezelfde of met een gewijzigde kandidatenontwerplijst. Het partijlid zal nu zelf de volgorde van de kandidaten kunnen bepalen en de uiteindelijke uitslag van de tweede stemming zal definitief zijn.²⁰¹

Deze kandidaatstellingsprocedure lijkt formeel een grote zeggingschap te geven aan de gewone partijleden, hoewel zij in de eerste stemmingsronde geen invloed hebben op de rangschikking van de kandidaten. Doordat men in de eerste stemmingsronde enkel kan goedkeuren of afkeuren, heeft de partijleiding een grote invloed op het selectieproces. Sinds de invoering van deze procedure in 1992 is er nog nooit op geen enkel beleidsniveau een eerste ontwerp kandidatenlijst afgewezen. Ook blijkt de deelname aan deze interne kandidatenverkiezingen niet zo groot te zijn.²⁰²

3.4.2. SP.a

De nationale partijstatuten spreken amper over de kandidaatstellingsprocedure en ook de provinciale federaties beschikken niet over reglementen over het selectieproces. Op het

---

²⁰⁰ P., LUCARDIE en G., VOERMAN, *o.c.*, p. 89 en B., WAUTERS, *o.c.*, p. 35

²⁰¹ *Ibid.*, pp. 65-66

²⁰² *Ibid.*, p. 66

niveau van de provincie, zijnde de kieskring, wordt er een lijstvormingscomité van provinciale partijkopstukken gevormd, die in overleg met het landelijk partijbureau een ontwerp-kandidatenlijst opstelt. Deze lijst wordt gekeurd door het provinciaal congres, waarvan de afgevaardigden van de partijafdeling van de provincie deel uitmaken. Eens goedgekeurd, worden de provinciale lijsten doorgestuurd naar het partijbestuur, dat nagaat of deze lijsten overeenstemmen met de letter en de geest van de statuten en van het belang van de partij. Zo zal de helft van de lijst moeten bestaan uit vrouwen en minimum 1/5de uit jongeren. Het oordeel van het partijbestuur is bindend.²⁰³

De rol van de gewone partijleden bij de opstelling van de kandidatenlijst is dus miniem. Er is geen werkelijke invloed meer overgebleven. Vroeger kon men zelf nog mee de rangschikking van de kandidaten op de lijst bepalen door middel van ledenpolls, nu kan men enkel via de afdelingsafgevaardigden op de provinciale congressen - op indirecte manier - enigszins zijn mening kenbaar maken. De relatief gedecentraliseerde kandidaatstellingsprocedure kan toch beïnvloed worden door het partijbestuur. In het begin is dat door overleg met het lijstvormingscomité en daarna door goedkeuring of amendering van de door de provinciale congressen goedgekeurde kandidatenlijsten. De gewone partijleden worden meestal niet betrokken in de vorming van de kandidatenlijsten.²⁰⁴

3.4.3. Spirit

Het kandidaatstellingsproces van Spirit is gereguleerd in een partijnota. Het partijbestuur stelt een ontwerp van een kandidatenlijst op aan de hand van de aangemelde kandidaturen. Deze lijst wordt voorgelegd aan het nationaal kiescollege, bestaande uit alle stemgerechtigde leden van het partijbestuur en de provinciale coördinatoren, met als voorzitter de partijvoorzitter. Dit college keurt de lijst goed of amendeert ze. Daarna worden ze naar het provinciaal partijbestuur gestuurd, dat als adviesorgaan functioneert voor de lijst van zijn eigen provincie en het nationaal kiescollege adviseert. Het is uiteindelijk de algemene raad, bestaande uit alle provinciale besturen, het nationale partijbestuur en 50 door de partijleden verkozen raadsleden, die de definitieve lijsten goedkeuren of amenderen.²⁰⁵

---

²⁰³ *Ibid.*, pp. 66-67

²⁰⁴ *Ibid.*, p. 67

²⁰⁵ *Ibid.*, p. 68

De kandidaatstellingsprocedure geeft geen grote rol aan het gewone partijlid. Het is een samenspel tussen de centrale en de regionale partijorganen. De uiteindelijke beslissing ligt bij de algemene raad, die slechts voor een deel uit rechtstreeks gekozen partijleden bestaat.²⁰⁶

3.4.4. CD&V

Deze partij geeft als enige in Vlaanderen formeel een doorslaggevende rol aan de polls. Dit staat immers geschreven in een pollreglement en in de partijstatuten. Kandidaten worden opgeroepen of voorgedragen door een groep van partijleden of partijafdelingen. Het provinciaal partijbureau zal, na advies van het politiek partijbestuur - bestaande uit de partijvoorzitter, de voorzitters van het federale parlement en de voorzitters van de arrondissementen - een ontwerp-kandidatenlijst opstellen. Het provinciaal partijbestuur dient deze ontwerplijst goed te keuren met een 2/3de meerderheid. Daarna wordt de ontwerplijst goedgekeurd of geamendeerd door de algemene vergadering, bestaande uit leden van het dagelijks bestuur en vertegenwoordigers van de provincies en de arrondissementen. Uiteindelijk wordt deze lijst, waarop de kandidaten alfabetisch staan geordend, aan de partijleden van het kiesdistrict voorgelegd. Zij kunnen deze lijst met een gewone meerderheid goedkeuren. Als er geen meerderheid gevonden kan worden, zal de lijst vervangen worden door een alternatieve lijstvolgorde, op basis van de uitgebrachte stemmen.²⁰⁷

De kandidatenlijst wordt vooreerst bepaald op het provinciale niveau, maar de partijleiding kan hier al zijn invloed uitoefenen door zijn advies te geven. De ontwerplijst wordt opgemaakt, zonder de stem van de gewone partijleden. Zij kunnen pas op het einde goedkeuren of verwerpen. In de praktijk blijkt het verwerpen van een ontwerp-kandidatenlijst niet vaak voor te komen.²⁰⁸

3.4.5. Vlaams Belang

Elk partijlid kan kandideren. Hun kandidaturen worden dan goedgekeurd of geweigerd door het arrondissementele bestuur en de arrondissementele raad. De kandidatenlijst wordt

---

²⁰⁶ *Ibid.*, p. 68

²⁰⁷ *Ibid.*, p. 69

²⁰⁸ *Ibid.*, p. 69

daarna opgesteld door een provinciale werkgroep. Die wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de arrondissementen. Het hoogste partijorgaan, de partijraad, zal ten slotte zijn goedkeuring moeten geven.²⁰⁹

De partijleden kunnen weinig invloed uitoefenen op het arrondissementele en provinciale niveau en zijn ook niet vertegenwoordigd in de partijraad.²¹⁰

3.4.6. N-VA

De kandidaatstellingsprocedure staat neergeschreven in de partijstatuten. De ontwerp-kandidatenlijsten worden opgesteld door een arrondissementeel kiescollege, bestaande uit de leden van het arrondissementsbestuur. Daarna worden deze lijsten door de arrondissementsraad gekeurd en naar het partijbestuur gezonden, waar de partijraad zich moet buigen over de lijsten. Als er geen gewone meerderheid wordt gevonden, neemt de partijraad - op initiatief van het partijbestuur - een andere lijst aan.²¹¹

De kandidatenselectie gebeurt vooral door de provinciale en nationale partijorganen. De invloed en de rol van de gewone partijleden is zeer beperkt, waardoor ook het engagement bijzonder klein is. Ongeveer 5% van de partijleden is betrokken bij de kandidatenselectie. Uiteindelijk is het de partijraad en de partijtop die een beslissende stem hebben in de opstelling van de kandidatenlijst.²¹²

3.4.7. Conclusie

De kandidatenselectie binnen de Vlaamse partijen verloopt relatief gedecentraliseerd. Dit hangt samen met de structuur van het Belgisch kiesstelsel. De politieke partijen stellen per provincie een ontwerp-kandidatenlijst samen, die vaak door de provinciale (SP.a en CD&V) of arrondissementele (N-VA en VB) partijafdeling wordt opgesteld. De nationale partijorganen nemen hier niet het initiatief, maar hebben in de beginfase desondanks mogelijkheden om een invloed uit te oefenen op het ontwerp van de kandidatenlijst. Zo zal zij haar voorkeuren kenbaar maken, wat de lijst electoraal aantrekkelijk zou maken. Een gemengd provinciale en nationale commissie stelt de ontwerp-kandidatenlijst op bij Spirit en bij de VLD is dit de taak van het partijbestuur. Daardoor kan in deze werkwijzen de

---

²⁰⁹ *Ibid.*, p. 70

²¹⁰ *Ibid.*, p. 70

²¹¹ *Ibid.*, p. 70

²¹² *Ibid.*, pp. 70-71

partijleiding van het begin al haar zienswijze doordrukken. Uit deze wisselwerking van regionale en centrale invloeden resulteert uiteindelijk een kandidatenlijst die tenslotte wordt vastgesteld op provinciaal niveau (SP.a), door een nationaal partijorgaan (Spirit, N-VA, VB) of door de leden (CD&V, VLD).²¹³

Lieven De Winter heeft veel onderzoek verricht over de kandidatenselectie in België en Vlaanderen en besluit het volgende: “De poll met modellijst is slechts een rituele bevestiging door de partijbasis van elders genomen beslissingen.”²¹⁴ En verder: “Het gebruik van de modellijst heeft tot gevolg dat de beslissing over de samenstelling van de kieslijst zich gedeeltelijk van de deelnemers aan de poll naar het orgaan, dat de lijst opstelt, verplaatst, omdat de voorgestelde volgorde in de praktijk bijzonder moeilijk gewijzigd kan worden.”²¹⁵ Ook andere politicologen, zoals Kris Deschouwer, komen tot diezelfde conclusie: “Today it is the central party executive, or eventually the leadership at the constituency level, which really decides (...) although changes might be made, it is the leadership which has the final word”.²¹⁶

3.5. Het profiel van de kandidaten tijdens de verkiezingen van 13 juni 2004 per partij

In wat volgt worden de profielen van de kandidaten bekeken per partij tijdens de verkiezingen van 13 juni 2004. Dit impliceert dat het onderzoek gebaseerd is op de 1325 kandidaatstellingen op de vijf partij- en kartellijsten voor het Vlaamse, het Brusselse en het Europese Parlement. Voor het Vlaamse parlement waren er 1050 kandidaatstellingen.²¹⁷

3.5.1. Groen!

Deze partij wordt gekenmerkt door de jongste kandidaten. Ongeveer éénderde van die jongeren zet men op de effectieve plaatsen. Vele studenten, maar ook gepensioneerden

---

²¹³ *Ibid.*, p. 71

²¹⁴ L., DE WINTER, “De selectie van parlements-kandidaten door Vlaamse politieke partijen: determinanten en consequenties” in *Namens. Tijdschrift over vertegenwoordiging en democratisch bestuur*, 1, (1986), 2, p. 69

²¹⁵ L., DE WINTER, “Twintig jaar polls, of de teloorgang van een vorm van interne Partijdemocratie” in *Res publica*, 22 (1980), 4, p. 565

²¹⁶ K., DESCHOUWER, “The decline of consociationalism and the reluctant modernization of Belgian mass parties” in R.S., KATZ en P., MAIR (ed.), *How parties organize. Change and adaptation in party organizations in western democracies*, Londen, 1994, p. 96

²¹⁷ S., FIERS, J., NOPPE, S., DEPAUW en L., LIBBRECHT, *Het profiel van de kandidaten op de lijsten bij de Vlaamse, Europese en Brusselse verkiezingen van 13 juni 2004*, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2004, p. 2

zorgen ervoor dat de partij relatief meer niet-actieven op zijn lijst heeft staan dan het gemiddelde. De meeste, verkiesbare plaatsen worden ingenomen door mannen. De partij wordt ook wel ‘de partij van de leerkrachten’ genoemd, omdat zij relatief gezien dubbel zoveel leerkrachten op hun lijst zetten dan het gemiddelde. De partij heeft een stedelijk karakter en gebruikt de troef van de lokale verankering opvallend minder dan de andere partijen. Haar credo is dan ook dat zij de machtsconcentratie van een beperkt aantal personen zoveel mogelijk wil vermijden.²¹⁸

3.5.2. CD&V – N-VA

De CD&V-lijsten worden gekenmerkt door een verjonging: 42,6% van de kandidaten is jonger dan veertig jaar. Verder worden de lijsten gekenmerkt door een vervrouwelijking: 45% van de vrouwelijke CD&V-kandidaten staat op een verkiesbare plaats. De N-VA daarentegen zet maar 25% van haar vrouwelijke kandidaten op een verkiesbare plaats. Hoewel de CD&V vroeger vooral bekend was als partij van de landbouwers, zijn er bijna geen landbouwers kandidaat. Ook het landelijke karakter van deze partij verkleint door de verleiding om meer stedelingen te rekruteren. Inzake lokale verankering speelt de CD&V ten volle deze troef uit, veel meer dan de andere partijen. Een meerderheid van haar kandidaten oefent reeds een lokaal mandaat uit.²¹⁹

3.5.3. SP.a – Spirit

Met een gemiddelde leeftijd van 42,6 jaar vormt de SP.a - Spirit-lijst één van de jongste lijsten. Met 40,4% van de vrouwelijke kandidaten op verkiesbare plaatsen te zetten, bevestigt het kartel zijn vrouwvriendelijk karakter. Verder worden er weinig niet-actieven, arbeiders en ondernemers geselecteerd. De lijst wordt grotendeels gevuld met beroepspolitici, kabinetsmedewerkers en partijmedewerkers. Verder hebben zij van alle partijen ook het meest een stedelijk profiel. De lokale verankering is beduidend lager dan bij de lijsten van de kartels CD&V - N-VA en VLD - Vivant, hoewel er ook 44,9% van de kandidaten een lokaal mandaat uitoefent.²²⁰

---

²¹⁸ *Ibid.*, p. 15

²¹⁹ *Ibid.*, pp. 15-16

²²⁰ *Ibid.*, p. 16

3.5.4. Vlaams Belang

Het Vlaams Belang heeft gemiddeld gezien de oudste kandidaten. De gemiddelde leeftijd van haar kandidaten is 46,3 jaar en 12,8% van haar kandidaten is ouder dan 60 jaar. De partij zet maar éénderde van zijn vrouwelijke kandidaten op verkiesbare plaatsen. Dat is minder dan het gemiddelde van alle partijen samen. Verder heeft de partij een groot aantal niet-actieven als kandidaat op zijn lijsten geplaatst, namelijk 22,3%. Dit zijn voornamelijk thuiswerkenden en gepensioneerden. Het aantal ondernemers blijft stijgen, terwijl het aantal ambtenaren en onderwijzend personeel zeer beperkt blijft. Het zijn vooral de partijmedewerkers die de lijsten vullen. Het Vlaams Belang heeft een duidelijk stedelijk profiel. 41,5% van de mensen die een lokaal mandaat uitoefenen staan ook op de lijst voor het Vlaams Parlement en krijgen meestal een verkiesbare plaats.²²¹

3.5.5. VLD – Vivant

De kartellijst heeft de tweede hoogste gemiddelde leeftijd, na het Vlaams Belang. Maar 40,7% van de kandidaten zijn jonger dan 40 jaar, wat beduidend minder is dan bij de meeste andere partijen. De vertegenwoordiging van vrouwen is gemiddeld, niet beter of slechter dan bij de andere partijen. Het kartel heeft het kleinste aantal niet-actieven op zijn kandidatenlijsten staan. Ook staan er veel minder ambtenaren, onderwijzend personeel of werknemers op de lijst. Het grootste aandeel kandidaten, namelijk 30,2%, wordt gevormd door de ondernemers en de vrije beroepen. Daarnaast wordt in grote getale het politieke personeel ingezet. Ondanks dit beroepsprofiel wordt er niet alleen in de steden gerekruteerd. Integendeel, de kandidaten komen veeleer van de kleinere gemeenten. De lokale verankering wordt ten volle als troef uitgespeeld: meer dan de helft van de kandidaten vervult een lokaal mandaat, namelijk 53,6%.²²²

3.6. De effectief gekozenen bij de verkiezingen van 13 juni 2004

Ook de volgende gegevens gaan over de gekozenen voor het Vlaams Parlement, het Europees Parlement en de Brusselse Hoofdstedelijke Raad. In totaal waren 19 van de 155 gekozenen op 13 juni 2004 reeds lid van de federale Kamer of Senaat. De

---

²²¹ *Ibid.*, pp. 16-17

²²² *Ibid.*, p. 17

herverkiezingsgraad van de verschillende parlementen lag vrij laag. In het Vlaams Parlement werden 48 van de 124 parlementsleden, amper 38,7% terug verkozen. In 1999 lag dit cijfer nog veel hoger. Toen werden 66,9% van de Vlaamse parlementsleden, die de ontbinding van het parlement hadden meegemaakt, terug verkozen. Men moet deze cijfers wel nuanceren. Zo kan men ook de zeven regeringsleden, die werden herverkozen, meerekenen. De herverkiezingsgraad zou dan 44,3% bedragen. Verder komen er via de opvolgingsplaatsen ook een aantal anciens terug in het parlement. Vierentwintig van de 124 Vlaamse parlementsleden die op 13 juni 2004 werden verkozen, oftewel 18,8%, werden verkozen buiten de nuttige volgorde.²²³ Van deze groep van 24 verkozen Vlaamse parlementsleden buiten de nuttige volgorde, zijn er zeven nieuwkomers bij. Van de 43 nieuwe Vlaamse parlementsleden is dus 16% gekozen buiten de nuttige volgorde.

De gemiddelde leeftijd van alle 155 Vlaamse gekozenen op 13 juni 2004 voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement, het Europees Parlement en de Brusselse Hoofdstedelijke Raad bedroeg 45,9 jaar. Dat is hoger dan de gemiddelde leeftijd van de 1325 kandidaten. Deze bedroeg 43,7 jaar.²²⁴ Tussen de partijen onderling bestaan er wel verschillen. Zo zijn de gekozenen van VLD – Vivant gemiddeld 4 jaar ouder dan de kandidaten op de partijlijst. Enkel de gekozenen van het Vlaams Belang zijn gemiddeld jonger dan de kandidaten op de partijlijst. Het zwaartepunt inzake leeftijd, ligt voor CD&V en N-VA bij de vijftigers, zij vertegenwoordigen 35,7% van de gekozenen. Bij VLD, Vlaams Belang en Groen! ligt het zwaartepunt bij de veertigers. Respectievelijk 34,4%, 46,3% en 87,5% van alle gekozenen behoren tot deze leeftijdscategorie. Bij het kartel SP.a – Spirit tenslotte overwegen de dertigers en de veertigers. Zij nemen allebei 32,3% van de gekozenen voor hun rekening.²²⁵

Ondanks de quota-wet is het aandeel van de vrouwen bij de gekozenen niet in alle partijen gelijkaardig. Dit cijfer ligt lager dan het aandeel van de vrouwen bij de kandidaten en bij de verkiesbare plaatsen, omdat vrouwen vaak een strijdplaats krijgen toegewezen en omdat men de lijststemmen heeft gehalveerd, waardoor men gemakkelijker buiten de nuttige volgorde verkozen kan worden. Als men de variabelen geslacht en leeftijd met elkaar combineert, dan bekomt men een opmerkelijk resultaat. De gemiddelde leeftijd van de mannelijke gekozenen ligt veel hoger dan de gemiddelde leeftijd van de vrouwelijke

---

²²³ S., DEPAUW, L., LIBBRECHT, J., NOPPE en S., FIERS, *Het profiel van de gekozenen bij de verkiezingen van 13 juni 2004*. Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2004, p. 2

²²⁴ *Ibid.*, p. 5

²²⁵ *Ibid.*, p. 6

gekozen. De verjonging bij de verkiezingen is voornamelijk een vrouwelijke kwestie.²²⁶ De vrouwelijke vertegenwoordiging in het Vlaams Parlement is groter dan in het federale parlement. In een tijdsgeest van gelijkheid tussen mannen en vrouwen zetelden er in de eerste legislatuur van het Vlaams Parlement 37 vrouwen.²²⁷

Meer dan 2/3de van de gekozenen zijn beroepspolitici, terwijl maar 1/5de van de kandidaten beroepspolitici zijn.²²⁸ Samen met de categorie van partij- en kabinetsmedewerkers vormen ze ongeveer 70% van de Vlaamse parlementsleden.²²⁹ Andere beroeps categorieën, die bij de kandidaten al ondervertegenwoordigd waren, zijn bij de gekozenen geheel verdwenen.²³⁰

De kandidaten en gekozenen hebben een grotere graad van verstedelijking in vergelijking met de totale bevolking.²³¹

Van de 128 Vlaamse parlementsleden die gekozen werden, hebben 66,9% een gemeentelijk mandaat. Als er geen rekening gehouden wordt met de opvolgingen, zijn er 19 burgemeesters, 10 schepenen en 55 gemeenteraadsleden die in het Vlaams Parlement zetelen.²³²

Iets meer dan de helft van de federale kamerleden en senatoren was kandidaat bij de regionale en Europese verkiezingen van 13 juni 2004. Amper 16% van deze politici met een nationaal mandaat werd ook verkozen. Verder was 3/4de van de uittredende Vlaamse parlementsleden opnieuw kandidaat, maar slechts 38,8% van hen werd ook opnieuw verkozen.²³³ De deelnemende parlementsleden leken eerder de doelstelling te hebben de partijlijsten te ondersteunen, dan verkozen te worden.²³⁴

---

²²⁶ *Ibid.*, p. 7

²²⁷ E., GERARD, S., FIERS en A., VAN UYTVEN, "De federale en Vlaamse parlementsleden (1946-2000)" in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *o.c.*, 106-107.

²²⁸ S., FIERS, J., NOPPE, S., DEPAUW en L., LIBBRECHT, *Het profiel van de kandidaten op de lijsten bij de Vlaamse, Europese en Brusselse verkiezingen van 13 juni 2004*, *o.c.*, pp. 8-9

²²⁹ E., GERARD, S., FIERS en A., VAN UYTVEN, "De federale en Vlaamse parlementsleden (1946-2000)" in S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *o.c.*, 106-107.

²³⁰ S., FIERS, J., NOPPE, S., DEPAUW en L., LIBBRECHT, *Het profiel van de kandidaten op de lijsten bij de Vlaamse, Europese en Brusselse verkiezingen van 13 juni 2004*, *o.c.*, pp. 8-9

²³¹ *Ibid.*, p. 10

²³² *Ibid.*, pp. 11-12

²³³ *Ibid.*, p. 12

²³⁴ *Ibid.*, p. 13

DEEL III
DE SOCIALISATIE VAN NIEUWE PARLEMENTSLEDEN IN HET VLAAMS
PARLEMENT NA 13 JUNI 2004

In dit laatste deel wordt een analyse gemaakt over de manier waarop de nieuwkomers in het Vlaams Parlement na de verkiezing van 13 juni 2004 zijn gesocialiseerd. Dit deel werd geschreven op basis van diepte-interviews met 40 van de 43 nieuwkomers.

Het eerste hoofdstuk is een inleiding tot het empirische onderzoek, waarin de onderzoekspopulatie, de onderzoeksperiode, de onderzoeksinteresse en de onderzoeksmethode worden uiteengezet. In de aansluitende hoofdstukken volgt de analyse van en de discussie over de interviews, en dit in vijf thema's.

Een eerste thema gaat over de vraag waarom nieuwkomers op de partijlijst stonden. In dit thema kijken we naar de motivaties van de partij en van de nieuwkomer zelf om op de lijst te gaan staan. Een tweede thema heeft betrekking op het profiel van de nieuwkomer in het Vlaams Parlement. Waarom krijgt een nieuwkomer zijn voorkeur en krijgen oudgedienden voorrang? Een derde thema handelt over het profiel van de nieuwkomer buiten het Vlaams Parlement. We vragen ons af welke rol de nieuwkomer opneemt. Dit doen we aan de hand van de vier informele rollen van Donald Searing.²³⁵ Een vierde thema gaat over de vertegenwoordiging. Voelt het nieuwe parlementslid zich vertegenwoordiger van het volk, zijn kieskring of van zijn partij? Tenslotte stellen we de vraag hoe de specifieke socialisatie van nieuwkomers in zijn werk gaat. Hoe, door wie en in wat wordt de nieuwkomer gesocialiseerd?

De vragen die gesteld zijn, zijn in een bijlage geplaatst (zie bijlage 3). In dit deel wordt er dan ook alleen maar gesproken over vraag 1, 2, ... De uitgeschreven interviews zijn, om de anonimiteit van de geïnterviewden te bewaren, niet in de bijlage van deze eindverhandeling verschenen. Zij werden enkel aan de promotor, de verslaggever en de voorzitter van de jury in een anonieme versie overhandigd, om de wetenschappelijkheid van deze thesis te vrijwaren.

---

²³⁵ Zie D., SEARING, "Roles, rules and rationality in the New Institutionalism" in *The American political science review*, 85, (1991), 4, pp. 1239-1260 en D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, 498 p.

Hoofdstuk 1. Inleiding

Op 13 juni 2004 werden er in België deelstatelijke verkiezingen georganiseerd. In Vlaanderen werden er 124 parlementsleden gekozen voor het Vlaams Parlement en dit voor een legislatuur van vijf jaar. Onder deze 124 Vlaamse parlementsleden was er een niet te verwaarlozen aantal dat nog nooit eerder had gezeteld. Parlementsvoorzitter Norbert de Batselier (SP.a) stelde dan ook dat de nieuwkomers de zware taak wachtte zich onmisbaar te maken.²³⁶

1.1. Onderzoekspopulatie en onderzoeksperiode

De onderzoekspopulatie bestaat uit 43 nieuwe parlementsleden in het Vlaams Parlement sinds de verkiezingen van 13 juni 2004 (zie bijlage 1). Parlementsleden, die voor de verkiezingen van 13 juni 2004 reeds zetelden in het Vlaams Parlement, de federale Kamer van Volksvertegenwoordigers of de Senaat werden geweerd uit deze analyse. Zij worden niet beschouwd als nieuwkomers die nog een socialisatieproces ondergingen. Verder werden twee nieuwe parlementsleden weggelaten uit de analyse, omdat ze tegelijkertijd de functie van gemeenschapssenator verkregen.²³⁷ We gaan in dit onderzoek immers na hoe de socialisatie gebeurt in het Vlaams Parlement. In deze twee gevallen is er de invloed door hun aanwezigheid in de Senaat. Een nieuwkomer in het Vlaams Parlement kan wel reeds een actief politiek mandaat hebben uitgeoefend op een lager niveau: op gemeentelijk, provinciaal of districtniveau.

We analyseren enkel de nieuwkomers die verkozen zijn op 13 juni 2004 of die een minister hebben opgevolgd. Er wordt niet gekeken naar de nieuwkomers die tijdens het eerste jaar een ontslagnemend parlements lid hebben opgevolgd. Twee nieuwe parlementsleden in het Vlaams Parlement hebben in hun tweede jaar als parlements lid hun ontslag aangeboden. Zij worden wel in de analyse betrokken, omdat zij in hun eerste jaar in het Vlaams Parlement evengoed als de andere nieuwkomers ‘gesocialiseerd’ werden. Herman Reynders (SP.a) nam op 30.01.2006 ontslag, omdat hij voltijds burgemeester wilde zijn in zijn stad Hasselt.²³⁸ Rob Verreycken (Vlaams Belang) nam ontslag op 31.03.2006, nadat hij in opspraak was gekomen na een dispuut met de N-VA. Hij zette een

---

²³⁶ T., COCHEZ, “Meer dan een op de drie parlementsleden heeft nooit eerder gezeteld” in *De Morgen*, 06.07.2004, 4

²³⁷ Dit waren Flor Koninckx (SP.a) en Bart Martens (SP.a).

²³⁸ X, “Hasselt heeft een voltijdse burgemeester nodig” in *De Standaard*, 31.01.2006, 12

stap terug, omdat hij vond dat zijn persoonlijk belang ondergeschikt was aan het partijbelang.²³⁹

De 43 nieuwe Vlaamse parlementsleden zijn verspreid over alle Vlaamse politieke fracties in het Vlaams Parlement.²⁴⁰ De zeven politieke partijen die in dit onderzoek voorkomen zijn: de CD&V, die vóór de verkiezingen van 13 juni 2004 een kartel vormde met de N-VA, de SP.a, die vóór de verkiezingen van 13 juni 2004 een kartel vormde met Spirit, de VLD²⁴¹, het Vlaams Belang²⁴² en Groen!.²⁴³ De SP.a en Spirit vormen één fractie in het Vlaams Parlement, terwijl de CD&V en de N-VA twee aparte fracties vormen in het Vlaams Parlement.

Tabel III.1 toont hoe de 43 nieuwkomers verdeeld zijn over de verschillende fracties. De fracties zijn geordend volgens grootte en we zien dat hoe groter de partij is, hoe groter het aantal nieuwkomers is. Er is één uitzondering op deze stelling: bij de N-VA, als we deze los zien van de CD&V, zien we dat tweederde van de fractieleden nieuwkomers zijn.

Tabel III.1. Nieuwkomers in het Vlaams Parlement sinds 13 juni 2004

Fractie	Absoluut aantal fractieleden	Absolute aantal nieuwkomers	Percentage nieuwkomers binnen de eigen fractie	Percentage nieuwkomers per fractie ten opzicht van totale aantal nieuwkomers
VB	32	15	47	35
CD&V	29	11	38	26
VLD	25	6	24	14
SP.a - Spirit	25	6	24	14
Groen!	6	1	17	2
N-VA	6	4	67	9

Bron: X, "Het Vlaamse parlement" in *Knack special: politieke encyclopedie*, deel2, (2004), pp. 34-52

²³⁹ I., ALBERS, "Verreycken gooit handdoek in ring" in *De Standaard*, 01.04.2006, 4

²⁴⁰ Er wordt hier enkel gesproken over de Vlaamse politieke fracties, omdat de enige niet-Vlaamse politieke fractie in het Vlaamse parlement slechts bestaat uit 1 verkozen die geen nieuwkomer is, namelijk Christian Van Eyken van het UDF.

²⁴¹ De Vlaamse politieke partij Vivant, die opkwam bij de verkiezingen van 13 juni 2004 in kartel met de VLD had geen verkozenen in het Vlaamse parlement en wordt bijgevolg niet opgenomen in deze analyse.

²⁴² Het voormalige Vlaams Blok werd op 14 november 2004 omgevormd tot het Vlaams Belang na een veroordeling van drie bevriende vzw's wegens racisme. Omwille van de eenduidigheid werd er voor gekozen om steeds de nieuwe naam van de partij te gebruiken.

²⁴³ X, "Het Vlaamse parlement" in *Knack special: politieke encyclopedie*, deel2, (2004), pp. 34-52.

Tabel III.2 toont hoe de verhoudingen van de partijen zijn veranderd ten opzichte van de vorige legislatuur. Hierin zien we dat vooral het Vlaams Belang genoodzaakt was om nieuwkomers aan te trekken naar het Vlaams Parlement. De partij won in vergelijking met 1999 tien zetels. Groen! verloor de helft van zijn zetels, wat aan de andere kant een verklaring kan zijn voor het relatief kleine aantal nieuwkomers in de partij.

Tabel III.2. Zetelverschuivingen in het Vlaams Parlement na 13 juni 2004 per partij

	1999	2004
CD&V	30	29
VLD	27	25
Vlaams Belang	22	32
SP.a	20	21
Groen!	12	6
VU	12	0
N-VA	0	6
Spirit	0	4
UF	1	1
Vivant	0	0

Bron: M., DEWEERDT en B., HAECK, "Overzicht van het Vlaams politiek gebeuren in 2004" in *Res Publica*, 47, (2005), 2-3, p. 327

De onderzoeksperiode spreidt zich over het eerste parlementaire jaar van het Vlaams Parlement na de verkiezingen van 13 juni 2004. Tijdens deze periode zaten de drie grote klassieke partijen - de CD&V, de SP.a en de VLD - samen met hun kartelpartners - de N-VA en Spirit - in de meerderheid en zaten het Vlaams Belang en Groen! in de minderheid. Het was de eerste keer dat er een soort regenboogcoalitie werd gevormd. Dit had tot gevolg dat 16 nieuwkomers op de oppositiebanken kwamen te zitten en 27 nieuwkomers op de meerderheidsbanken.

1.2. Onderzoeksinteresse en onderzoeksmethode

Er zijn volgens Donald Searing drie soorten benaderingen met aparte interesses en onderzoeksmethoden om de rollen van parlementsleden te bestuderen. Ze werden in het eerste deel van deze eindverhandeling reeds vernoemd.²⁴⁴ De structurele benadering steunt op sets van normen, verbonden aan prestatie of institutionele functies. Voor deze

²⁴⁴ D., SEARING, "Roles, rules and rationality in the New Institutionalism" in *The American political science review*, 85, (1991), 4, pp. 1239-1260

benadering worden gestructureerde interviews gebruikt. De interactiebenadering interesseert zich in het gedrag in een specifieke context en concentreert zich op processen, waardoor men bepaalde rollen opneemt. Men gebruikt de observatiemethode van kleinere groepen van participanten. De motivatiebenadering interesseert zich in de beschrijving van situatiespecifieke rol oriëntaties en gebruikt hiervoor semi-gestructureerde interviews. Deze benadering is minder theoretisch en benadrukt de invloed van individuele voorkeuren, stimulansen en rationaliteiten en dit binnen én buiten de institutionele context.²⁴⁵ De grote sterkte van deze benadering is dat er zorgvuldig rekening wordt gehouden met de politieke realiteit, door de ogen gezien van de actoren die deze realiteit constitueren, de politici. De motivatiebenadering openbaart zich met andere woorden niet in abstracte theoretische discussies, maar wordt blootgelegd in empirische studies over de rollen van politici en in de geesten van de politici zelf.²⁴⁶

Politieke studies over de rollen van politici passen natuurlijk niet altijd even netjes in één van deze drie benaderingen. De meeste studies zijn zeer ruim van opvatting, maar toch kunnen ze aanzien worden als het meest beïnvloed door één van deze drie benaderingen.²⁴⁷ Dit empirisch onderzoek leunt het sterkst aan bij de laatste benadering. De socialisatie van nieuwe parlementsleden wordt geanalyseerd, vertrekkend van de visie van de nieuwkomers zelf.

In dit empirische onderzoek zijn er 40 van de 43 nieuwkomers in het Vlaams Parlement geïnterviewd.²⁴⁸ De interviews vonden plaats tussen 25 oktober en 30 november 2005 in het Vlaams Parlement en in het Huis van Vlaamse Volksvertegenwoordigers. De interviews bestonden uit een semi-gestructureerde vragenlijst met allemaal open vragen (zie bijlage 3). Om geen overbodige vragen te stellen werden feiten en gegevens opgezocht via de website van het Vlaams Parlement.²⁴⁹ Een interview duurde tussen de 20 en de 80 minuten en werd opgenomen door middel van een geluidsrecorder. De interviews werden later uitgeschreven en in bijlage geplaatst voor de juryleden van deze verhandeling. Verdere verspreiding van deze gegevens werd niet nodig geacht, aangezien de anonimiteit van de geïnterviewden werd gegarandeerd.

---

²⁴⁵ T., BALE en P., TAGGART, *Finding their way: the socialization of freshmen MEPs in the European parliament*, Paper gepresenteerd op het congres van Texas, European Union association of the USA, 31 maart – 2 april 2005, 5

²⁴⁶ D., SEARING, “Roles, rules and rationality in the New Institutionalism”, *l.c.*, pp.1247-1248

²⁴⁷ *Ibid.*, p. 1244

²⁴⁸ Het bleek onmogelijk om Cathy Berx (CD&V), Stern Demeulenaere (VLD) en Herman Schueremans (VLD) te interviewen in de periode waarin dit onderzoek liep.

²⁴⁹ Zie www.vlaamsparlement.be

Hoofdstuk 2. Waarom stond de nieuwkomer op de lijst? Het selectie-vraagstuk

“[C]andidate selection is not only ‘the secret garden of politics’, but also a place which determines how its visitors will flourish outside the garden.”²⁵⁰

Deze uitspraak van Lieven de Winter toont aan hoe belangrijk de kandidatenselectie is voor de nieuwkomers in het parlement. De kandidatenselectie is immers relevant voor het latere gedrag van een parlementslid binnen en buiten het parlement.²⁵¹

Om als nieuwkomer op de lijst te komen, zal men moeten beschikken over een profiel dat de partij aanspreekt. Men kan dan de variabelen zoals leeftijd, geslacht, opleiding en politieke achtergrond onderzoeken. Er zijn al een aantal wetenschappelijke onderzoeken hierover verricht.²⁵² Hieruit kan men een aantal stellingen formuleren, die we in dit hoofdstuk gaan analyseren voor de nieuwkomers in het Vlaams Parlement. Een eerste stelling is dat er meer veertigers geselecteerd worden dan andere leeftijdscategorieën. Een tweede stelling is dat er meer mannen dan vrouwen geselecteerd worden. Een derde stelling is dat er meer nieuwkomers met een hoger of universitair diploma, dan met een lager of geen diploma op de lijst staan. Een vierde en laatste stelling is dat er meer nieuwkomers met dan zonder een politieke achtergrond op een lager niveau op de lijst staan.

2.1. Analyse

Als we de 43 nieuwkomers analyseren op deze variabelen, dan bekomen we de volgende resultaten: De gemiddelde leeftijd van een nieuwkomer in het Vlaams Parlement is 42,2 jaar. Dat is jonger dan de gemiddelde leeftijd van alle Vlaamse gekozenen tijdens de verkiezingen van 13 juni 2004. De gemiddelde leeftijd is dan 45,9 jaar.²⁵³ Het gemiddelde nieuwe Vlaamse parlementslid is dus een veertiger, wat onze eerste stelling bevestigt. In

---

²⁵⁰ L., DE WINTER, “Intra- and extra-parliamentary role attitudes and behaviour of Belgian MPs” in W.C., MÜLLER en T., SAALFELD (eds.), *Members of parliament in Western Europe: roles, behaviour*, Londen, Cass, 1997, 148.

²⁵¹ *Ibid.*, 148.

²⁵² Zie bijvoorbeeld S., FIERS, J., NOPPE, S., DEPAUW en L., LIBBRECHT, *Het profiel van de kandidaten op de lijst bij de Vlaamse, Europese en Brusselse verkiezingen van 13 juni 2004*, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2004, 18 p. of S., FIERS en H., REYNAERT (eds.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht*, Leuven, LannooCampus, 2006, 203 p.

²⁵³ Op 13 juni 2004 werden er 155 parlementsliden verkozen, waarvan 124 Vlaamse parlementsliden, 14 Vlaamse gekozenen in het Europese Parlement en 17 Vlaamse leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad.

tabel III.3 worden de nieuwkomers ingedeeld in leeftijdscategorieën en zien we dat de groep van veertigers ongeveer even groot is als de groep van dertigers. Dit duidt op een verjonging van het Vlaams Parlement.

Tabel III.3. Nieuwkomers in het Vlaams Parlement volgens leeftijd

Leeftijd	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69
Absoluut aantal	4	15	14	8	2
Relatief aantal	9	35	33	19	5

Bron: X, "Het Vlaamse parlement" in *Knack special: politieke encyclopedie*, deel2, (2004), pp. 34-52

Ook de tweede stelling wordt bevestigd, zij het niet in overtuigende cijfers. Een nipte meerderheid van de nieuwkomers in het Vlaams Parlement is man (53%) en een nipte minderheid van de nieuwkomers in het Vlaams Parlement is vrouw (47%). Deze quasi-evenwichtigheid wordt bewerkstelligd door de wet op de pariteit, die voor de eerste keer gold tijdens de verkiezingen van 13 juni 2004 en waardoor er op de lijst verplicht 50% vrouwen en 50% mannen moesten staan. Toch stond vaak de eerst geplaatste vrouw pas op de derde plaats van de lijst. Als men kijkt naar de oudgedienden en de nieuwkomers volgens geslacht, ziet men dat de vervrouwelijking samengaat met de vernieuwing in het Vlaams Parlement (tabel III.4 en figuur III.1).

In deel 2 hebben we gezien dat de verjonging van het Vlaams Parlement, samengaat met de vervrouwelijking binnen het Vlaams Parlement.²⁵⁴ Ook bij de nieuwkomers zet deze trend zich door. De gemiddelde leeftijd bij de mannelijke nieuwkomers is 44,5 en de gemiddelde leeftijd bij de vrouwelijke nieuwkomers is 39,4. Men kan dan ook stellen dat verjonging, vervrouwelijking én vernieuwing van het Vlaams Parlement hand in hand gaan.

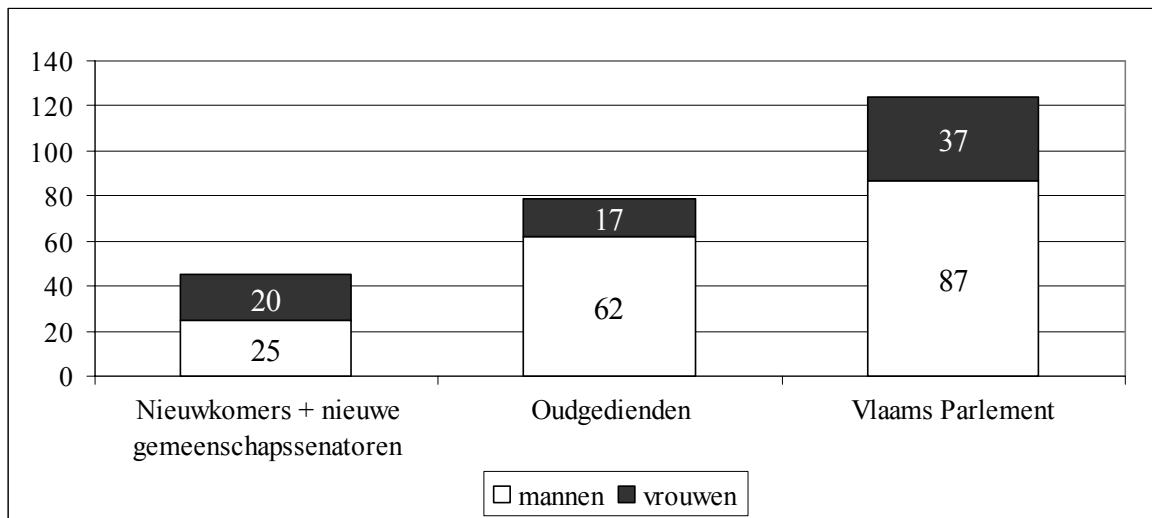
Tabel III.4. Nieuwkomers en oudgedienden in het Vlaams Parlement volgens geslacht

Geslacht	Nieuwkomers + nieuwe gemeenschapssenatoren	%	Oudgedienden	%	Vlaams Parlement	%
Mannen	25	53	62	78	87	70
Vrouwen	20	47	17	22	37	30

Bron: X, "Het Vlaamse parlement" in *Knack special: politieke encyclopedie*, deel2, (2004), pp. 34-52

²⁵⁴ S., DEPAUW, L., LIBBRECHT, J., NOPPE en S., FIERS, *Het profiel van de gekozenen bij de verkiezingen van 13 juni 2004*. Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2004, p. 7

Figuur III.1. Nieuwkomers en oudgedienden in het Vlaams Parlement volgens geslacht

Bron: X, "Het Vlaamse parlement" in *Knack special: politieke encyclopedie*, deel2, (2004), pp. 34-52

De derde stelling postuleerde dat er meer hoger opgeleide nieuwkomers op een lijst staan. In de tabel III.5 zien we dat er inderdaad veel meer hoger opgeleiden zijn dan mensen zonder hogere opleiding.

Tabel III.5. Nieuwkomers in het Vlaams Parlement volgens opleiding

Opleiding	Nieuwkomers
Universiteit	26
Hoger onderwijs	11
Hoger secundair onderwijs	6

Bron: X, "Het Vlaamse parlement" in *Knack special: politieke encyclopedie*, deel2, (2004), pp. 34-52

De vierde stelling veronderstelde dat politieke ervaring op een lager niveau een verklaring vormt waarom iemand op een lijst staat. In de tabel III.6 is het aantal nieuwkomers met een politieke achtergrond (62,8%) inderdaad groter dan het aantal nieuwkomers zonder enige politieke achtergrond (37,2%). Het aantal 'zij-instromers' is wel een niet onbelangrijk aandeel geworden in het Vlaams Parlement. Zo waren bijvoorbeeld vier van de 43 nieuwe parlementsleden (9,3%) 'Bekende Vlamingen'.

In vergelijking met de vorige legislaturen zijn de parlementsleden met een lokaal mandaat in aantal verminderd. In 1995, toen het Vlaams Parlement voor het eerst rechtstreeks verkozen werd, waren er niet minder dan 81,5% van de parlementsleden die een politieke achtergrond hadden op een lager niveau. In 1999 was dit percentage al gedaald tot 70,2%,

een nog altijd niet te verwaarlozen aantal. In vergelijking met andere Europese landen, hebben Belgische parlementsleden nog altijd een opvallend sterke lokale band, maar die daalt gestaag bij elke verkiezing.²⁵⁵

Tabel III.6. Nieuwkomers in het Vlaams Parlement volgens politieke achtergrond

Politieke achtergrond	Absoluut aantal	Percentage
Geen politieke achtergrond	16	37,2
Lokale politieke achtergrond	27	62,8

Bron: X, "Het Vlaamse parlement" in *Knack special: politieke encyclopedie*, deel2, (2004), pp. 34-52

2.2. Discussie

De stellingen worden nu gekoppeld aan de antwoorden van de nieuwkomers. Wat volgens hen de motivatie was van hun partij om hen aan te trekken, wordt hierna uiteengezet. De vragen die gesteld werden om het profiel van de nieuwkomer om op de lijst te staan te achterhalen, waren vraag 1 tot en met vraag 9 (zie bijlage 3).

Leeftijd werd door bijna niemand expliciet aangehaald als criterium om op de lijst te mogen staan. Impliciet vonden sommigen dat hun 'levenservaring' wel een rol in de selectie had gespeeld of dat de partij juist naar iemand die jong op zoek was gegaan. Volgende uitspraken geven aan in hoeverre leeftijd een criterium was voor de selectie:

- "Toen hebben ze me gezegd vanuit de partij, dat ik de vertegenwoordiger was van de senioren. Toen hebben ze me gevraagd om ook nog eens mee te doen..." (37)
- "Politiek is niet alleen politieke ervaring, het is meer levenservaring en die heb ik zeker voldoende." (36)
- "Ik heb geen politieke achtergrond, maar ik was jong en vrouw. (...) toevallig was ik vrouw en jong." (27)

Geslacht speelde vooral een rol door de wet op de pariteit, waardoor de kandidatenlijst voor de helft uit vrouwen en voor de helft uit mannen moest bestaan. Toch waren vele vrouwelijke nieuwkomers overtuigd dat ze ook zonder de wet een plaats hadden gekregen op de kandidatenlijst, maar dan misschien een minder goede. De meesten voegden eraan

²⁵⁵ S., FIERS, "Carrièrepatronen van Belgische parlementsleden in een multi-level omgeving (1979-99)" in *Res Publica*, 43, (2001), 1, p. 179

toe dat ze de wet op de pariteit een slechte zaak vonden, omdat het de andere criteria en kwaliteiten van de vrouwen liet verbleken.

- Ik denk dat ik goed op de lijst sta, omdat ik vrouw ben. Als man stond ik waarschijnlijk meer naar achteren. Ik kan er geen uitspraak over doen. (12)
- Ze zochten in de regio iemand jong en gemotiveerd en toevallig ben ik vrouw. (13)
- Bij de lijstvorming gebeurt er van alles en door toedoen van de nieuwe wetgeving betreffende man/vrouw hadden ze me gevraagd (...) (20)
- Het zal wel meegespeeld hebben met de plaats die ik gekregen heb. (16)

Er werd meer gerefereerd naar hun ervaring in de partij, dan naar hun beroepservaring of hun opleiding. Negen van de 43 nieuwe parlementsleden oftewel 20,9% waren advocaten en vele van hen beschouwden hun opleiding als een voordeel:

- Ik heb de sessies over het maken van decreten niet gevolgd. Mijn achtergrond als advocaat geeft mij een grote voorsprong. Ik weet hoe alles in elkaar zit. (39)
- Ik wist bijvoorbeeld al wat een decreet was. Mijn praktijk is zoals in de politiek. Ik benader zaken zoals ik ze in de advocatuur benader. (12)

Politieke achtergrond bleek uit voorgaande studies al een sterke verklarende factor te zijn voor de selectie van kandidaten voor de kandidatenlijst. Niet minder dan 28 van de 43 nieuwkomers had al enige politieke ervaring op een lager niveau, alvorens Vlaams parlements lid te worden. Door hun bekendheid in hun gemeente of hun streek en door hun ervaring in de politiek, werden zij op de lijst geplaatst. Anderen haalden aan dat zij reeds op de lijst voor een ander wetgevend orgaan hadden gestaan en zeer goede resultaten hadden behaald, terwijl ze op een niet-verkiesbare plaats stonden. Nog anderen haalden de politieke ervaring in de partij zelf aan. Ze waren eerder al partij- of kabinetsmedewerker geweest en waren al eerder in contact gekomen met het Vlaams of Federaal Parlement. Of ze hadden al jaren op lokaal vlak voor de partij gewerkt en werden nu voor hun loyaliteit beloond.

- Mijn mandaat als schepen heeft er toe geleid dat ik op de verkiezingslijst stond in 2003 voor de federale verkiezingen. (...) In 2004 stond ik terug op de lijst voor de Vlaamse regering, maar dan wel op een verkiesbare plaats. (13)
- Na mijn studies ben ik onmiddellijk partijpoliticus geworden. U hebt in mijn biografie kunnen lezen, dat ik al vele malen op de lijst heb gestaan voor de verkiezingen; zowel lokaal als nationaal. Ik ben een tijdje eerste opvolger geweest voor de Kamer en heb als medewerker gewerkt voor de partij. (35)
- Ik had vroeger steeds veel stemmen gehaald en daarom boden ze mij direct bij mijn nieuwe partij een goede plaats aan. Dat was meegenomen voor mij (...) (42)

- Nu, ik ben eigenlijk al bij de partij sedert ik denk ongeveer een twintig jaar. (...) Het is niet zo dat ik geen echte politieke achtergrond heb maar het is wel zo dat ik tot vorig jaar nooit een mandaat heb gehad. (29)

Tenslotte zijn er ook nieuwe Vlaamse parlementsleden die werden geselecteerd omwille van hun bekendheid als mediafiguur of als de dochter of zoon van, maar die zelf op hun eigen capaciteiten wijzen voor hun selectie.

- In die zin was die overstap, die terugkeer naar de politiek, voor mij misschien veel evidentier dan dat het voor de andere BV's was, als ik dat zo mag zeggen, want die BV's worden vaak over één kam geschoren. (...) Men vond mij terug, omdat men iemand nodig had die voldoende bekend was en niet meer moest investeren in bekendheid (...) (9)
- De partijvoorzitter kende ik toen alleen maar van TV. Hij mij ook. (9)
- Alle politieke partijen hebben mij gevraagd. (...) Men is me weer komen vragen. Ik heb mezelf nooit kandidaat gesteld. (...) Het hoefde voor mij ook niet, want ik was niet erg ambitieus in de politiek. (40)
- Waarschijnlijk is men vertrokken vanuit het standpunt dat dit een meerwaarde zou kunnen betekenen voor de lijst, zijnde: het lokken van stemmen, het rekruteren van leden en dergelijke meer. Ik heb ze alle drie zien passeren (...) (41)

Hoofdstuk 3. Hoe komen de nieuwkomers in de commissies terecht? Het profilering-vraagstuk

In dit hoofdstuk wordt de vraag gesteld naar de keuze van de commissies en de link met de eigen interesse van het nieuwe parlementslid. In welke mate kan een nieuw parlementslid zijn eigen commissies kiezen en in welke mate kan een nieuw parlementslid zichzelf op deze wijze profileren? Is er een helpende hand of een gestructureerde gang van zaken die bepaalt welke commissies aan wie worden toegewezen?

Het Vlaams Parlement telt dertien commissies: de Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Stadsvernieuwing en Huisvesting, de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden, de Commissie voor Cultuur en Sport, de Commissie voor Financiën en Begroting, de Commissie voor Leefmilieu en Natuurbehoud, de Commissie voor Mediabeleid, de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid, de Commissie voor Reglement en Samenwerking, de Commissie voor Ruimtelijke Ordening, Openbare Werken en Vervoer, de Commissie voor Staatshervorming en Algemene Zaken, de Commissie voor Vervolgingen, de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin, de Commissie voor Werkgelegenheid en Economische Aangelegenheden.²⁵⁶

3.1. Analyse

De verdeling van de commissies over de verschillende parlementsliden gebeurt bij het begin van het eerste parlementaire jaar. De meeste nieuwkomers hebben zelf al een idee in welke commissies ze willen zetelen en misschien zijn ze wel door hun partij geselecteerd, omwille van hun expertise in een bepaald domein. Maar aangezien nieuwkomers nog geen dossierkennis hebben opgebouwd en geen ervaring hebben met commissiewerk, kunnen we ons afvragen of de oudgedienden geen voorrang krijgen. Vragen 10 tot en met 12, die gingen over de taakverdeling binnen de fractie, werden gesteld om dit te achterhalen (zie bijlage 3).

---

²⁵⁶ M., GOOSSENS, *Het Vlaams Parlement. Het politieke hart van Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 1997, p. 120

Tabel III.7. Dominante invloed op de commissiekeuze van de nieuwkomers in het Vlaams Parlement volgens fractiegrootte

	Grote fractie, grote groep nieuwkomers	Grote fractie, kleine groep nieuwkomers	Kleine fractie	Totaal
Eigen keuze	15	3	5	23
Partijkeuze	1	0	0	1
Eigen keuze, maar...	9	7	0	16

Bron: interviews met de nieuwkomers in het Vlaams Parlement

In deze tabel trachten we een beeld te geven over hoe de nieuwkomer zijn commissies kiest. We onderscheiden drie soorten keuzes. Een nieuw parlamentslid kan vooreerst de perceptie hebben zelf zijn keuze te maken en niet te buigen voor één of andere invloed. Hij kan ook de perceptie hebben dat de keuze hem opgelegd werd door de partij en dat hijzelf geen inspraak had in deze keuze. In deze twee eerste soorten bepaalt ofwel de nieuwkomer zelf ofwel zijn partij welke commissies de nieuwkomer krijgt. Het kan ook zijn dat een nieuwkomer zijn eigen keuze krijgt, maar dat hij hier enkele bedenkingen bij heeft. Het kan zijn dat hij aan de ene kant voor zichzelf heeft afgewogen welke commissies er niet gegeerd waren in zijn partij en in welke commissies er geen oudgedienden zetelden en zo een keuze maakt om niemand voor het hoofd te stoten. Het kan aan de andere kant zijn dat hij zijn 'stokpaardje' als commissie heeft gekregen, maar dat hij door zijn partij als tegenprestatie ook moet zetelen in commissies die hij zelf niet had gekozen.

Als we de 40 geïnterviewde nieuwkomers samen bekijken dan zien we dat 57,5% van hen hun eigen keuze hebben gemaakt en gekregen, 40% van hen hadden enkele bedenkingen bij de taakverdeling in de partij en 1 persoon (2,5%) had helemaal geen zeggingschap gehad in de commissiekeuze.

We hebben de parlamentsleden opgedeeld aan de hand van de grootte van hun fracties. Bij grote partijen maken we verder een onderscheid op basis van de relatieve grootte van de groep van nieuwkomers. Zo komen we tot verschillende resultaten.

In grote fracties met een relatief grote groep nieuwkomers, zien we dat de meeste parlamentsleden zelf hun keuze hebben kunnen bepalen. Een verklaring hiervoor is dat aangezien de groep van nieuwkomers relatief groot is, die zijn stempel kan duwen als groep op de commissieverdeling en dat er minder oudgedienden zijn, die door hun ervaring een stapje voor hebben bij de verdeling van de commissies. In grote fracties met een relatief kleine groep nieuwkomers nemen we waar, dat nieuwkomers hun keuze zelf gaan afwegen. De groep oudgedienden is - relatief gezien - immers groter en men wordt

gewaarschuwd sommige ‘ervaren rotten’ niet voor de voeten te lopen. In kleine fracties wordt het onderscheid niet gemaakt tussen fracties met een relatief grote of kleine groep nieuwkomers. Dat komt, omdat bij kleine fracties de commissieverdeling bij consensus gebeurt en omdat ieder fractielid meerdere commissies zal moeten kiezen, om de partij te kunnen vertegenwoordigen in alle commissies.

De keuzes die gemaakt worden zijn bij grote partijen aan de hand van prioriteitenlijstjes, lobbywerk en overleg van de fractietop beslist en bij kleine partijen aan de hand van fractieoverleg. Bij grote partijen met een relatief grote groep van nieuwkomers, zullen deze nieuwkomers hun kracht uit die grootte halen. Nieuwkomers stellen eisen, hoewel ook hier parlementaire ervaring een pluspunt is bij de verdeling van de commissies. Dat missen nieuwkomers. Bij grote partijen met een relatief kleine groep van nieuwkomers, zullen de parlementsleden meer bescheiden hun keuzes maken. Bij kleine partijen stellen zich minder problemen van profilering. Een nieuwkomer wordt niet anders bekeken en zal evenveel bij moeten brengen aan de vertegenwoordiging van de partij als de oudgedienden. Daarnaast zijn er, volgens de nieuwkomers zelf, ook nog andere verklaringen waarom iemand wel dan niet zijn eisen stelt of zijn keuze krijgt: persoonlijkheidskenmerken, geluk, interesse in een ‘onbeminde’ commissie...

3.2. Discussie

3.2.1. Grote fracties, een relatief grote groep nieuwkomers

Uit de interviews blijkt dat mensen die hun keuze hebben gekregen, bepaalde kenmerken hebben, waardoor men niet anders kon dan hen hun keuze te laten. Ze zijn bijvoorbeeld omwille van hun specialiteit in een bepaald domein aangetrokken door de partij. Zij menen dat dit bij iedereen het geval is, maar dat is een misvatting.

- Neen, het is eigenlijk voor iedereen vrij vlot verlopen; er is weinig discussie over geweest. Iedereen heeft gehad wat hij verwachtte. (21)
- Bij de partij laat je je voorkeuren blijken en in principe wordt daar naar geluisterd. Ik had mijn top drie doorgegeven. Ik heb mijn nummer één gekregen. Ik ben content. (22)

De meeste nieuwkomers krijgen hun keuze. Een derde van hen geeft toe dat zij ofwel bewust hebben gekozen voor domeinen zonder concurrentie, domeinen waar weinig

interesse voor was, ofwel kregen ze hun keuze en namen ze daarbij ook een andere commissie door lichte druk van de fractie.

- Ik ben persoonlijk een heel gemakkelijk mens. Ik bleef uit andermans territoria. (2)
- Je komt achteraan en je moet zoeken welke aspecten er nog overblijven (...) Je moet ook opletten dat je niemand anders tegen het hoofd stoot. (35)
- Er waren weinig spanningen tussen nieuwe en oude parlementsleden, tenzij voor bepaalde thema's, waar veel mensen wilden in zetelen, dan moest de partij een beetje bijsturen. Maar toch zeker in mijn geval is dat vlot verlopen. Ik mag niet klagen, ik heb alles gekregen wat ik wilde. Ik ben wel realistisch geweest, ik wist in welke commissies de anciens zich thuis voelden, dus ik heb bepaalde commissies gekozen, omdat ik wist dat er weinig belangstelling voor was. (39)
- Een tweede commissie is een beetje opgedrongen, het was niet onmiddellijk mijn interesse. (...) Door omstandigheden en personen die al langer volksvertegenwoordiger waren – die kregen natuurlijk voorrang – ben ik in een andere commissie terechtgekomen. Dat is natuurlijk niet zo mijn dada. (...) Omdat het niet één van je grootste interesses is, wordt het moeilijker om u daar op toe te leggen. (20)
- Ja, maar het is mij opgedrongen, om dat er bij te doen, die commissie zegt me eigenlijk niks. Het is absoluut mijn stokpaardje niet. (42)

Nog anderen hebben zich al geprofileerd bij de uitdeling van de commissies door te gaan lobbyen. Er is zelfs sprake geweest van een collectieve actie van nieuwelingen, waarin deze eisten tenminste één van hun voorkeurcommissies te krijgen. Zij stellen dat zij een frisse wind zijn, die de verstarring in het parlement tegengaat.

- In de originele piste zat ik niet in de Commissie Openbare Werken, maar met wat lobbywerk slaagde ik erin. (6)
- Er waren wel discussies. Mijn commissie was overladen, er zijn veel mensen in terecht gekomen. Mijn ervaring was een grote troef, de commissie hoorde gewoon bij mij. (27)
- Ik weet nog goed de eerste keren in het Parlement. Men zei mij, dat men in commissies kon terechtkomen, waar men liever niet in wilde zetelen, maar dat hoort natuurlijk bij het politieke spel. Had ik mijn commissies niet gekregen, dan zou ik dwars hebben gelegen met iedereen. Het is heel logisch dat ik in die commissies terechtkwam. Ik heb geen zin om in een commissie te zitten om daar de hoop te gaan vergroten. (41)
- Ik kan ook niet verklaren hoe het allemaal komt, maar ik heb mijn vragen ingewilligd gezien. Eén ding niet vergeten: toen wij met onze fractie herbegonnen, was er een enorme vernieuwing geweest. (...) We waren met zoveel nieuwelingen, dat we bij de fractieleider konden eisen: we willen ieder twee voorkeurcommissies. We kregen de toezegging dat iedereen er zeker één kreeg. We wilden vermijden dat de anciens konden beslissen en verdelen, met het gevolg dat zij hun beste commissies kregen. Dat gaf voor vele anciens een wrang gevoel, omdat ze na zoveel jaren dienst plots plaats moesten ruimen. (32)

3.2.2. Grote fracties, een relatief kleine groep nieuwkomers

In de partijen waar de groep nieuwkomers beperkt bleef, ziet men een ander patroon van commissieverdeling. Ook hier werkt men met prioriteitenlijstjes, maar de nieuwkomers, die een kleinere groep in de fractie vormen, zijn meer geneigd zich aan te passen aan de keuzes van de oudgedienden. Bijna tweederde antwoordt dat het ook ergens wel correct is dat oudgedienden met meer ervaring en expertise op hun plaats blijven zitten.

- Het is eigenlijk logisch. (...) Ik had bijvoorbeeld ook graag een andere commissie gehad, maar door het feit dat het voor mij de eerste keer was en dat er mensen waren met meer anciënniteit eerder mochten kiezen, is dat niet gelukt. Het is compromissen sluiten. Er wordt gekeken hoe de puzzel in elkaar kan. Er wordt rekening gehouden met de anciens die vroeger al in een commissie gezeteld hebben en die daar natuurlijk ook al meer ervaring in hebben. Dus die hebben toch wel ergens voorrang. (10)
- Het is niet zo, dat de oude knarren de eerste en tweede keuze krijgen en de nieuwelingen de volgende keuzes. Er wordt rekening gehouden met ieders verzoek. Het is wel evident dat iemand met ervaring bij zijn commissie blijft, omdat hij er nodig is. Ik had geluk. Dat is niet evident. (...) Ik ga niet ontkennen dat de ouderen al een stevige voet binnen hebben. Ze willen hun keuzes ook ingewilligd krijgen, maar er wordt ook wel geluisterd naar de jongeren. (12)
- Het is niet altijd hetgeen je echt wilt krijgen, wat je bekomt. Mijn tweede commissie is iets waar ik helemaal niets van afwist. Dat heb ik cadeau gekregen. (...) Het is zo dat mensen met ervaring in een commissie blijven in die commissie. Het zijn specialisten in de aangaande materie. (16)

Anderen waren een andere mening toegedaan.

- Het was een vrij proces, waar gemakkelijk kon over gepraat worden en de oplossingen kwamen vanzelf. (...) door mijn achtergrond kon men mij moeilijk opzijschuiven. (3)
- Dat is een afweging en dat zijn onderlinge afspraken en zien dat je je keuzes krijgt. Het is ook zo dat vernieuwing en verjonging en de mix met de anciens toch ideaal is. Het is zeker niet de bedoeling geweest alleen maar jonge elementen samen te brengen die dan tegen gevestigde waarden moeten opboksen. (13)

En nog een paar andere nieuwkomers hadden zelf geen echte voorkeur.

- Ik heb een nogal breed interesseveld (...) Politiek is een ploegsport; je moet er ook geven en nemen. (...) Ze hebben me gevraagd of ik dat erbij wou doen. Ik ben een ploegspeler, die de anderen niet laat stikken. (8)
- Ik ben heel begaan met mijn stad en had niet de ambitie om in vele commissies te zitten. Ik had nooit nagedacht over wat ik hier zou doen en hoe alles hier gaat. (25)

- Ja, ik wist zelf niet in welke comités ik wou zitten (...) Je moet wel weten waarom je op een bepaalde commissie wenst te werken. Je bent er immers een aantal jaren mee bezig. (26)

3.2.3. Kleine fracties

In kleine fracties gebeurt de commissieverdeling bij consensus. Hierdoor krijgen de nieuwkomers meer directe zeggingskracht en zal iedereen op hetzelfde moment zijn argumentatie naar voren brengen, waarom hij of zij een bepaalde commissie zou moeten krijgen. Alle fractieleden hebben door deze methode hun keuze gekregen.

- Dat is een zaak die bij consensus gebeurt. We hebben nooit aangevoeld dat de ancients een rol van kennisoverdracht hebben gespeeld. Wie beweert dat er grote problemen zijn van oud naar nieuw, heeft wel wat overdreven. (14)
- We zitten nooit in gevecht, zo van: "Dat is mijn thema!" (30)
- Merkwaardig genoeg, vulden wij elkaar in de fractie vrij goed aan. (9)
- Het was mijn voorstel en dit werd ook aanvaard. We hebben dit in onderling overleg beslist. U moet de profielen bekijken. Ik vind niet dat er zo tegenstrijdige profielen zijn. In die zin was dat niet zo een grote discussie. Iedereen stelde voor wat hij graag wou, we hebben hier en daar wat geschoven. Maar we zijn vrij snel tot een consensus gekomen. (5)

Hoofdstuk 4. Welk profiel heeft de nieuwkomer in het Parlement? Het rol-vraagstuk

4.1. Analyse

Nadat de nieuwkomers over de verschillende commissies zijn verdeeld, kan men kijken welke functie men in deze commissie uitoefent. De activiteit en de wijze waarop men actief is in de commissies, maar ook in het Parlement in het algemeen en daarbuiten, bepalen de rol die het parlementslid op zich neemt. We analyseren de verschillende rollen van Donald Searing voor de nieuwkomers in het Vlaams Parlement en kijken welke rationaliteit men hiervoor als reden aangeeft.²⁵⁷ Vragen 19 tot en met 22 en vraag 28 waren hier van toepassing. Deze bevragen de perceptie van de nieuwkomer over hun rol als parlementslid. Wat vinden zij de belangrijkste rol van een parlementslid?

4.1.1. Nieuwkomers die het beleid willen beïnvloeden: Policy Advocates

De rol van beleidspleiter wordt in het eerste jaar door vele nieuwkomers opgenomen. Hun primaire taak zien zij als het controleren van de uitvoerende macht. Natuurlijk zijn het vooral oppositieleiden die het zich konden permitteren om een minister in een commissie tegen de haren in te strijken. Meerderheidsparlementsleden zijn voorzichtiger in hun uitlatingen hierover en bewandelen vaak informele manieren om te wegen op het beleid.

- Mijn inhoudelijke doelstellingen waren matig, want ik ken de beperkingen van het parlement. Ik wilde politiek groeien en meetellen bij de besluitvorming van de partij ten opzichte van de Vlaamse regering. (3)
- Mijn functie als parlementslid hier is vooral een controlerende functie. Dat wil zeggen, dat je eigenlijk de ‘ambtanterik’ moet zijn. Ook als je in de meerderheid zit, moet je een ‘ambtanterik’ zijn voor de ministers. (23)

Binnen de groep van beleidspleiters vinden we ten eerste algemene ideologen, die abstracte politieke waarden als streefdoel hebben. Dit zijn parlementsliden, die overtuigd zijn van de grote politieke waarden van hun partij en vaak al heel lang een politiek engagement hebben. Ze willen de samenleving verbeteren aan de hand van deze waarden.

---

²⁵⁷ Zie D., SEARING, *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, pp. 35-195

- Ik wil meehelpen om de maatschappij te laten evolueren naar een meer sociale maatschappij, (...) waar er rekening wordt gehouden met iedereen en niet enkel met de sterkste. Ik zal me blijven verzetten tegen de macht van de sterkste op alle niveaus. (...) Ik doe wel mee aan vragen waarmee ik de maatschappij verder kan helpen om bepaalde onrechtvaardigheden aan te tonen en om er iets aan te doen. Dat zijn mijn motieven om vragen te stellen en discussie uit te lokken; het is er me niet om te doen mezelf te profileren. (8)
- Ik voel mij het meest een ideoloog. Ik ben vertrokken vanuit een liberale familie van toen ik klein was, dus ja, dat zit erin. Dat is mijn eerste beweegreden. En dan ten tweede, natuurlijk, bepaalde zaken die mij meer interesseren. (10)
- Ik ben met de generatie van 1968 opgegroeid. Er was mijn sociaal engagement (23)
- Algemeen wil je bezig zijn met dingen, waarvan je vindt dat ze in de samenleving niet correct verlopen. Thema's of specifieke punten had ik niet. Ik sta meer voor de partij-ideologie en de overtuiging, die voor mij belangrijker zijn. Ik wil me niet specifiek richten op bepaalde thema's. (26)

Ten tweede zijn er ook generalisten, die zich eerder richten op de grote beleidskwesties en die daarvoor alle middelen inschakelen. Maar er zijn niet veel nieuwkomers die deze taak al op zich nemen. Vaak spreken ze wel over oudgedienden, die deze rol spelen en die hen aanmoedigen om mee hun zienswijze te volgen.

- Hier schuim ik de kabinetten en de ministers af om dit plan overal te kunnen opvolgen. (25)
- Ik wil op mijn vakgebieden de discussie opengooien binnen de politieke wereld en binnen het parlement een signaal geven naar mijn politieke keuze toe. (41)

Tenslotte zijn er ook specialisten, die hun kennis in verhouding stellen met hun macht als parlamentslid. Vele parlementsleden zien dit in de toekomst voor hen weggelegd, maar weinigen zien zichzelf in hun eerste jaar in staat om deze rol te vervullen.

- Ik denk dat de werking van het Parlement u verplicht om een specialist te worden. Ik zou graag een generalist zijn, maar dat is haast onmogelijk. (7)
- Ik wil me specialiseren omdat je toch niet alles kunt doen. Ik wil me specialiseren in de domeinen waar mijn partij voor staat en waar ik ervaring in heb. Fabrieken, bedrijven en boeren heb ik gesproken om alles te weten te komen wat ik nodig had in mijn commissie. (36)
- Natuurlijk wil ik wegen op bepaalde dossiers. Dat doe ik ook door in de commissies te zetelen en actief te volgen. Mijn ambitie is dus niet zozeer wetgeving realiseren, maar het actief opvolgen van bepaalde onderwerpen. (39)
- Ik wil die pluim niet op mijn hoed steken, maar ik merk in discussies dat de andere partijen op hun hoede zijn binnen de commissie, omdat ze het erg zouden vinden, mocht er in de kranten verschijnen dat mijn partij de commissie volledig domineert. (41)

Uiteindelijk zullen de nieuwkomers, die al een bepaalde commissie voor ogen hebben en door de partij juist omwille van hun specifieke kennis geselecteerd zijn, vaak specialist worden in hun materie, maar in het eerste jaar speelt de onervarenheid hen parten.

- Het gebrek aan ervaring is een handicap (...) Je betaalt leergeld. Je stelt je vaak de vraag: hoe zit dat hier eigenlijk? Hoe zit dat reglement in elkaar? Wat zijn de geplogenheden? Je doet dingen in de commissie die kunnen of niet kunnen; je vliegt er eens buiten. Dat helpt natuurlijk niet om die parlementaire cultuur op te snuiven. (14)

4.1.2. Nieuwkomers die wachten op het goede moment om tot de uitvoerende macht te behoren: Ministerial Aspirants

Weinigen durven er rechtuit over te spreken, maar er bestaat altijd een kans dat men door kan groeien naar de uitvoerende macht. Een enkeling sprak over zijn ministeriële ambities. De meeste nieuwkomers zijn dan ook ondergeschikten, die voor zichzelf geen grootse plannen maken en die zeer realistisch zijn over hun kansen.

- Ik ben tevreden met wat ik nu ben. Ik ambieer het niet echt. (10)
- Nee, dank u. Als ik zie wat die mens moet verwerken, nee laat maar. (19)

Natuurlijk is er een verschil tussen nieuwkomers in de meerderheid en nieuwkomers in de oppositie. Zij die in de oppositie zitten, hebben nog een groter realiteitsbesef, waardoor ze eigenlijk geen hoop koesteren. De meeste nieuwkomers die zichzelf een gezonde ambitie toeschreven, waren meerderheidsparlementsleden:

- Ik zou dat niet afslaan. (3)
- Je moet altijd ambitie hebben in je leven. Als je geen ambitie hebt, dan is het niet goed. Maar je moet gezonde ambitie hebben. (10)
- Iedere jongere moet die ambitie hebben, denk ik toch. (13)
- Men zegt altijd: zij, die het ambiëren, pakken er meestal naast. Het verstand dicteert dan om erover te zwijgen. Tegelijkertijd is het hypocriet en leugenachtig om te zeggen dat het u niet interesseert. (14)

Verder was er een uitzonderlijke hoogvlieger bij, die zich focuste op de uitvoerende macht.

- Ik had ambitie om Vlaams minister te worden. Heel zeker. (...) Meer dan tien jaar heb ik met onze vorige partijvoorzitter samengewerkt. Ik weet intussen hoe de besluitvorming in zijn werk gaat. De besluitvorming wordt niet in het Parlement

genomen, dat is zeker. (...) Ik zou liever minister zijn, als je iets kunt uitvoeren, is het toch nuttig. Ik denk zelfs dat de goede kabinetsmedewerkers meer invloed hebben dan de parlementairen. (25)

4.1.3. Nieuwkomers die zich interesseren voor het Parlement op zich: Parliament Men

Wie laat zich in de commissie gelden en laat zich in de plenaire vergadering graag bezichtigen van op het sprekersgestoelte? Wie voelt zich thuis in het parlement? Wie neemt liever het politieke spel waar? Parlementsleden kunnen ten eerste zich gedragen als toeschouwers in het parlement. Vele nieuwkomers voelen zich toeschouwer de eerste maanden in het parlement, omdat ze niet kunnen volgen door hun onervarenheid en omdat ze willen leren door anderen oudgedienden te observeren in hun doen en laten. Maar dit wil niet zeggen dat ze deze rol zien als een permanente rol. Ze zien zichzelf in de rol van toeschouwer als een voorbereidende fase.

- Eigenlijk was ik voornamelijk geïnteresseerd in de partijstandpunten, maar dan kom je in een commissie terecht... Je komt in een groep van mensen, die al veel langer meedraaien en je moet dan ook je deel doen. Misschien heeft mijn al wat hogere leeftijd ermee te maken, ik ben niet meer zo vlug in het leren van nieuwe dingen. 'Klinkt het niet, dan botst het maar' is niet mijn ding. Ik doe daar niet aan mee. Ik doe ook niet mee om zoveel mogelijk streepjes achter mijn naam te krijgen. Ik ben eerder iemand die rustig toekijkt en de kat uit de boom kijkt. (2)
- Eigenlijk is het wel de eerste maanden observeren. Eerst een beetje uitkijken in het begin hoe het allemaal werkt. Dat is toch wel belangrijk, kijken hoe het spel tussen meerderheid en oppositie wordt gespeeld, enzovoort. En dan stilletjesaan toch zelf eens een keer proberen om op te komen, maar ja, de eerste maanden is toch wel veel leren, kijken, luisteren. (10)

Anderen hebben hier kritiek op en zijn zelf niet in staat om zelf door ervaringsleren aan het parlementaire werk te beginnen.

- Ik dacht er wel aan om te observeren over de duurtijd van zes maanden. Na twee maanden wist ik al genoeg en kon ik het al zo goed als de anderen. Zelfs beter dan vele anderen. Er zijn er genoeg die hier niets doen. (23)
- Je hoort nieuwkomers steeds meer. Maar na één jaar werk is er niet één iemand die ongelofelijk in het oog springt. Iedereen zal wel een beetje hetzelfde gevoel hebben. Dat eerste jaar ben je vooral bezig met zoeken en je inwerken. (25)

Echte 'clubmannen' die in het parlement zetelen voor de atmosfeer en collegialiteit zijn er minder bij de nieuwkomers in het Vlaams Parlement.

- Je komt minder aan het woord dan de fractieleiders of de anciens; die hebben meer ervaring en meer bevoegdheden. Belangrijk is de gave van het woord. Het is een leerschool. (...) Terwijl anderen ervan huiveren als ze moeten naar voor komen. Mij geeft het podium wel een kick. Ik vind het belangrijk dat je dat kunt doen. (...) Koersen en spurten en overal willen bijzijn. De streepjes tellen, kijken naar uw tussenkomsten; dat vermindert wel met de tijd. (18)

Tenslotte zijn er statuszoekers, die hun rol als parlementslid als een titel zien ten overstaan van de samenleving.

- Ik had zeker tachtig tussenkomsten: ze keken allemaal op, een goede score. Ik vond het voor mezelf wel leuk, maar ook voor mijn achterban. Die volgen dat ook en horen ook dat een verkozen kandidaat het goed doet. (18)

4.1.4. Nieuwkomers die optreden als vertegenwoordigers van hun eigen streek: Constituency members

Wie van de nieuwkomers is geen *constituency member*, of beter gezegd: wie kan het zich permitteren om niet de vertegenwoordiger te zijn van zijn eigen kiezers? Niet alleen de kiezers kunnen de nieuwkomer zijn herverkiezing in het gedrang brengen, maar ook de partijen kunnen de nieuwkomer ‘verzoeken’ om aandacht te schenken aan zijn kiezers. De reselectie van de nieuwkomer om op een nieuwe lijst te staan speelt hierbij een rol.

Eenzijds zijn er parlementsliden die aan dienstbetoon doen en de mensen willen helpen met hun grieven. Het politieke dienstbetoon van vroeger is echter door de Nieuwe Politieke Cultuur verdwenen.

- Men klampt mij aan voor van alles en nog wat. Dan moet ik heel dikwijls zeggen: ik doe dat niet. Ik kan dat ook niet. Die tijd is voorbij. Het echte politieke dienstbetoon, zoals dit vroeger bestond, daar heb ik de tijd niet voor en dat vind ik niet plezant. (9)
- Als je gekozen bent, moet je rekening houden met de kiezer. Hij zal over je oordelen. Anderzijds moet ook de fractie op u kunnen rekenen. Je bent er niet zomaar; je doet ernstig werk. (...) Die twee moet je combineren. Om de veertien dagen heb ik op zaterdagvoormiddag zitdag. De mensen komen binnen en je doet aan dienstbetoon. Om 13 uur ga je met de medewerkers iets gebruiken. Daarna ga je nog wat rondlopen, iets drinken en dan denk je: is dat de job? (12)
- Ik geef een nieuwsbrief uit met al de nieuwigheden, dienstig voor alle mensen. Voorbeeld : hoe korting krijgen en wat te doen bij uw stookoliefactuur? (15)
- Wat belangrijk is voor mijn persoonlijke situatie is, dat je bepaalde dingen vanuit je thuisfront kunt op de agenda plaatsen. Als parlementslid is het ook je functie mensen, die klachten, vragen of twijfels hebben, via u, aan info kunnen geraken. Ik

doe dat heel veel. Voor mensen, die mij mailen in verband met dossiers die vastzitten, kan je zien waar ze kunnen geholpen worden. (...) Ik denk dat dat een heel grote taak is die je hebt. Er zijn een aantal dossiers die vastzitten op een administratief niveau en die de mensen zelf niet gedeblokkeerd krijgen en dan kunnen wij daar wel wat gewicht in de schaal leggen. (21)

Anderzijds zijn er streekparlementsleden, die er bewust voor kiezen de belangen van de eigen kieskring of van de eigen stad of streek te behartigen in het parlement. Wat opviel tijdens de interviews was dat de territoriale afbakening zeer variabel was. Bijna alle Limburgse parlementsleden spraken over Limburg, maar minder over hun streek in Limburg of hun stad.

- Eerst probeer ik hier het Limburgplan te promoten, omdat ik daar nauw mee betrokken ben. Als politiker moet je ook zorgen dat je de volgende verkiezingen weer gekozen wordt (...) (25)
- Zeker, neem het Limburgplan en ook de vraag naar tweeduizend ziekenhuisbedden (...) Er komen middelen vrij voor Limburg voor welzijn en er zijn al proefprojecten voor Limburg. (17)
- Mijn doelstelling was en is Limburg te promoten. (43)

Bijna alle parlementsleden uit een grote stad spraken over hun stad als focus, maar lieten uitschijnen dat dit in het algemeen belang voor Vlaanderen was. Daarnaast waren er enkele parlementsleden die bijvoorbeeld 'De Kempen' als streek terug op de voorgrond wilden plaatsen.

- De haven van mijn stad laat me niet los. (6)
- Ik wil natuurlijk voor Antwerpen iets extra en ik wil zeker voor de ganse provincie de belangen verdedigen. Als je niet begeistert bent, hou je het nooit vol. (12)
- Ik kom met heel veel dossiers vanuit mijn streek naar hier. (21)
- Ik vond dat de Kempen fel ondervertegenwoordigd was in het Vlaamse Parlement en dat vooral de Kempische dossiers langer in de schuif bleven liggen. Men keek met lede ogen toe dat Limburg veel aandacht kreeg en wij veel te weinig. (...) Het was mijn bewuste keuze om de mobiliteit van de Kempen op de agenda te krijgen. (22)

Tenslotte kan men zich afvragen waarom het nieuwe parlements lid deze rol op zich neemt. Er zijn verschillende redenen waarom het nieuwe parlements lid contact zoekt met zijn kieskring.

- Het is heel belangrijk om bereikbaar te zijn voor de mensen, ik ben tenslotte verkozen door hen. Ik vind dat het belangrijkste wat er is, een aanspreekpunt voor

de mensen zijn. Natuurlijk kan ik niet directe oplossingen bieden aan de mensen, maar ik kan wel een aanspreekpunt zijn voor hen. Het is gewoon heel moeilijk om vooruitgang te boeken in bepaalde dossiers. Onze partij vindt dit zeer belangrijk. (2)

- Ik denk dat je in de eerste plaats verkozen bent in het Parlement, dus dat je alle mensen vertegenwoordigt. Het is niet alleen voor de mensen uit je eigen streek, alhoewel je daar eens meer aandacht aan geeft, maar dat is ook menselijk. (10)
- Eigenlijk zijn wij autonoom, ik kan gaan luisteren naar de mensen, maar ik ben niet verplicht om hun zin te doen. Het gevolg kan zijn dat zij de volgende keer zeggen: “Jij hebt niet naar mij geluisterd, ik stem niet meer voor u.” Je moet een evenwicht zoeken. Je hebt geen structuur om regelmatig contact te hebben met de burger. Vlaanderen is ook veel te groot om overal contacten te gaan leggen. Wat ik wel doe bijvoorbeeld: naar een partijtentje of een partijactiviteit gaan. (30)

4.2. Discussie

Lieven De Winter stelt in zijn onderzoek over Belgische parlementsleden:

“The average Belgian MP does not exist (...) we have to think in terms of distinct types of MPs, displaying different patterns of intra- and extra-parliamentary behaviour, depending on the time and effort they invest into the different components of their job kit.”²⁵⁸

En verder:

“In addition, these variation between individuals are not entirely due to the impact of party. In fact, also within parliamentary groups, the variation between individuals is considerable.”²⁵⁹

In dit onderzoek kunnen we besluiten, dat deze stellingen ook gelden voor de nieuwkomers in het Vlaams Parlement. Er zijn verschillende rollen en houdingen, die nieuwe parlementsleden kunnen aannemen. Deze rollen hebben betrekking op hun functies binnen én buiten het parlement. Vaak zijn er verschillende factoren die het nieuwe parlements lid sturen naar een bepaalde informele rol. Daardoor kunnen we zelfs niet per fractie bepaalde patronen waarnemen.

De meeste nieuwkomers kwamen vol verwachtingen naar het Vlaams Parlement, maar vele van hen zijn teleurgesteld door het gebrek aan slagkracht (zie bijlage 3, vragen 5, 6,

---

²⁵⁸ L., DE WINTER, “Intra- and extra-parliamentary role attitudes and behaviour of Belgian MPs” in W.C., MÜLLER en T., SAALFELD (eds.), *o.c.*, 130-132.

²⁵⁹ *Ibid.*, 132.

27). Vooral oppositieleden vinden dat ze niets kunnen verwezenlijken. Vele van hen duiden op het feit dat de meerderheid nooit zal stemmen voor een idee van de minderheid en omgekeerd:

- We worden teveel afgeremd. (...) De uitvoerende macht is de baas. Het is nu nog redelijk, maar met de jonge mensen krijg je meer ambitie en dan moet je braaf zijn om ergens te geraken. Er zijn nu teveel parlementairen die geen parlementair werk hier komen doen en hier hun broek komen verslijten en die gewoon meelopen, omdat ze mogelijk niet anders durven of kunnen. Het kan veel sterker en beter. (3)
- We zijn een apenland, we hebben van alles wat: regio's, gewesten, zes parlementen, honderd ministers en zoveel parlementsleden, dat taterd door elkaar. De kat vindt haar jongen niet meer. Het parlement is helemaal niet slagkrachtig. Hier wordt alles opnieuw nagezien, omgedraaid, herkauwt en dat neemt zoveel tijd in beslag. Er wordt gearrangeerd, nee het parlement heeft geen slagkracht. (36)
- We kunnen vragen of voorstellen wat we willen, alles wordt weggestemd. Maar wat ze kunnen gebruiken vertalen de meerderheidspartijen onder een ander vorm. Het is een rare bedoening. (42)
- Ik probeer mijn inbreng te doen, maar het werkt hier niet democratisch, het is allen tegen één. In theorie is alles in orde, maar de praktijk is heel anders. Het is altijd meerderheid tegen oppositie. (...) Ook in de plenaire vergadering worden voorstellen van de oppositie afgeketst en worden ze teruggebracht door de meerderheid in een andere verpakking. (43)

Vaak zijn nieuwkomers, die al eerder in aanraking kwamen met het Vlaams Parlement, meer gewaar van dit feit. Hun verwachtingen zijn dan ook realistischer:

- Ik ben daar nogal realistisch in, ik denk dat sommige mensen de mening zijn aangedaan dat heel het parlement op hen zit te wachten, ik niet. (...) Het is niet mijn ambitie om elk jaar twee decreten van mij te zien goedgekeurd worden, dat zou niet realistisch zijn. (39)
- Het parlement is een baan, een job. Iedereen moet werken voor de kost. Als je bijvoorbeeld verzekeringsmakelaar wordt, moet je niet klagen dat je met te saaie verzekeringspolissen wordt geconfronteerd. Dat weet je op voorhand, dat hoort bij de job. Ik vind het verkeerd om het parlement af te doen als niet efficiënt met zijn saaie decreten en dat iedereen hier maar wat leutert – dat is nu eenmaal het parlement. Daarover gaat het nu eenmaal in het parlement, lange vergaderingen, commissievergaderingen waar meningen worden uitgewisseld (...) Je mag daar niet op neerkijken, het is geen gebakken lucht, zoals sommigen het zullen voorstellen. Het heeft op momenten wel degelijk een rol in onze samenleving. Ik vind dit beroep de moeite waard. (39)
- Ik zie het parlement in combinatie met de regering krachtdadig. Maar natuurlijk: met hoe meer partijen je in de regering zit, hoe minder krachtig de regering en het parlement worden. Er wordt dan te veel water in de wijn gedaan. De kiezers hebben er nu eenmaal voor gekozen. (8)

Nieuwe parlementsleden hebben bepaalde motieven om een rol op zich te nemen. Zo moeten ze zich nog bewijzen aan hun kieskring en zullen ze daarom meer geneigd zijn kieskringparlements lid te zijn. De kieskringparlementsleden vormen de grootste groep van de nieuwkomers in het Vlaams Parlement. Alle nieuwkomers erkennen immers de noodzaak om dicht bij hun kiezers te staan en bijgevolg is iedere nieuwkomer in zekere zin kieskringparlements lid. Daarnaast zijn er velen, die zich wat op de achtergrond houden in het Parlement en het een beetje afwachten. Zij zullen deelnemen aan de partijactiviteiten in hun streek, zonder echt overtuigd streekparlements lid te zijn.

Hoofdstuk 5. Het nieuwe parlementslid als vertegenwoordiger van wie? Het representatie-vraagstuk

5.1. Analyse

In dit hoofdstuk analyseren we vragen 23 tot en met 25, die handelen over de focus van vertegenwoordiging. Er zijn verschillende entiteiten, die de loyaliteit van de nieuwkomer opeisen. We vroegen hen in hoeverre zij zich vertegenwoordiger voelden van het volk, hun kieskring of hun partij.

5.1.1. Vertegenwoordiger van Vlaanderen: Vlaams ‘volks’-vertegenwoordiger

Een eerste groep nieuwkomers, ziet zichzelf als vertegenwoordiger van ‘het Vlaamse volk’, waarvan het Vlaams Parlement de emanatie is. Meestal zetelen ze in commissies zoals de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden of de Commissie voor Financiën en Begroting. In deze commissies is het logisch dat men niet voor de kieskring, maar voor gans Vlaanderen werkt.

- Een parlementair is zowel een vertegenwoordiger van het volk als van de samenleving. Een volksvertegenwoordiger is in de eerste plaats géén parlementair; hij spreekt daar voor het brede publiek. (8)
- Ik vertegenwoordig Vlaanderen, we zitten toch in het Vlaamse Parlement? (14)
- In de provincie ben je alleen met je achtertuin bezig, maar met Vlaanderen moet je voor Vlaanderen werken en bezig zijn. (...) De ministers zijn gekozen door het Parlement en het Parlement door het volk, dus ik word betaald om ervoor te werken en ik doe dat. Ik hoor nog altijd: het dorp vanwaar de schepen komt, krijgt veel meer dan de anderen. Dat heb ik nooit gedaan en dat legt mij geen windeieren. Ik haal stemmen in alle dorpen. (23)
- Het gaat er mij niet om lokale promotor te zijn van Brussel, mijn standpunt is dat de Vlaamse Gemeenschap verantwoordelijkheid draagt voor iedereen. (26)
- Ik ben voor het volk. De partij is gestoeld op het welzijn van het volk, dus luister ik naar het volk. (38)

5.1.2. Vertegenwoordiger van de streek: vertegenwoordiger, verkozen in de provincie ...

Deze nieuwkomers voelen zich vertegenwoordiger van hun streek en zijn actief in het parlement, met hun kiezers en hun streek in het achterhoofd. Vaak zetelen zij in commissies zoals de Commissie voor Ruimtelijke Ordening, Openbare Werken en Vervoer

of de Commissie voor Werkgelegenheid en Economische Aangelegenheden. Zij willen op specifieke domeinen van betekenis zijn voor hun kieskring of streek.

- Daar geldt het woord “volksvertegenwoordiger” weer. Ik ben verkozen door bijna twaalfduizend kiezers uit Oost-Vlaanderen. Het is logisch dat je dan de specifieke problemen van Oost-Vlaanderen gaat aankaarten. In alle commissies als dat moet. (8)
- Ik tracht altijd voor het volk te zijn: voor Limburg, en dat is niet gemakkelijk. (17)
- Ieder parlementair liegt als hij zegt dat hij niet bezig is met zijn herverkiezing: je wil er terug staan. Als ik niet herkozen word, zou dat niet goed uitkomen. (32)

5.1.3. Vertegenwoordiger van de partij: vertegenwoordiger in het Vlaams Parlement voor de partij ...

Tenslotte is er de groep van nieuwe parlementsleden, die zichzelf zien als vertegenwoordigers van de eigen partij. Zij volgen de partijlijnen op en gaan vooraleer zelf stelling in te nemen, polsen bij hun partij.

- Ik probeer het beleid te maken eerst volgens mijn eigen partij, dan volgens de kartelpartner en dan op drie de rest. Mijn loyaliteit voor mijn partij is groot. (3)
- Ik ben een absolute vertegenwoordiger van de partij. (4)
- De partijen hadden en hebben nog heel veel macht. De partijen bepalen wie er in het Parlement komt. Ofwel ben je partijsoldaat en volg je de instructie van de partijtop, ofwel volg je die niet, maar dan ben je niet goed bezig. (...) Ik probeer altijd te vertrekken via de bevolking. Dat toets ik aan de partijstandpunten. Bij extreme gevallen moet je voorzichtig zijn en de partij volgen; zonder meer. (12)
- Ik ben vertegenwoordiger, eerst van de partij en dan van het volk. Af en toe is het moeilijk, zeker bij een persoonlijke mening. Maar die moet je dan voor jezelf houden. (20)
- Wij zijn een goed gestructureerde partij en zijn gewoon van te luisteren als er orders van bovenuit komen. We kunnen debatteren, maar eens de beslissingen genomen zijn, houden we ons aan de afspraken. Iedereen moet zelf discipline hebben om de orders te respecteren. (25)
- Ik voel me wel vertegenwoordiger van de partij, hoewel ik een uitzondering ben: ik ben begonnen zonder partijkaart. Eenmaal dat ik schepen was heb ik uit loyaliteit een partijkaart gekocht. (40)

5.2. Discussie

Doordat de overgrote groep van nieuwkomers in het Vlaams Parlement kieskringparlementsleden zijn, lijkt het vanzelfsprekend dat zij zichzelf ook zien als vertegenwoordigers van hun eigen streek. Toch is de groep van nieuwkomers, die stellen dat zij vertegenwoordigers zijn van hun streek, niet groter dan de groep van nieuwkomers die stellen dat zij vertegenwoordiger zijn van hun partij. De meeste parlementsleden zijn loyaal aan hun partij en voelen zich door de grote partijdiscipline en de grote stemcohesie verplicht om vertegenwoordiger van de eigen partij te zijn. Ze stellen zich op als partijsoldaat en zullen niet gauw de partij tegen de haren in strijken. Zoals eerder in deel 2 naar voren kwam, zijn er verschillende vormen van loyaliteit.²⁶⁰

Ten eerste wordt de partijfractie als een natuurlijke loyaliteit beschouwd.

- Iedereen is hier individueel. Alleen als je met de groep moet stemmen, moet je meestemmen met de partij. (22)
- Nuances zijn altijd mogelijk, maar dan zijn ze niet laaiend enthousiast. De andere partijen proberen ook het geheel samen te houden en wij als partij zijn gekend als zeer loyaal tegenover de andere. (17)

Ten tweede, leren de nieuwkomers ook de normen, zeden en gewoonten in het parlement kennen. Men loopt al eens tegen de lamp of men wordt teruggefloten, wanneer men een misstap begaat.

- Ik herinner me een voorval van een kritisch, maar onrechtvaardig artikel. Ik kreeg diverse telefoontjes van de achterban. Ik reageerde via de krant en dat vonden ze op het kabinet niet kunnen. Ik kreeg telefoon van het kabinet en ik weet dat ik daar even niet goed van was. De mensen vragen dat u een mening hebt, het is onze taak om te werken voor de mensen en niet voor de minister of fractieleider, die dan drie dagen kwaad rondloopt. Hoe pas ik dan tussen de partijlijnen? (17)

Ten derde is er de overtuigde loyaliteit als product van een ruilproces tussen het belang van de partij en het eigenbelang van het parlements lid.

- Ja. Ik weet dat het eieren lopen is, wat ik doe en ik weet wanneer ik mijn mond moet houden. Als ik dan mijn mond houd, is het meestal uit eigenbelang. Ik denk

---

²⁶⁰ Zie S., DEPAUW, *Cohesie in de parlementsfracties van de regeringsmeerderheid. Een vergelijkend onderzoek in België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (1987-97)*, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2000, pp. 73-76

dan bij mezelf dat ik deze strijd niet ga voeren, omdat er tegenstand binnen eigen rangen zou kunnen ontstaan. Het is dan puur uit bescherming van mezelf. (41)

Tenslotte is er de afgedwongen loyaliteit, gegrond op de mogelijke sancties voor en de controle op het parlementslid. In de ogen van de parlementsleden is het gebruik van sancties echter geen fundamentele reden van partijcohesie.

- Ik heb de vrijheid dat ze mij niet moeten terugfluiten. (...) Ik heb mijn politieke mening en die pakken ze mij niet af. Tegen de minister durf ik zeggen: “wanneer ga je nu eens gevolg geven aan dit of dat probleem. Dat heb je beloofd en doe het nu maar.” Dat is de taak van ons Parlement. Binnenkort is er de bespreking van de Begroting, We zullen eens kijken wat ze vorig jaar allemaal gezegd hebben... (23)

Hoofdstuk 6. Socialisatie van de nieuwkomer

In dit laatste hoofdstuk komen we tot de vraag welke socialisatie er gebeurt bij de nieuwkomer in het Vlaams Parlement. Hiervoor baseren we ons op vragen 13 tot en met 18, die gaan over de socialisatie tijdens de eerste dagen en maanden in het Parlement. We bestuderen eerst wie de agenten van socialisatie zijn en gaan dan de socialisatie van nieuwkomers inzake profilering en rol van naderbij analyseren.

6.1. Analyse

6.1.1. Door wie gebeurt de socialisatie?

6.1.1.1. Het Vlaams Parlement

De eerste reacties op de vragen rond socialisatie gingen meestal over de informatieve opleidingsessies, aangeboden door het Vlaams Parlement. Verschillende theoretische opleidingen werden er gegeven omtrent de werking van het Parlement en de functie van het parlementslid. De advocaten bij de nieuwkomers vonden het niet nodig om deze informatiesessies te volgen, aangezien zij al een goede voorkennis hadden.

- Er zijn heel wat opleidingen aangeboden, waaraan ik vaak heb deelgenomen. Bijvoorbeeld nam ik deel aan ‘wegwijs in de bibliotheek en de verschillende informatiebestanden’ en ‘wegwijs in de verschillende parlementaire instellingen’. (5)
- Er zijn wel een aantal vergaderingen geweest van het Vlaamse Parlement zelf voor de nieuwelingen. We kregen uitleg over de werking van het Parlement en dat was zeer interessant. (10)
- Ja, maar dat is veel theorie. Ze leggen je uit wat een commissie, wat een motie of een resolutie is. Het is het absolute ABC. Er blijft altijd een verschil tussen theorie en praktijk. De verkenning daarvan is voor mij moeilijker. Ik heb te weinig tijd en heb geen voorgeschiedenis. (14)
- Dat is dan eenmalig en als het einde gezegd is, is het eerste vergeten. (19)
- De eerste indruk die ik had, was dat alles hier zeer goed geregeld is. Die indruk is alleen maar bevestigd geworden in de tijd dat ik hier ben. (25)
- Ja, dat was wel interessant. Die heb ik ook allemaal gevolgd en ik heb er veel uit geleerd. (34)

Door deze sessies werd het jargon van het parlement duidelijk. Het Vlaams Parlement zorgde dus voor enige begeleiding aan het begin van het parlementaire jaar. Maar niet

iedereen volgde deze sessies, omdat men de ervaring van het legislatief gebeuren leerrijker vond, dan zuiver theoretische sessies. De werkervaring in het Parlement zorgde voor een integratie in de politieke cultuur, die er heerste.

- Een stuk praktijk die snel leert. Ook vandaag maak ik nog aan de lopende band fouten en heb ik vaak moeite met dat formele gedoe. (3)
- De kunst is om eerst boven water te blijven en dan een richting uit te zwemmen. (8)
- Oh, ik ben al dikwijls op mijn mond gevallen. (9)
- Je stelt je vaak de vraag: hoe zit dat hier eigenlijk? Hoe zit dat reglement in elkaar? Wat zijn de geplogenheden? (14)
- Vooral ervaring. Natuurlijk ook door tips van anderen. (30)
- Ik heb mijn stiel geleerd van mijn ervaringen in het Parlement, maar ook van mijn activiteiten voordien, toen ik veel parlementairen heb bezig gezien. (...) Ik ben in het begin goed gecoacht en ook af en toe terechtgewezen. (34)

Vele nieuwkomers hadden moeite met de formele regels van het Vlaams Parlement. Het was voor hen een grote aanpassing en het proces van gewenning duurde vaak enkele maanden. Na een jaar hebben de meeste nieuwkomers zich neergelegd bij deze formaliteit en hebben ze zich geïntegreerd in het systeem.

6.1.1.2. Het Vlaams Parlement als som van de parlementaire fracties

Het Parlement als instelling gaf dus vooral theoretische sessies. Wil dit zeggen dat er een grotere rol was weggelegd voor de politieke fracties? De meningen lopen uit elkaar.

Aan de ene kant erkennen de fracties de noodzaak om de nieuwkomers te socialiseren, deze moeten immers leren functioneren als groep tijdens het stemmen of tijdens het naar voren brengen van partijstandpunten. Sommige parlementsleden vonden dan ook dat hun fractie of tenminste hun fractiecollega's een grote rol hadden gespeeld tijdens hun socialisatie in het Parlement:

- Team Building is er, maar niet politiekgebonden. We hebben contacten en informele momenten, maar na verloop van tijd lukt dat wel allemaal. (3)
- U bent dan een beginneling, terwijl u anderen hier routinematig ziet werken, zich gedragen, socialiseren, babbelen. Ik moest in het begin mijn weg zoeken. Ik had gelukkig de collega's die het ook allemaal hadden moet leren en ik kon bij hen te rade. Ik wist in het begin niet hoe ik mij moest positioneren, hoe het in zijn werk ging om een minister te bevragen. Het interne protocol heb ik moeten leren. De eerste weken heb ik een aantal fouten gemaakt maar al gaande leert men. (5)
- Ik word gewaar dat hier ook een echt team is, zeker zo sterk als lokaal. Er is hier meer verdeling en verwerking. Vergelijk het misschien als volgt: in de voetbal heb je ook professionele en amateurploegen. De amateurs gaan eerst werken, dan

- trainen en in het weekend spelen, de profs moeten alleen trainen en spelen en dat is voor hen werken. Dat is ook zo in de politiek. Een parlementair is beroeps en lokaal meer amateur. (6)
- Dat duurt wel een tijdje. Wij zijn natuurlijk een kleine partij. Hier val je terug op een beperkte groep van mensen die dan ook hun uiterste best doen om je wegwijs te maken. Ik heb een directe medewerker. Die heb ik overgenomen van een ander parlamentslid. Die zit al een aantal jaren in de stiel, dus die weet hoe je een schriftelijke vraag moet stellen (...) allemaal dingen die je dan van die mensen persoonlijk leert. (9)
  - Het was een beetje zoeken, maar we zijn goed opgevangen geweest door de fractie, door mensen die hier al jaren zaten, dus op dat vlak is het tamelijk vlot verlopen. (10)
  - Er zijn wel altijd mensen bij wie de deur altijd openstaat. Bij bepaalde mensen krijg je advies, maar er zijn er ook waar je niet moet aankloppen. (12)
  - We hebben nooit aangevoeld dat de anciens een rol van kennisoverdracht hebben gespeeld. Er wordt wel verteld: doe dat niet, want vorige keer is dat of iets gelijkaardigs tegengevallen. Die kennisoverdracht gebeurt wel. Wie beweert dat er grote problemen zijn van oud naar nieuw, heeft wel wat overdreven. (14)
  - (...) de anciens van onze eigen fractie. Er was direct gemoedelijkheid en ze hielpen ons zo goed mogelijk. (15)
  - Mensen die hier zitten, leiden u rond en vertellen waar je hier of daar kunt aankloppen. De collega's van de fractie kennen de formele en informele wegen en helpen u hierbij. (25)
  - Ik ben iemand die gemakkelijk praat. Met alle anciens heb ik uren gepraat en vragen gesteld, met iedereen in de gangen babbel ik. Ik ben hier ook heel veel dagen. Ik heb geen lokaal mandaat. (32)
  - Wel ja, je gaat links en rechts eens rondhoren om zaken te vragen. Het ligt een beetje aan het nieuwe parlamentslid zelf, om dit allemaal uit te zoeken. Er is altijd wat concurrentie in de fractie, ieder moet het voor zichzelf uitzoeken. Als je weet wat je wil, kom je er wel. Veel vragen en babbelen, want er was geen mentor om je te begeleiden. (41)

Anderzijds is politiek een individueel spel en heeft ieder parlamentslid zijn eigen verwachtingen en doelstellingen. Er waren dan ook veel nieuwkomers, die een beetje teleurgesteld waren in de beperkte hulp van de fractie of fractieleden.

- Je moet alles zelf zoeken. Soms is er een vrij gespannen sfeer tussen de parlamentsleden. Het loopt soms stroef, zelfs met de eigen fractieleden. De vriendschappelijke sfeer is er te weinig. (...) Het zijn losse contacten, want je ontmoet hier geen vriendinnen. (4)
- Samenwerking in een grotere fractie is voor mij een beetje een tegenvaller, want een ploeg bestaat niet op een hoger politiek niveau. Dat kan alleen maar op gemeentelijk of intercommunaal niveau. Ik weet dat er veel politici ijdel zijn. Ze willen de pers halen om zich electoraal veilig te stellen. (22)
- In de politiek sta je alleen, je filosofie zegt dat je samen aan iets gaat bouwen, maar dat is geen werkelijkheid. De realiteit is: "trek uw plan en zie wat je doet". Er zijn mensen waar je contact mee hebt en waaraan je iets steun van hebt. Verder zijn er de fractiemedewerkers. Ook de fractievoorzitter heeft wat interesse voor mijn

domein. De fractiesecretaris kun je ook iets vragen. Achter de schermen heb ik ook mensen waaraan ik vragen kan stellen, over de historiek van een dossier, wie speelt er mee en wie remt af, heel wat nuttige tips. (27)

Politiek werd enerzijds gezien als een ploegsport en anderzijds als een individueel spel, waarin iedereen op zijn eigen was aangewezen. Nieuwkomers moesten na een paar fractiedagen, waarin men iedereen kon leren kennen, vaak alleen verder hun werk als parlementslid onder de knie krijgen. Dit wil niet zeggen dat er geen socialisatie gebeurt door de fractie, maar deze blijft enigszins beperkt. Het zijn vaak individuen zoals oudgedienden of fractiemedewerkers, die een grote rol spelen in de socialisatie van de nieuwkomers.

Uit de voorgaande citaten blijkt dat er verschillende meningen bestaan over de rol van de fractie tijdens het socialisatieproces van nieuwkomers in het Vlaams Parlement. Zelfs binnen een partij lopen de meningen uiteen. Kleine fracties hebben het voordeel dat men gemakkelijker iedereen leert kennen in zijn eigen fractie. In grote fracties hangt het vaak af van het nieuwe parlementslid of het veel of weinig contact heeft met zijn fractie. De socialisatie via de fractie heeft voornamelijk te maken met de overlevering van de politieke cultuur. De fractieleider is ook een bron van socialisatie, maar in mindere mate. Hij stuurt de fractie en zal de eerste maanden eens samenkomen met de nieuwkomers, maar heeft het dermate druk dat er geen hechte band ontstaat. Mentoren of begeleiders worden er ook niet gezocht voor nieuwkomers. Nieuwkomers achten dit ook niet altijd nodig. Zij voelen zich oud en wijs genoeg om zelf de kneepjes van het vak te leren.

6.1.2. Waarin worden de nieuwkomers gesocialiseerd?

6.1.2.1. Profilering

Profileringsdruk komt voor in kleine partijen, waarvan de vertegenwoordigers niet mogen verdwijnen in de grote massa. Verder wordt er druk gelegd op parlementsleden om zich te laten kennen in commissies, willen ze een goede reputatie opbouwen. Of, indien het om meerderheidsparlementsleden gaat, leert men het nieuwe parlementslid andere wegen te gebruiken om de minister te controleren.

- Er zijn regels in het parlement, maar als ik een probleem heb, dan bel ik naar dat kabinet. (22)
- Bij ons is er druk, omdat men alles alleen moeten doen. Je moet verkozen worden, je moet stemmen halen, de mensen moeten je kennen, anders wordt je niet verkozen. Je moet media-aandacht krijgen om het te maken. Heel belangrijk, maar voor een parlementair enorm moeilijk. Voor een minister is dat gemakkelijk, hij belt de pers en ze staan daar. Hoe je aandacht krijgt doet er niet toe, maar de media moet je vinden. (23)
- De bevolking meent dat wij alle ministers aan de tand voelen. Het is wel zo, maar bij een minister van mijn eigen partij doe ik dat anders dan bij een minister van een andere partij. Ik ben daarvoor niet minder kritisch, maar ik zoek een andere weg, meestal rechtstreeks. (32)
- De fractie zal bij momenten een allusie maken van: “bij die of die commissie zijn er teveel afwezig.” (34)
- Ik dacht: ik ga de eerste drie maanden even de kat uit de boom kijken, maar dat kon je niet, want die beleidsbrieven kwamen er aan en je rolt erin en je moest vooruit. En ik had wel meteen door dat, als je niet meteen een stempel drukt op een aantal dossiers, dan word je door een aantal mensen met ervaring van andere politieke partijen een beetje weggedrukt. Dan voeren zij het groot woord. Ik kan ze wel begrijpen: zij hebben de knowhow, maar je moet ook je ding kunnen zeggen en doen. Je moet ze laten weten: hé mensen, die materie interesseert mij ook wel. Het is vrij belangrijk om in de eerste drie maanden je stempel een beetje te kunnen drukken op de dossiers, die je nauw aan het hart liggen. (40)

6.1.2.1. Roloriëntatie

De rol die het parlementslid vaak wordt opgedrongen is de rol van kieskringparlementslid. Nieuwe parlementsleden, die geen lokaal politiek mandaat uitoefenen, moeten wennen aan de verplichtingen die men heeft in zijn eigen kieskring. Zij worden door hun partij gestuurd naar allerlei lokale partijactiviteiten. Nieuwe parlementsleden, die wel een lokaal politiek mandaat uitoefenen, worden door hun eigen lokale achterban aangespoord om het contact te bewaren.

- Ik ga lokaal naar jubilea. In het begin zag ik er wat tegenop, maar nu heb ik er geen problemen meer mee. Het is hét forum om met mensen te praten. (4)
- Ik ben veel te weinig streekgebonden. Ik ben bezig met het globale, minder met het lokale. (...) Ik probeer dat nog wat te activeren. (7)
- De partijstructuren zorgen voor contacten en opvolging. (25)
- Ik zit blijkbaar nog te veel in Brussel. (33)
- Als ik eerlijk mag zijn, we leveren heel wat aandacht aan het communiceren met de mensen, het is ook een beetje geforceerd en het komt ook krampachtig over, maar ja, het is nu zo. (40)

De focus van representatie is dan ook zeer complex voor nieuwkomers. Zij zien zich enerzijds als *trustees* ten aanzien van hun kieskring en anderzijds als *delegates* ten aanzien van hun partij. In hun socialisatieproces leren ze het midden te houden tussen deze twee oriëntaties en als een *politico* noch afhankelijk, noch onafhankelijk te functioneren van de partij en de kiezers.²⁶¹

6.2. Discussie

De socialisatie van nieuwkomers in het Vlaams Parlement is een moeilijk te vatten begrip. De socialisatie in het Parlement is een proces dat voor elke nieuwkomer verschillend is. Een nieuwkomer in het Parlement wordt gesocialiseerd als trouwe partijsoldaat en als vertegenwoordiger van zijn kieskring. Verder geeft het parlementslid zelf ook betekenis aan zijn functie door zijn interactie met het Parlement als instantie en met andere parlementsliden. Lieven De Winter en Patrick Dumont stelden dat het parlement niet meer dan een stemmachine was geworden, omdat de stemcohesie zo groot was en de druk van de partij buiten het parlement zo hoog.²⁶² Maar het individuele parlementslid kan nog een rol betekenen via verschillende wegen. Nieuwe parlementsliden leren deze wegen naar het beleid kennen door partijgenoten en zijn geen partijmarionetten.

Nieuw bij de verkiezingen van 13 juni 2004 was dat de grote partijen opeens met grote groepen nieuwkomers werden geconfronteerd. Men heeft hier niet anders dan andere keren op gereageerd, waardoor de nieuwkomers in bepaalde fracties zelf naar voren zijn gekomen om hun eisen te stellen. Het probleem van onervarenheid bleef echter voor sommigen, die zich vergaloppeerden of die na een jaar nog altijd de kat uit de boom staarden.

De gemiddelde nieuwkomer heeft zich goed gesocialiseerd. Sommigen hebben door hun assertiviteit hun eigen gang gegaan, totdat ze ergens op botsten. Anderen hebben zich eerst goed geïnformeerd om dan voorzichtig en niet overhaast te werken. En nog anderen hebben de deuren van collega's platgelopen om zo snel mogelijk in het ritme te komen.

Aan de hand van theorieën over de kandidatenselectie, de roloriëntaties, het Parlement en elitevorming en aan de hand van de Vlaamse case, kunnen we zien dat socialisatie van parlementsliden niet gezien kan worden als een afzonderlijke fase.

---

²⁶¹ Zie J.C., WAHLKE, H., EULAU, W., BUCHANAN en L.C., FERGUSON, *The legislative system: explorations in legislative behaviour*, New York, Willey, 1962, p. 15

²⁶² Zie L., DE WINTER en P., DUMONT, "Parliamentary party groups in Belgium: subjects of partitocratic dominion" in K., HEIDAR en R., KOOLE (eds.), *Parliamentary party groups in European democracies : political parties behind closed doors*, Londen, Routledge, 2000, 106-129.

ALGEMEEN BESLUIT

In deze eindverhandeling was de stelling dat de socialisatie van nieuwkomers in het Vlaams Parlement na 13 juni 2004 gebeurde in het eerste jaar als parlements lid. We hebben deze stelling trachten te onderbouwen door te zoeken naar processen en modellen, waarin deze socialisatie voorkwam. Zo kwamen we uit op het model van Monique Leyenaar, waarin de socialisatie als fase in het proces van politieke participatie werd geanalyseerd.

In het eerste deel hebben we dan ook, vooraleer de politieke socialisatie te bespreken, ons gericht op het kandidatenselectieproces: de fase van politieke participatie die plaatsvindt vóór de socialisatie van nieuwe parlementsleden. Deze fase bleek zeer belangrijk te zijn voor de studie naar de politieke socialisatie, omdat ze voor een groot deel het profiel van de nieuwkomers bepaalde. Via het supply and demand model hebben we willen verklaren waarom nieuwkomers worden geselecteerd. Hun selectie was een samenspel van verschillende factoren, zoals het politiek systeem, de kandidatenselectiemethodes, de vraag van de selecteurs en het aanbod aan kandidaten. We hebben ons verder afgevraagd of de kandidatenselectie een vernieuwing of een professionalisering met zich heeft meegebracht. De verkiezingen van 13 juni 2004 werden gekenmerkt door een vernieuwing en een verhoging van het aantal 'zij-instromers'. De stabiliteit van de politieke elite verminderde en de kandidatenselectie speelde hier een grote rol, aangezien dit bepaalde wie op de lijst stond. Steeds meer 'politeek onbekenden' geraakten door veranderingen in het kandidatenselectieproces op de lijst. Hierdoor geraakte een grotere groep nieuwkomers verkozen.

Verder in dit deel hebben we stilgestaan bij de politieke socialisatie van nieuwkomers in het parlement. De internationale literatuur is echter tegenstrijdig in zijn feiten. Er zijn enerzijds zij, die menen dat er wel degelijk een belangrijke socialisatie gebeurt na de verkiezing in het parlement en anderzijds zij, die dat ontkrachten. We hebben verder het socialisatiemodel van Charles G. Bell en Charles M. Price geanalyseerd en na deel 3 kunnen we besluiten dat de grootste socialisatie van de nieuwkomers in het Vlaams Parlement gebeurt op het niveau van het identificatiemodel, waarin men handelingen, waarden of rollen van een ander imiteert. Toch zijn ook de andere modellen belangrijk gebleken.

Tenslotte bekeken we de casestudie van de Republikeinse nieuwkomers. Hun situatie was verschillend met het verhaal van de nieuwkomers in het Vlaams Parlement, aangezien zij één hechte groep vormden in een tweepartijensysteem en in het eerste jaar zich volledig hebben gegeven voor hun idealen. De Vlaamse nieuwkomers zijn geen hechte groep en hebben zich niet vergaloppeerd aan de kracht die uitging van hun idealen. Het relativiseringsvermogen en de partijcohesie waren twee verklaringen waarom de Vlaamse nieuwkomers anders waren dan de Republikeinse nieuwkomers. Tenslotte hebben we de studie van Donald Searing bestudeerd over de informele rollen van een gewoon parlementslid. De situatie in Vlaanderen is natuurlijk anders dan in het Verenigd Koninkrijk, maar toch herkennen we de rollen, die Donald Searing uitwerkte voor de Britse parlementsleden. In Vlaanderen zijn de rollen die nieuwkomers opnemen niet zo expliciet, maar wel gelijkaardig.

In deel 2 zijn we dan het onderzoek over parlementen gaan analyseren. De teloorgang van het parlement werd beschreven en deze werd ook aangevoeld door de nieuwkomers in het Vlaams Parlement. We hebben de betekenis van het parlement verklaard op basis van de studie over de hiërarchie in en de representatiefunctie van het parlement. Hierin kwamen de onderwerpen van parlementaire fracties en fractiecohesie naar voor. Fractiecohesie blijkt een grote rol te spelen in de socialisatie van nieuwkomers, getuige de aangeleerde loyaliteit, die deze bewerkstelligt.

Verder zijn we op zoek gegaan naar de politieke elite in Vlaanderen en naar hun carrièrepatronen. Wat duidelijk is geworden is dat de stabiliteit in de patronen sterk verminderd is en dat de traditionele weg naar het parlementaire mandaat niet langer een voldoende verklaring biedt. We zien dat ook weerspiegeld in de groep van nieuwkomers, waarvan ‘slechts’ 62,8% een lokaal mandaat uitoefent. Natuurlijk is dit nog altijd een meerderheid, maar dit percentage kent een dalende evolutie.

Tenslotte zijn we gaan kijken naar de profielen van de kandidaten en gekozenen in Vlaanderen. Deze profielen stemmen sterk overeen, omdat het proportioneel lijststelsel zorgt dat het in grote mate vaststaat, wie verkozen zal worden. Het staat bijgevolg ook in grote mate vast welke nieuwkomers er in het parlement terechtkomen. De partijen hebben dus de trends van vernieuwing, verjonging en vervrouwelijking in eigen handen.

Tenslotte werd in het derde deel het empirische onderzoek uiteengezet in thema's die eerder in de voorgaande twee delen werden onderzocht. De theorie werd vergeleken met

de empirie, hetzij de 40 interviews met de nieuwkomers in het parlement. Opmerkelijke resultaten waren vooreerst dat de vervrouwelijking in het parlement voornamelijk een zaak was, die werd bewerkstelligd door de nieuwkomers in het parlement. Verder bleek dat niet alleen vernieuwing en vervrouwelijking hand in hand gingen, maar dat ook de verjonging van het Vlaams Parlement gebeurde door de combinatie van jong en vrouw als profiel voor kandidaten voorop te stellen. Ook bleek de fractiegrootte een belangrijke rol te spelen in de socialisatie van het nieuwe parlementslid. Hoe groter de fractie en hoe groter de groep van nieuwkomers was, hoe sterker het gewicht van de nieuwkomers als groep drukte op de fractie. Hoe groter de fractie en hoe kleiner de groep van nieuwkomers, hoe zwakker de groep van nieuwkomers stond. Maar dit wil niet zeggen dat ze een zwakkere socialisatie ondergingen. Ze stelden zich in het begin reeds gematigd op en leerden veelal door imitatie. Kleine fracties hadden de moeilijkheid om zich te laten gelden in het parlement als fractie, waardoor de nieuwkomer evenveel opdrachten kreeg als oudgedienden en de socialisatie veel sneller ging.

Het rolvraagstuk en het representatievraagstuk stelden de focus van de nieuwkomer in het daglicht. Aangezien de meerderheid een lokaal politiek mandaat uitoefende, was het logischerwijs de rol van kieskringparlementslid die de meeste nieuwkomers ter harte namen. Maar ook zij, die geen lokaal politiek mandaat uitoefenden, werden ‘gevraagd’ om aandacht te schenken aan hun kiezers en zagen de electorale voordelen hier van in.

Tenslotte werd aan de nieuwkomers gevraagd wie voor hen het meeste had betekend tijdens hun eerste jaar als parlementslid. Vaak bleef het antwoord vaag. Velen antwoordden verschillende entiteiten, zoals de persoonlijke medewerker, de fractiesecretaris, een oud parlementslid, de anciens in mijn commissie, zichzelf, ...

Het blijkt dus dat de socialisatie van nieuwkomers in het Vlaams Parlement na 13 juni 2004 geen eenduidig beeld oplevert. Het is dan ook niet mogelijk om de nieuwkomers in eenzelfde patroon te plaatsen. Dit wil niet zeggen dat het onbelangrijk is om deze groep en andere groepen nieuwkomers in een parlement nog verder te bestuderen. Er is altijd socialisatie bij nieuwkomers, maar deze is echter niet te vatten in een sluitende definitie.

Bibliografie

- X, "Hasselt heeft een voltijdse burgemeester nodig" in *De Standaard*, 31.01.2006, 12.
- X, "Het Vlaamse parlement" in *Knack special: politieke encyclopedie*, deel2, (2004), 114 p.
- ALBERS, I., "Verreycken gooit handdoek in ring" in *De Standaard*, 01.04.2006, 4.
- ALMOND G., en VERBA, S., *The civic culture, political attitudes and democracy in five nations*, Princeton, Princeton University Press, 1963, 562 p.
- ASHER, H.B., "The learning of legislative norms" in *The American political science review*, 67, (1973), 2, pp. 499-513.
- BALE, T. en TAGGART, P., *Finding their way: the socialization of freshmen MEPs in the European parliament*, Paper gepresenteerd op het congres van Texas, European Union association of the USA, 31 maart – 2 april 2005, 21 p.
- BARNETT, T.J., *Legislative learning. The 104th republican freshmen in the house*, New York, Garland Publishing, 1998, 333 p.
- BELL, C.G. en PRICE, C.M., *The first term. A study of legislative socialization*, Beverly Hills, Sage, 1975, 215 p.
- BIRCH A.H., *The concepts and theories of modern democracies*, Londen, Routledge, 1997, 260 p.
- CLARKE, H.D. en PRICE, R.G., "A note on the pre-nomination role socialization of freshmen members of parliament" in *Canadian journal of political science*, 10, (1977), 2, pp. 391-406.
- CLARKE, H.D. en PRICE, R.G., "Freshman MPs' job images: the effects of incumbency, ambition and position" in *Canadian journal of political science*, 13, (1980), 3, pp. 583-606.
- COCHEZ, T., "Meer dan een op de drie parlementsleden heeft nooit eerder gezeteld" in *De Morgen*, 06.07.2004, 4.
- CROWE, E., 'Consensus and structure in legislative norms: party discipline in the House of Commons' in *Journal of Politics*, 45, (1983), 4, pp. 907-931.
- CROWE, E., "The web of authority: party loyalty and social control in the British House of Commons" in *Legislative studies quarterly*, 11, (1986), 2, pp. 161-185

- DAMGAARD, E., Representation, delegation and parliamentary control, Paper gepresenteerd op het congres van Copenhagen, ECPR Workshop: Parliamentary control of the executive, 14-19 april 2000, 24 p.
- DEPAUW, S., *Cohesie in de parlementsfracties van de regeringsmeerderheid. Een vergelijkend onderzoek in België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (1987-97)*, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2000, 517 p. (Doctoraatsthesis).
- DEPAUW, S., “Fractiecohesie en effectiviteit van parlementen” in *Res Publica*, 42, (2000), 4, pp. 503-519
- DEPAUW, S., *Party Constraints in Government PPGs: The Cases of Belgium, France and the United Kingdom*, Paper gepresenteerd op het congres van Turijn, ECPR Workshop nr. 16: A Renewal of parliaments in Europe? MPs' behaviours and action constraints, 22 - 27 maart 2002, 20 p.
- DEPAUW, S., *Rebellen in het parlement: fractiecohesie in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (1991-1995)*, Leuven, Universitaire pres Leuven, 2002, 262 p.
- DEPAUW, S., *To speak daggers but use none. Party discipline and party dissent in the Belgian Parliament 1991-95*, Paper gepresenteerd op de workshop van Parliamentary Scholars and Parliamentarians, Wroxton College Oxfordshire, 8-9 augustus 1998, 22 p.
- DEPAUW, S., LIBBRECHT, L., NOPPE, J. en FIERS, S., *Het profiel van de gekozenen bij de verkiezingen van 13 juni 2004*. Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2004, 14 p.
- DESCHOUWER, K., “The decline of consociationalism and the reluctant modernization of Belgian mass parties” in KATZ, R.S. en MAIR, P. (ed.), *How parties organize. Change and adaptation in party organizations in western democracies*, Londen, 1994, 80-108.
- DEWACHTER, W., *De mythe van de parlementaire democratie. Een Belgische analyse*, Leuven, Acco, 2001, 475 p.
- DEWACHTER, W. en DAS, E., *Politiek in België: geprofileerde machtsverhoudingen*, Leuven, Acco, 1991, 182 p.
- DEWEERDT, M. en HAECK, B., “Overzicht van het Vlaams politiek gebeuren in 2004” in *Res Publica*, 47, (2005), 2-3, pp. 301-348
- DE WINTER, L., “Belgian MPs: between omnipotent parties and disenchanting citizen - clients” in NORTON, P. (ed.), *Parliaments and citizens in Western Europe*, Londen, Frank Cass, 2002, 89 – 110.

- DE WINTER, L., “Belgium: democracy or oligarchy?” in GALLAGHER M., en MARSH M., (eds.), *Candidate selection in comparative perspective*, Londen, Sage, 1998, 20-45.
- DE WINTER, L., “Belgium: insider pressure groups in an outsider parliament” in NORTON, P. (ed.), *Parliaments and pressure groups in Western Europe*, Londen, Frank Cass, 1999, 88 – 109.
- DE WINTER, L., “De selectie van parlements kandidaten door Vlaamse politieke partijen: determinanten en consequenties” in *Namens. Tijdschrift over vertegenwoordiging en democratisch bestuur*, 1, (1986), 2, pp. 68-71
- DE WINTER, L., “Intra- and extra-parliamentary role attitudes and behaviour of Belgian MPs” in MÜLLER, W.C. en SAALFELD, T. (eds.), *Members of parliament in Western Europe: roles, behaviour*, Londen, Cass, 1997, 128-154.
- DE WINTER, L., “Parlementsleden” in DE RIDDER C., DEWEERDT, M. en DILLEMANS, R. (eds.), *Wegwijs politiek*, Leuven, Davidsfonds, 1994, 383-399.
- DE WINTER, L., “Parliament and government in Belgium: prisoners of partitocracy” in NORTON, P. (ed.), *Parliaments and governments in Western Europe*, Londen, Frank Cass, 1998, 97 – 122.
- DE WINTER, L., “Twintig jaar polls, of de teloorgang van een vorm van interne Partijdemocratie”, in *Res publica*, 22 (1980), 4, pp. 563-585.
- DE WINTER, L. en DUMONT, P., “Parliamentary party groups in Belgium: subjects of partitocratic dominion” in HEIDAR, K. en KOOLE, R. (eds.), *Parliamentary party groups in European democracies : political parties behind closed doors*, Londen, Routledge, 2000, 106-129.
- D’ HOORE, M., “Democratie of partitocratie? Politieke partijen en volksvertegenwoordigers na 1918” in GERARD, E., WITTE, E., GUBIN, E. en NANDRIN, J.P. (eds.), *Geschiedenis van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers 1830-2002*, Brussel, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2003, 159-177.
- DOCHERTY, D.C., *Mr Smith Goes to Ottawa: Life in the House of Commons*, Vancouver, University of British Columbia Press, 1997, 320 p.
- DUVERGER, M., *Introduction à la politique*, Parijs, Gallimard, 1964, 382 p.
- EASTON, D., “The theoretical relevance of political socialization” in *Canadian journal of political science*, 1, (1968), 2, pp. 125-146
- EULAU, H., PREWITT, K. en ZISK, B.H., “Political socialization and political roles.” in *The public opinion quarterly*, 30, (1966), 4, pp. 569-582

- FENNO, R., *Learning to govern: an institutional view of the 104th congress*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 1997, 70 p.
- FIERS, S., “Carrièrepatronen van Belgische parlementsleden in een multi-level omgeving (1979-99)” in *Res Publica*, 43, (2001), 1, pp.171-192.
- FIERS, S., *Vijftig jaar volksvertegenwoordiging. De circulatie onder de Belgische parlementsleden 1946-1995*, Brussel, Universa Press, 2000, 257 p.
- FIERS, S., NOPPE, J., DEPAUW, S. en LIBBRECHT, L., *Het profiel van de kandidaten op de lijsten bij de Vlaamse, Europese en Brusselse verkiezingen van 13 juni 2004*, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 2004, 18 p.
- FIERS, S. en REYNAERT, H., “Is de gekozen politieke elite in Vlaanderen een open of een gesloten elite?” in FIERS, S. en REYNAERT, H. (eds.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht*, Leuven, LannooCampus, 2006, 177-190.
- GALLAGHER, M., “Conclusion” in GALLAGHER M., en MARSH M., (eds.), *Candidate selection in comparative perspective*, Londen, Sage, 1998, 236-278.
- GALLAGHER, M., “Introduction” in GALLAGHER M., en MARSH M., (eds.), *Candidate selection in comparative perspective*, Londen, Sage, 1998, 1-19.
- GALLAGHER, M., *Parliamentary control of the executive in Ireland: non-party, inter-party, cross-party and intra-party*, Paper gepresenteerd op het congres van Copenhagen, ECPR Workshop: Parliamentary control of the executive, 14-19 april 2000, 34 p.
- GERARD, E., FIERS, S. en VAN UYTVEN, A., “De uitverkozenen. De federale en Vlaamse parlementsleden (1946-2004)” in FIERS, S. en REYNAERT, H. (eds.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht*, Leuven, LannooCampus, 2006, 87-112.
- GIDDINGS, P. en RUSH, M., *Parliamentary socialisation: the UK experience*, Paper gepresenteerd op het congres van Turijn, ECPR Workshops, 22-27 maart 2002, 18 p.
- GOOSSENS, M., *Het Vlaams Parlement. Het politieke hart van Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 1997, 143 p.
- GREENSTEIN, F.I., “A note on the ambiguity of political socialization: definitions, criticisms, and strategies of inquiry” in *The journal of politics*, 32, (1970), 4, pp. 969-978

- HEIDAR, K. en KOOLE, R., “Approaches to the study of parliamentary party groups” in HEIDAR, K., en KOOLE, R., *Parliamentary party groups in European democracies: political parties behind closed doors*, Londen, Routledge, 2000, 4-22.
- HOFFMAN D., en WARD, D., *Bilingualism and biculturalism in the Canadian House of Commons*, Ottawa, Queen’s Printer, 1970, x p.
- HUYSENTRUYT, S., “Vlaams Parlement moet kiezen tussen spektakel en resultaten” in *De Morgen*, 06.07.2004, p. 3
- HYMAN, H.H., *Political socialization. A study in the psychology of political behaviour*, New York, Free press, 1959, 175 p.
- KÖNEN, S., *Cohesion and dissense in parliamentary parties. Comparing the voting behaviour of East and West German state legislators*, Paper gepresenteerd op het congres van Turijn, ECPR Workshop nr. 16: A Renewal of parliaments in Europe? MPs' behaviours and action constraints, 22 - 27 maart 2002, 26 p.
- LEYENAAR, M., *Political empowerment of women : the Netherlands and other countries*, Leiden, Nijhoff, 2004, 320 p.
- LIPSET, S.L., “The psychology of voting: an analysis of political behaviour”, in GARDNER, L. (ed.), *Handbook of social psychology*, Cambridge, Addison-Wesley, 1954, 1124-1175.
- LOEWENBERG, G., “Introduction” in LOEWENBERG, G. (ed.), *Modern Parliaments. Change or Decline?*, Chicago, Aldine Atherton, 1971, 1-9.
- LUCARDIE, P. en VOERMAN, G., *Portaal tot het parlement. Kandidaatstelling binnen politieke partijen in acht Westerse landen*, Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, 2004, 103 p.
- LUYTEN, D. en MAGNETTE, P., “Het parlementarisme in België” in GERARD, E., WITTE, E., GUBIN, E. en NANDRIN, J.P. (eds.), *Geschiedenis van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers 1830-2002*, Brussel, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2003, 19-46
- MAC MULLEN, A., “Citizens and national parliamentarians in Belgium: sectional representation in a multi-party system” in BOGDANOR V., (ed.), *Representatives of the people? Parliamentarians and constituents in western democracies*, Aldershot, Ashgate, 1999, 310 p.

- MARSH, D., "Political socialisation: the implicit assumptions questioned.", in *British journal of political science*, 1, (1971), 4, pp. 453-465.
- NIKLASSON, B., *Stability and Change in the Political Elite*, Paper gepresenteerd op het congres van Grenoble, ECPR workshop nr. 17: Political careers in a multilevel Europe, 6-11 maart 2001, 17 p.
- NORRIS, P., "Introduction: theories of recruitment" in NORRIS P., (ed.), *Passages to power: legislative recruitment in advanced democracies*, Cambridge, Cambridge University press, 1997, 1-14.
- NORRIS, P. en LOVENDUSKI, J., "If only more candidates came forward: supply-side explanations of candidate selection in Britain" in *British journal of political science*, 23, (1993), 3, pp. 373-408
- NORRIS, P., en LOVENDUSKI, J., *Political recruitment. Gender, race and class in the British parliament*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, 320 p.
- NORTON, P., "Parliaments: a framework for analysis" in NORTON, P. (ed.), *Parliaments in Western Europe*, Londen, Frank Cass, 1990, 1-9.
- PARK, R.E., "Behind our masks" in *Survey*, 56, (1926), pp. 135-139.
- PEDERSEN, M., "The personal circulation of a legislature: the Danish folketing 1849-1968" in AYDELOTTE, W. (ed.), *The history of parliamentary behaviour*, Princeton, Princeton University Press, 1970, 63-101.
- PENNINGS, P., *The consequences of candidate selection for policy-making in Western Europe*, Paper gepresenteerd op 27th joint sessions of workshops of the European consortium for political research, workshop "The consequences of candidate selection", 26-31 maart, 1999, 21 p.
- PENNINGS, P. en HAZAN, R.Y., "Democratizing candidate selection: causes and consequences" in *Party Politics*, 7, (2001), 3, pp. 267-275
- RAHAT, G. en HAZAN, R.Y., "Candidate selection methods: an analytical framework" in *Party Politics*, 7, (2001), 3, pp. 297-322
- RANNEY, A., "Candidate selection" in BUTLER, D., PENNIMAN, H. R. en RANNEY, A., *Democracy at the polls. A comparative study of competitive national elections*, Washington D.C., American enterprise institute for public policy research, 1981, 75-106.

- REYNAERT, H. en FIERS, S., “De studie van politieke elites. Een stand van zaken.” in FIERS, S. en REYNAERT, H. (eds.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht*, Leuven, LannooCampus, 2006, 19-34
- SAALFELD, T., *Parteisoldaten und Rebellen. Fraktionen in Deutschen Bundestag 1949-1990*, Opladen, Leske und Budrich, 1995, 406 p.
- SAALFELD, T. en MÜLLER, W.C., “Roles in legislative studies: a theoretical introduction” in MÜLLER, W.C. en SAALFELD, T. (eds.), *Members of parliament in Western Europe: roles, behaviour*, Londen, Cass, 1997, 1-16.
- SEARING, D., “Roles, rules and rationality in the New Institutionalism” in *The American political science review*, 85, (1991), 4, pp. 1239-1260
- SEARING, D., *Westminster's world: understanding political roles*, Cambridge, Harvard university press, 1994, 498 p.
- SELIGMAN, L.G., *Recruiting political elites*, New York, General Learning Press, 1971, 22 p.
- SWAELEN, F., “Het parlement op het einde van de 20ste eeuw. Mogelijkheden en begrenzingen” in *Res Publica*, 42, (2000), 1, pp. 65-88
- THOMASSEN, J.J.A., “Inleiding” in THOMASSEN, J.J.A., VAN SCHENDELEN, M.P.C.M. en ZIELONKA-GOEI, M.L., (eds.), *De geachte afgevaardigde...Hoe kamerleden denken over het Nederlandse parlement*, Muiderberg, Coutinho, 1992, 9-17.
- THORSON, G.R., “Review: Legislative learning: the 104th republican freshmen in the house” in *The American political science review*, 96, (2002), 1, p. 203
- TURNER, R.H., “Role: sociological aspects.”, in D.L., SILLS (ed.), *International Encyclopedia of the social sciences*, vol. 13, New York, Macmillan and Free press, 1968, 552-557.
- VAN NIEUWENHOVE, H., “Oude krokodillen vervangen door jonge sprinkhanen. Doorsnee Vlaamse politicus is hoger opgeleide blanke man van 46” in *Campuskrant*, 10-22 maart 2006, p. 15
- WAHLKE, J.C., EULAU, H., BUCHANAN, W. en FERGUSON, L.C., *The legislative system : explorations in legislative behaviour*, New York, Willey, 1962, 517 p.

WAUTERS, B., “Leden en hun inspraak binnen politieke partijen” in *Res Publica*, 45, (2003), 1, pp. 35-65

WITTE, E., CRAEYBECKX, J. en MEYNEN, A., *Politieke geschiedenis van België: van 1830 tot heden*, Antwerpen, Standaard, 1990, 416 p.

Bijlage 1. De nieuwkomers in het Vlaams Parlement na 13 juni 2004 per partij

Vlaams Belang

Bruyninckx-Vandenhoudt Agnes
Deckmyn Johan
Marginet Werner
Michiels An
Moens Monique
Morel Marie-Rose
Sintobin Stefaan
Tack Erik
Van Dijck Wim
Van Gaever Freddy
Van Linter Greet
Verreyken Rob
Verstrepen Jurgen
Vissers Linda
Vrancken John

SP.a – Spirit

Caron Bart (Spirit)
De Loor Kurt
De Wachter Else
Hostekint Michèle
Reynders Herman
Roex Elke

N-VA

Demesmaeker Mark
De Wever Bart
Peumans Jan
Stevens Helga

CD&V

Berx Cathy*
Crevits Hilde
Dehaene Tom
Jans Vera
Peeters Frans
Poleyn Sabine
Rombouts Tinne
Vanackere Steven
Van den Heuvel Koen
Van Kerrebroeck Monica
Verstreken Johan

VLD

De Meulemeester Marnic
Demeulenaere Stern*
De Ridder Annick
Hoebeke Anne Marie
Schueremans Herman*
Van der Borgh Vera

Groen!

Daems Rudi

* = werden niet geïnterviewd

Bijlage 2. Email naar het nieuwe parlementslid

Geachte Mevr./Mr. X,

Ik ben een studente van de tweede licentie Politieke Wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven. Ik maak een eindverhandeling over de socialisatie van nieuwe parlementsliden. Als onderzoekspopulatie heb ik gekozen voor de 43 nieuwe Vlaamse parlementsliden sinds de verkiezing van 13 juni 2004. Ik zou dus ook graag U wensen te interviewen. De thema's die ik zou willen bevragen zijn de kandidatenselectie, de taakverdeling in de partij, de socialisatie als parlementslid en de perceptie van Uw rol als parlementslid. Ik zal U in de loop van volgende week telefonisch contacteren om een afspraak te maken. Als U verdere uitleg wenst over mijn onderzoek, zal ik U die graag verstrekken.

Uit dankbaarheid voor uw hulp,

Vriendelijke groeten,

Sarah Botterman

2de licentie Politieke Wetenschappen (optie Politologie)

Arenbergwoonwijk blok 7 kamer 208

3001 Heverlee

Gsm: 0494/12.13.05

sarah.botterman@student.kuleuven.ac.be

Bijlage 3. Interviewvragen voor de nieuwkomers in het Vlaams Parlement

Kandidatenselectie

1. Vindt u dat u een typisch of een atypisch profiel heeft om op de lijst te staan?
2. Hoe heeft de partij u gevonden?
3. Wie heeft u aangesproken om op de lijst te staan?
4. Waarom heeft u toegezegd?
5. Wat hoopte u te bereiken?
6. In hoeverre beantwoordt het mandaat uw toenmalige verwachtingen, na een jaar in het parlement gezeteld te hebben?
7. In hoeverre merkt u dat uw ervaring in ... u nu helpt bij de uitoefening van uw mandaat?
8. In hoeverre heeft de wetgeving op de pariteit op de lijsten in uw voordeel gespeeld?¹
9. Zou u m.a.w. zonder deze wet evengoed in het parlement gezeteld hebben?²

Taakverdeling in de partij

10. U houdt zich voornamelijk bezig met ... In hoeverre heeft u zelf deze thema's kunnen kiezen?
11. Hoe bent u in de verschillende commissies terecht gekomen?
12. Vervult u nog een andere bijzondere rol in de fractie? (bijv. voorzitter van een werkgroep of moet u bepaalde andere commissies opvolgen, ...)

Socialisatie als parlementslid

13. Kunt u zich de eerste dagen in het parlement nog herinneren?
14. Hoe en door wie werd u wegwijs gemaakt in het parlement?
15. Bij wie kon u terecht als u vragen had?
16. U bent nieuw in het parlement, hoe heeft u de “parlementaire stiel” geleerd?
17. Welke is de rol van de fractievoorzitter geweest in deze?
18. Welke is de rol van de fractiesecretaris geweest in deze?

---

¹ Deze vraag werd enkel aan de vrouwelijke nieuwkomers gesteld.

² Deze vraag werd enkel aan de vrouwelijke nieuwkomers gesteld.

Perceptie van de rol van het parlementslid

19. Er zijn volgens de auteur Donald Searing vier verschillende types van parlementsleden: In welke mate voelt u zich een 'Policy Advocate', een verdediger van een beleid?
20. In welke mate voelt u zich een 'Ministerial Aspirant', iemand die een leiderspositie ambieert.
21. In welke mate voelt U zich een 'Constituency Member', iemand die zich toelegt op zijn kieskring.
22. In welke mate voelt U zich een 'Parliament Man', iemand die zich voornamelijk toelegt op het parlement.
23. Vindt U zichzelf een vertegenwoordiger van het volk?
24. Vindt U zichzelf vertegenwoordiger van uw kieskring?
25. Vindt U zichzelf een vertegenwoordiger van de partij?
26. Vindt U het parlement een microcosmos, een spiegel van de samenleving?
27. Vindt U het parlement een slagkrachtig parlement?
28. Wat is voor U persoonlijk het belangrijkste aan Uw rol als parlementslid?